བོད་རྒྱ་རྩིས་རིག་པའི་
ཚིག་མཛོད།།

藏汉历算学词典

སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།

བོད་རྒྱ་སྐར་རྩིས་རིག་པའི་ཚིག་མཛོད།།

藏汉历算学词典

《藏汉大词典》编写组

一九八五年·成都

བོད་རྒྱ་སྐད་རྩིས་རིག་པའི་
ཚིག་མཛོད།

སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་གིས་བསྐྲུན།

སི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་ཞིན་ཧྭ་དཔེ་ཚོང་ཁང་གིས་བཀྲམ།

སི་ཁྲོན་ཞིན་ཧྭ་པར་འདེབས་བཟོ་གྲྭས་པར།

དཔེ་རྟགས: M 17140.19　　དཔེ་རིན: 1.40元

责任编辑：汤池安、央青拉姆
封面设计：吴庆渝
技术设计：盛寄萍

藏汉历算学词典　《藏汉大辞典》编写组

四川民族出版社出版　（成都盐道街三号）
四川省新华书店发行　四川新华印刷厂印刷

1985年9月第一版　1985年9月第一次印刷
开本787×1092毫米1/32　印张7.75　插页
印数：1—5230　册

书号：M 17140·19　定价：1.40元

སྒྲིག་པ་པོའི་གཏམ།

དེ་ལ་འདིར་རྩིས་རིག་ལས་བྱུང་བའི་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་མདོ་ཙམ་བརྗོད་པ་ལ། རྩིས་དཀར་ནག་གཉིས་ལས་དཀར་རྩིས་གཙོ་བོར་བྱས། ནག་རྩིས་ཀྱི་ཐ་སྙད་ཅུང་ཤས་ཤིག་ལས་མ་བཀོད། ས་བཅད་མ་སྟོང་བ་ཙམ་ཡིན། སྐར་རྩིས་ལ་ཡང་དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་དང་། རྒྱ་རྩིས་དུས་ཀྱི་སྐར་ཡིག་གཉིས་ལས་འདིར་འཁོད་གཙོ་བོར་དུས་འཁོར་ལུགས་ཀྱི་མིང་ཚིག་ཡིན། རྒྱ་རྩིས་ཀྱི་ཐ་སྙད་མཚན་གཞིའི་ཚུལ་དུ་རྒྱ་བོད་སྐད་གཉིས་ཤན་སྦྱར་བཀོད་པ་ལས་གོ་དོན་གྱི་འགྲེལ་བཤད་བྲིས་མེད། དུས་འཁོར་ལུགས་ལ་ཡང་ཕུག་ལུགས། མཚུར་ཕུའི་ལུགས། དགའ་ལྡན་རྩིས་གསར་སོགས་མང་ཡང་འདིར་ཕུག་ལུགས་ཀྱི་རྗེས་སུ་འབྲངས་པ་ཡིན།

རྒྱ་ཡིག་གི་འགྲེལ་བཤད་ནང་དུ་དེང་རབས་ཀྱི་ཚན་རིག་གི་བཤད་ཚུལ་ཅུང་ཟད་བཀོད་ཡོད་ཀྱང་། བོད་རང་གི་བཤད་རྒྱུན་དང་མི་འདྲེས་པར་ར་རྟགས་( )འདི་ལྟ་བུའི་ནང་བཅུག་སྟེ་

སོགས་སུ་བཀལ།

དེབ་འདིའི་འགྲེལ་བཤད་ཞལ་ཆེ་བ་བསམ་གྲུབ་རྒྱ་མཚོས་སྒྱུར་ཞིང་། རྟོང་མིན་ཞིན་གྱིས་ཁ་སྐོང་དང་རྒྱ་ཡིག་ཏུ་བསྒྱུར། ཚན་རིག་གི་མོ་ཛོན་ཉི་ཁྲིན་ཅུའུ་ཅིན་གྱིས་བྲིས་པ་འདི་ཉོངས་པ་གང་མཆིས་མཁྱེན་སྤྱན་ཡངས་པ་དག་གིས་བཀའ་སློབ་གནང་བར་འཚལ།

编者的话

藏族的“算明”包括历算和占算两类。本书以其历算部分为主，占算部分只举少数术语为例。历算又有时轮历与时宪历两个来源，本书主要为其时轮历部分。至于藏传时宪历，只选了一部分有代表性的术语，以汉藏对照作为附录。藏传时轮历也有浦派，粗尔派，格登新历等支分，本书主要根据浦派的解释。

汉语译文，词目多用直译，释文多用意译。

本书是阅读藏文历算典籍的辅助工具，其目的只在于介绍藏历的传统知识，而不在于系统地介绍现代天文学知识。例句完全用藏文文献的原句。凡与现代天文学在原理、概念上相同或近似，只是名词术语不同之处，在汉文译文中简单地注明现代天文学用语，放在括弧里，不与传统的解释相混。原理概念不同之处本书不做评论。

藏文注解主要是桑珠嘉措写的，由黄明信补充并译为汉文，现代天文学的解释是陈久金撰写的。遗漏与错误一定不少，敬请读者指正。

ས་བཅད　目 录

རྩིས་རིག་སྤྱི།　总　类

001　**རྩིས་རིག**　རིག་གནས་ཆུང་བ་ལྔའི་ནང་ཚན་ལ་སྐར་རྩིས། བསྟན་རྩིས། དབྱངས་འཆར་གྱི་རྩིས། འབྱུང་རྩིས་སོགས། 算学，数学。小五明之一：包括：天文、历算、 年代学， 韵律占算和五行占算等多种内容。

002　**བསྟན་རྩིས།**　ལུང་རྟོགས་ཀྱི་བསྟན་པ་འཛིན་པ་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་རྣམས་དུས་ནམ་བྱོན་པ་དང་དོན་ཆེན་བྱུང་དུས་ཀྱི་ལོ་ཁུངས་གསལ་བར་སྟོན་པའི་རྩིས་རིག　教历。佛教纪年。推算宗教上重要人物和重大事件的年代学。

003　**སྐར་རྩིས།**　(1) གཟའ་སྐར་དུས་ཚིགས་སོགས་བརྩི་རྩལ་སྤྱི།　(2) ཕྱི་ཐག་ཏུ་རྒྱ་གར་ནས་དར་བའི་དུས་འཁོར་ལུགས་ཀྱི་རྩིས།　历算。①推算星宿运动和季节等等之学。②特指由印度传来的时轮派历法。

004　**དཀར་རྩིས།**　སྐར་རྩིས (2) དང་དོན་གཅིག　同上条②

005 **དབྱངས་འཆར་གྱི་རྩིས།** དབྱངས་དང་གསལ་བྱེད་ལ་སྦྱར་ནས་ལེགས་ཉེས་བརྩི་ཚུལ། 韵律占算，占音术，结合音韵以占吉凶之术。

006 **རྒྱ་རྩིས།** (1)ཙི་ནའི་ཡུལ་ནས་བོད་དུ་དར་བའི་སྐར་རྩིས་སྤྱི། (2)ཆེ་ཐག་ཏུ་ཆིང་རྒྱལ་རབས་སུ་དར་བའི་དུས་ཀྱི་སྐར་ཡིག 汉历。①从汉地传来的天文历法。②特指清代使用的时宪历。

007 **ནག་རྩིས།** (1)མིའུ་དཀར་ནག་བརྩིས་ནས་དར་རྒུད་བརྩི་ཚུལ། (2)རྒྱ་ནག་ནས་དར་བའི་འབྱུང་རྩིས། 黑算。①布黑白棋子占算吉凶祸福之术。②从汉地传来的五行占算。

008 **ཧྭང་ལི།** གོང་མའི་གསེར་རྩིས། 皇历，黄历。

009 **གསེར་རྩིས།** གོང་མའི་གསེར་རྩིས་ནི་རྒྱ་རྩིས། 黄历。即汉历，皇历。

010 **འབྱུང་རྩིས།** ཤིང་མེ་ས་ལྕགས་ཆུ་སྟེ་འབྱུང་བའི་ཁམས་ལ་བརྟེན་ནས་ལོ་ཟླ་ཞག་དུས་དང་། སྲོག་ལུས་དབང་ཐང་རླུང་རྟ་སོགས་བརྩི་ལུགས། 五行算。占星术之一种，以年、月、日、时的干支所属之五行（木、火、土、金、水）生克，推算凶吉祸福之术。

011 **རྒྱབ་རྩིས།** དུས་འཁོར་རྩ་རྒྱུད་ལས་དངོས་སུ་བསྟན་པའི་

སྐར་རྩིས་ལ་གྲུབ་མཐའི་རྩིས་ཞེས་བྱའོ། གྲུབ་རྩིས་འདི་ལ་ལུགས་མང་སྟེ། ཕུག་ལུགས་དང་མཚུར་ཕུ་ལུགས། དགའ་ལྡན་རྩིས་གསར་སོགས་ཡོད། 体系派（或理论派）历算。依据时轮根本经直接讲出的自宗理论系统而讲的一派历算学。此派又分浦巴派，粗尔派，格登新历等许多小派。

012 **བྱེད་རྩིས།** དུས་འཁོར་བསྡུས་རྒྱུད་ལས་བསྟན་པའི་མུ་སྟེགས་བྱེད་ཀྱི་ལུགས་དང་བསྟུན་པའི་སྐར་རྩིས་ལ་བྱེད་རྩིས་ཞེས་ཟེར་དོན་ཇི་མོའི་ལག་ལེན་བྱེད་སླ་བས་ན་དེ་སྐད་དུ་བརྗོད། 作用派（或实用派）历算。时轮摄略经中吸收了“作用外道”派的内容，以此经为依据的一派历算学在实用中比较方便，因而得名。

013 **བྱེད་མཐུན།** བྱེད་པ་དང་མཐུན་པའི་གྲུབ་རྩིས་ཤིག གཟའ་འཛིན་སྐབས་སུ་ཤིན་ཏུ་མཁོ་བ་ཞིག་ཡིན། 兼顺作用派。以体系派为基础，兼采作用派内容的一种历算。在推算日月食时非常有用。

014 **མུ་སྟེགས་བྱེད།** མུ་སྟེགས་སྤྱིའི་མིང་། ནང་གི་བྱེད་པ་པོ་ཁྱད་པར་གསུམ་ལྡན་གྱི་བདག་ཁས་ལེན་པས་ན་མུ་སྟེགས་བྱེད་ཅེས་གྲགས། 外道。因主张具三种特法之我为“内作者”而得名。

015 **སྐར་རྩིས་རྒྱན་པའི་གཞུང་།** དུས་འཁོར་རྩ་རྒྱུད། དུས་འཁོར་བསྡུས་རྒྱུད། བདེ་མཆོག་རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོའི་རྒྱུད།

དཔལ་ལྡན་སྟོད་ཡི་རྒྱུད། (དབྱངས་འཆར་གྱི་རྒྱུད།) མིག་བཅུ་གཉིས་པའི་མདོ། སྟག་རྣའི་རྟོགས་བརྗོད། ཉི་མའི་སྙིང་པོའི་མདོ་སོགས་མདོ་རྒྱུད་མང་པོ་དང་སྟོད་འགྲེལ། བོད་གཞུང་ལ་མཚོན་ན། རྩེ་རང་བྱུང་ཞབས་ཀྱི་རྩིས་གཞུང་ཀུན་ལས་བཏུས་པ། བུ་སྟོན་གྱི་མཁས་པ་དགའ་བྱེད། མཁས་གྲུབ་རྗེའི་ཊཱིཀ་ཆེན་དེ་ཉིད་སྣང་བ། མཁས་གྲུབ་ནོར་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་དྲི་མེད་འོད་རྒྱན། ཕུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོའི་པད་དཀར་ཞལ་ལུང་མ་བུ། རྣམ་སྲིའི་ཉིན་བྱེད་སྣང་བ། སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོའི་བཻཌཱུར་དཀར་པོ་མ་བུ། སུམ་པ་ཡེ་ཤེས་དཔལ་འབྱོར་གྱི་དགེ་ལྡན་རྩིས་གསར་མ་བུ། ཐུའུ་བཀྭན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མའི་མཁས་པའི་སྙིང་ནོར། ཕྱག་མཛོད་གསུང་རབ་ཀྱི་རིགས་ལྡན་སྙིང་ཐིག བྲག་དགོན་བསྟན་པ་རབ་རྒྱས་ཀྱི་རིགས་ལྡན་མཆོད་པའི་འོད་སྣང་སོགས་སྐར་རྩིས་ཀྱི་ཁུངས་ཤིན་ཏུ་མང་ངོ་། 历算学的重要典籍。大藏中有：时轮根本经，时轮摄略经；胜乐金刚空行经，韵律占星经、十二眼经，摩登伽经，大集经日藏品、胜乐首品释等显密经论。藏中著述例如：噶玛巴・自然金刚著：历算综论。布顿・宝成著：智者生悦篇。克主杰著：无垢光释大疏。浦巴・天成海著：白莲亲教。克主・珍海著：无垢光释庄严疏。第巴桑吉著：白琉璃论。敏珠译师法祥著：日光篇。松巴堪布著：格登新历。土观法日：智者珍藏篇。商卓特桑热者：时轮法胤心要（时轮历精要）。扎贡巴、教宏著：时轮法胤王供灯篇等多种。

016　**དུས་འཁོར་རྩ་རྒྱུད།**　ཤོ་ལོ་ཀ་སྟོང་ཕྲག་བཅུ་གཉིས་

ཡོད་ཀྱང་བོད་དུ་དུམ་བུ་གཅིག་སྟེ་དབང་མདོར་བསྟན་མ་གཏོགས་མ་འགྱུར། 时轮根本经。原文一万二千颂，藏文仅译“灌顶总说”部分。

017 **དུས་འཁོར་བསྡུས་རྒྱུད།** རིགས་ལྡན་འཇམ་དཔལ་གྲགས་པས་རྩ་རྒྱུད་ལས་བསྡུས། བཀའ་འགྱུར་པེ་ཅིན་དཔར་གྱི་དབུ་ན་བཞུགས། 时轮摄略经·妙吉祥称法王从时轮根本经提摄精要而成。大藏经北京版首卷。

018 **དབྱངས་འཆར་གྱི་རྒྱུད།** ལྷ་དབང་ཕྱུག་ཆེན་པོ····དང་ལྷ་མོ་ཨུ་མ་གཉིས་ཀྱིས་ཞུ་བ་ཞུ་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་གསུངས་པར·····བཤད། བདེ་སྡུག་ལེགས་ཉེས་རྒྱལ་ཕམ་སོགས་བརྟག་ཐབས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་མང་པོར་སྟོན་པ་དང་། དབྱངས་དང་གསལ་བྱེད་ཚེས་ལ་འཆར་ཚུལ་སྟོན་པའི་ཚ་ནས་མིང་དེ་ལྟར་བཏགས་པའོ། 韵律占星经。以大自在天与邬摩妃问答的形式写出。将日期与元音辅音配合以推算吉凶胜败之术。

019 **ཀཱ་ལ་ཙཀྲ** དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོ། 梵语：时轮。

020 **སྭ་རོད་ཡི་རྒྱུད།** དབྱངས་འཆར་རྒྱུད། 梵语：韵律占星经。

021 **དུས་མངོན།** དུས་འཁོར་དང་མངོན་པ་མཛོད་གཉིས།

时轮与俱舍之简称。

022 **དུས་དབྱངས།** དུས་འཁོར་དང་དབྱངས་འཆར། 时轮与韵律占星经的简称。

023 **སེམས་འགྲེལ་སྐོར་གསུམ།** བསྟན་འགྱུར་ཁོད་ན་བཞུགས་པའི་གཞུང་གསུམ་སྟེ་ཕྱག་རྡོར་སྟོད་འགྲེལ། རྡོ་རྗེའི་སྙིང་འགྲེལ། རིགས་ལྡན་པད་དཀར་གྱི་འགྲེལ་ཆེན་དྲི་མེད་འོད། 三菩萨释。金刚手菩萨著：胜乐经首品释。金刚手菩萨著：金刚心释。白莲法王造：时轮经无垢光广释，皆收入丹珠尔经。

024 **སྟོད་འགྲེལ།** སེམས་འགྲེལ་སྐོར་གསུམ་ནང་ཚན། པདེ་མཆོག་ཙ་རྒྱུད་ཀྱི་ལེའུ་དང་པོ། དུས་འཁོར་ལུགས་ལྟར་འགྲེལ་བ། ཕྱག་ན་རྡོ་རྗེས་བརྩམས། 首品释。三菩萨释之一。金刚手菩萨按时轮派的解释而著的胜乐金刚经第一品的注释。

025 **རྡོ་རྗེ་སྙིང་འགྲེལ།** སེམས་འགྲེལ་སྐོར་གསུམ་ནང····ཚན། དགྱེས་པ་རྡོ་རྗེའི་རྒྱུད་བརྟག་པ་གཉིས་པ་དུས་འཁོར་ལྟར་དུ་འགྲེལ་བ། ཕྱག་ན་རྡོ་རྗེས་བརྩམས། 金刚心释。三菩萨释之一，金刚手菩萨依时轮派的解释而著的欢喜金刚经第二会的注释。

026 **འགྲེལ་ཆེན་དྲི་མེད་འོད།** སེམས་འགྲེལ་སྐོར་གསུམ་ནང་ཚན། དུས་འཁོར་རྒྱུད་ཀྱི་འགྲེལ་བཤད། རིགས་ལྡན་པད་

དཀར་གྱིས་བརྩམས། 无垢光释。白莲法王所著时轮经的注释。

027 **རྩིས་གཞུང་ཀུན་ལས་བཏུས་པ།** ཀརྨ་རང་བྱུང་རྡོ་རྗེས་རབ་བྱུང་ལྔ་བའི་ས་རྟ་ལོར་བརྩམས། 历算综论。噶玛·自然金刚著于公元1318年。

028 **རྩིས་གཞུང་མཁས་པ་དགའ་བྱེད།** བུ་སྟོན་རིན་ཆེན་གྲུབ་ཀྱིས་རབ་བྱུང་ལྔ་བའི་མེ་སྟག་ལོར་བརྩམས། 智者生悦篇。历算学著作，布顿·宝成著于公元1326年。

029 **ཊཱི་ཀ་ཆེན་དེ་ཉིད་སྣང་བ།** མཁས་གྲུབ་རྗེས་རབ་བྱུང་བདུན་པའི་ཤིང་སྟག་ལོར་བརྩམས་པའི་འགྲེལ་ཆེན་དྲི་མེད་འོད་···ཀྱི་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ། 时轮经无垢光释大疏。克主杰著于公元1434年。

030 **དུས་འཁོར་སྤྱི་དོན་དྲི་མེད་འོད་རྒྱན།** མཁས་གྲུབ་ནོར་བཟང་རྒྱ་མཚོས་རབ་བྱུང་བརྒྱད་པའི་ས་ཁྱི་ལོར་བརྩམས། 时轮经总义——无垢光释庄严篇。克主·珍海著于公元1478年。

031 **པད་དཀར་ཞལ་ལུང་།** ཕུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོས་རབ་བྱུང་བརྒྱད་པའི་མེ་ཡོས་ལོར་བརྩམས་པའི་སྐར་རྩིས་ཀྱི་གཞུང་····ཞིག 白莲亲教。历算书名。浦巴·天成海著于公元1447年。

032 **རྩིས་གཞུང་བཻ་དཀར།** སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་རབ་བྱུང་བཅུ་གཉིས་པའི་མེ་ཡོས་ལོར་བརྩམས་པའི་རྩིས་གཞུང་། 白琉璃论。历算书名，第巴桑吉嘉措著于公元1687年。

033 **རྩིས་གཞུང་ཉིན་བྱེད་སྣང་བ།** ལོ་ཆེན་དྷརྨ་ཤྲིས་རབ་བྱུང་བཅུ་གཉིས་པའི་ཤིང་རྟའི་ལོར་བརྩམས། 日光论。历算书名。敏珠译师达摩师利著于公元1714年。

034 **དགེ་ལྡན་རྩིས་གསར་མ་བུ།** སུམ་པ་ཡེ་ཤེས······དཔལ་འབྱོར་གྱིས་རབ་བྱུང་བཅུ་གསུམ་པའི་མེ་ཡོས་ལོར་བརྩམས་པའི་རྩིས་གཞུང་། 格登新算。历算书名，松巴·慧隆著于公元1747年。

035 **རིགས་ལྡན་སྙིང་ཐིག** ཕྱག་མཛོད་གསུང་རབ་ཀྱིས་རབ་བྱུང་བཅུ་བཞི་པའི་མེ་ཡོས་ལོར་བརྩམས། 时轮法胤心要，时轮历精要。历算书名，商卓特·桑热著于公元1827年。

036 **རིགས་ལྡན་མཆོད་པའི་འོད་སྣང་།** བྲག་དགོན་བསྟན་པ་རབ་རྒྱས་ཀྱིས་རབ་བྱུང་བཅོ་ལྔ་པའི་མེ་ཡོས་ལོར་བརྩམས་''པའི་སྐར་རྩིས་ཀྱི་གཞུང་། 时轮法胤供灯论。历算书名，扎贡·教宏著于公元1867年。

037 **རྒྱ་མཚོ་རྣམ་གསུམ།** སྐར་རྩིས་ལ་མཁས་པར་གྲགས་

པའི་གཙང་ཆུང་ཆོས་གྲགས་རྒྱ་མཚོ། ཕུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོ། མཁས་གྲུབ་ནོར་བཟང་རྒྱ་མཚོ་སྟེ་གསུམ་མོ། 三位“嘉措(海)”。三位著名的历算学者。见038、039、040条。

038 **གཙང་ཆུང་ཀརྨ་ཆོས་གྲགས་རྒྱ་མཚོ།** སྐར་རྩིས་ལ་མཁས་པར་གྲགས་ཤིང་། དེའི་སློབ་མ་ནོར་བཟང་རྒྱ་མཚོ། ཕུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོ་སྟེ་རྒྱ་མཚོ་རྣམ་གསུམ། 藏穹·曲扎嘉措（法称海）。历算学者，与其两弟子：克主·珍海，浦巴·天成海共以“三海”著称。

039 **མཁས་གྲུབ་ནོར་བཟང་རྒྱ་མཚོ།** རབ་བྱུང······བརྒྱད་པའི་ས་ཁྱི་ལོར་རྩིས་གཞུང་དྲི་མེད་འོད་རྒྱན་མཛད། རྩིས་ཐང་བསམ་གཏན་གླིང་དུ་ཐུར་གྲིབ་བརྟགས། 克珠努桑嘉措(珍海)。历算学家，著有“时轮经无垢光释庄严疏”（公元1478年），并以圭表测影的实践著称。

040 **ཕུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོ།** རབ་བྱུང་བརྒྱད་པའི་མེ་ཡོས་ལོར་རྩིས་གཞུང་པད་དཀར་ཞལ་ལུང་མཛད། 浦巴·伦珠嘉措（天成海）。历算学家，著有白莲亲教论等（1447年）。

041 **ཕུག་ལུགས།** སྟོ་ཁ་བ་ཕུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོའི་རྩིས་ཀྱི་ལུགས། 浦派·浦巴天成海之历算学派。

042 **མཚུར་ལུགས།** མཚུར་ཕུ་དོན་གྲུབ་འོད་ཟེར་གྱིས་ཀརྨ་རང་བྱུང་རྡོ་རྗེའི་རྗེས་སུ་འབྲང་བའི་རྩིས་ཀྱི་ལུགས། 粗朴派。粗朴寺顿珠欧色继噶玛·自然金刚而创的历算学派。

043 **སྐྱོང་བྱང་།** ཉམས་སྐྱོང་གི་ཟིན་ཐོ། དཔེར་ན། ཉི་སྐྱོང་ཚད་པ་འགར་གཟའ་འཛིན་བྱུང་བའི་སྐྱོང་བྱང་མཐོང་། 实测记录。例：也看见过个别的在望，晦为缺日时出现日、月食的实地记录。

044 **སྐྱོང་རྩིས།** མཁས་པ་གོང་མས་བརྩི་སྐྱོང་བའི་ཟིན་ཐོ། 过去学者们实际推算的经验记录。

045 **ས་ར།** 《སཾ》རྒྱ་མཚོའི་སྐད་དོད། དཔེར་ན། མཁས་དབང་ས་རའི་བཞེད་པ། 梵文：海。例：嘉措大师的主张。

གཞལ་བྱའི་གོ་ལ། 宇宙构造

046 གོ་ལ། གོ་ལ་ཞེས་པ་སཾ་སྐྲི་ཏའི་སྐད་དུ་ཀུ་རུ་ཀྵི་བ་ལ་གྲ་ཡ་ཡང་བའི་དོན་བསྡུས་པའི་ཀུ་ལ། ཨུའི་ཡོན་ཏན་འཕེལ་བའི་སྒོ་ལ་སྦྱོ། གོ་ནི་མཐོ་རིས་སོགས་དང་། ལ་ནི་ཡང་བ་སོགས་དོན་དུ་མར་འཇུག་པས་མཐོ་བར་གནས་པའི་གཟའ་སྐར་གྱི་རིས་རྣམས་མི་''''ལྟུང་བར་འཛིན་པས་མཐོ་རིས་འཛིན་དང་། སྟེང་ཕྱོགས་སུ་ཁྱིམ་དང་ས་ལ་དུས་བཞི་འཁོར་བར་བྱེད་པའི་ལས་ཅན་ཡིན་པས་ཕྱོགས་འཁོར་''དང་། རི་གླིང་རྣམས་ཀྱི་སྟེང་དུ་གདུགས་ཀྱི་རྣམ་པར་གནས་པས་སྒྲུམ་པོ་དང་། ལྷུན་པོའི་སྟེང་དུ་མཐོ་ལ་མེ་དཀྱིལ་ཐད་ཀར་དམའ་པས་སྣང་ཀོང་དང་འདྲེགས་བྱེད་རླུང་སྟོབས་ཀྱིད་ཆེ་ཞིང་འཁྱིལ་བྱེད་རླུང་སྟོབས་ཀྱི་ནུས་པ་ཡང་བས་སྤྱི་ཡང་ཞེས་ཀྱང་བྱའོ། དེ་ལ་ནམ་མཁའི་སྐར་ཁྱིམ་གྱི་གོ་ལ་དང་། སར་ཁྱིམ་དུ་རྒྱུ་བའི་ཉི་ཟླའི་གོ་ལ། སའི་གོ་ལ་སོགས་ཡོད་དོ། "古腊"，梵语"古如腊故"之略。原词有圆球形，内空，轻重、凸凹等多义。天空穹窿上有星曜，高居虚空而不下坠，其性轻；地轮上有山陵平原其体重。天上有十二宫，地下有四季，皆轮转循环不断。又天空形如复伞，圆心高居须弥山顶周边

低，下接火轮之缘，其面凸凹不平，火轮依风力承托，风性轻。“古腊”兼具诸义。故藏文未译其义，直用梵音。具体用时其概念为：

①天空穹窿，天球。

②日、月在宫曜（恒星背景中）运行的轨道。

③现亦引申用于地球之球。

047　**ཁྱིམ་གྱི་གོ་ལ།**　གོ་ལ་ཞེས་པའི་སྒྲ།　སྣང་གཞོང་།　སྤྱི་ཡང་།　སྦུབས་ཁོང་།　ཟླུམ་པོ་རྣམས་ལ་འཇུག་པས་ཁྱིམ་གྱི་འཁོར་ལོ་ཟླུམ་པོའི་ཚུལ་གྱིས་འཁོར་བ་ལ་ཁྱིམ་གྱི་གོ་ལ་ཞེས་ཟེར།　十二宫的圆形轨道。

048　**རླུང་འགྲོས།**　རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བརྒྱད་གོ་ལ་ལ་འཕྲ་བཏབ་པ་བཞིན་དུ་གནས་པས་ཞག་རེར་གོ་ལ་རྫོགས་པ་རེ་འཁོར་བའི་ཤུགས་ཀྱིས་གཟའ་རྣམས་སྐར་མ་གང་དང་གང་ལ་སྤྱོད་བཞིན་པ་དང་མཉམ་དུ་གོ་ལ་གཡས་བསྐོར་རྫོགས་པ་རེ་འཁོར་བ་ལ་རླུང་འགྲོས་སམ་སྣང་འགྲོས་ཞེས་ཟེར་རོ།　风行。二十八宿在天球上如镶嵌珠宝，其相对位置固定不移，每日天球整转一周，带动在各宿上行走之诸曜也右旋（顺时针方向）转动一周，名叫风行，亦名显见行（即周日视运动）。

049　**སྣང་འགྲོས།**　སྐར་ཁྱིམ་རླུང་སྐྱོབས་ཀྱིས་ཉིན་ཞག་རེར་འཁོར་ཐེངས་གཅིག་གཡས་སུ་བསྐོར་བ་དེ་མིག་ཡུལ་དུ་ཤིན་ཏུ་གསལ་བས་ན་སྣང་འགྲོས་ཞེས་གྲགས།　རླུང་འགྲོས་ཡང་ཟེར།　显见行。十二宫和二十七宿在天球上，每一昼夜右旋（顺时针方向）运转的运

动，极为明显易见，故名。(即，周日视运动) 又名“风行”，见上条。

050 **རང་འགྲོས།** གཟའ་བདུན་དང་དུ་བ་མཇུག་རིང་རྣམས་རང་རང་སྐྱེས་སྐར་སྟེང་ནས་ཁ་ཤར་དུ་ཕྱོགས་ཏེ་ལྷུན་པོ་ལ་གཡོན་'''' བསྐོར་ཚུལ་གྱིས་སྐར་ཁྱིམ་ལ་སྤྱོད་པས། མཉམ་ལམ་དབུས་ནས'''''' བརྩམས་པའི་ལྷོ་བགྲོད་ཁྱིམ་དྲུག་དང་། བྱང་བགྲོད་ཁྱིམ་དྲུག་སྟེ་བགྲོད་གཉིས་ཀྱི་སྐར་དབྱུག་ཆིག་སྟོང་དྲུག་བརྒྱ་ཉི་ཤུ་འདི་མཐོན་པར'' སྤྱོད་ཅིང་། དེ་ལྟར་བགྲོད་གཉིས་འགྲོས་བཞིས་རྒྱུ་སྐར་འཁོར་སོ་རང་དབང་གིས་འགྲོས་ཀྱིས་རྫོགས་པར་སྤྱོད་པའི་ཡུན་ཚད་ནི་གཟའ'''' དེའི་དཀྱིལ་འཁོར་ཡིན། 本身行。七曜和长尾慧星，从各自的诞生宫(远日点或远地点）起，面向东方（逆时针方向）围绕着须弥山，在宫宿（恒星背景）中，由西向东的左旋运动。在其轨道中线之右，即其南方的六宫中运行时叫南行。在中线之北，即其北的六宫中运行时叫北行。完成南北两行和快、慢、曲、跃，四种行一次，经过周天1620度回到其起点所用的时间，就是它们各自的局期(周年或周月视运动)。

051 **རྟག་འགྲོས།** སྒྲ་གཅན་སྐྱེས་སྐར་སྟེང་ནས་ཁ་ནུབ་དུ''' ཕྱོགས་ཏེ་གཡས་བསྐོར་གྱིས་སྐར་ཁྱིམ་སྤྱོད་ཅིང་། དེའི་ཚེ་རྟག་སོངས་ལ་ཀང་བའི་འཕེལ་འགྲིབ་མེད་པས་རྟག་འགྲོས་ཅན་དུ་གྲགས། 均匀行。罗睺从其诞生宫（远日点）起，在宫宿（恒星背景）中，由东向西的运动，其速度均匀，没有盈缩差，所以叫均匀行。

052 **འགྲོས་མཉམ།** འགྲོས་འཕེལ་འགྲིབ་མེད་པ། དཔེར་

ནི།　སྒྲ་གཅན་དང་དུས་མེ་གཉིས་རྟག་ཏུ་འགྲོས་མཉམ་གཡས་སྐོར་རྒྱུ།　等速运动。如罗睺头尾永远以平均的速度右旋而运动。

053　**དཀྱིལ་འཁོར།**　གཟའ་རྣམས་ཉིན་ཆེས་ཁྱིམ་གསུམ་གྱི་ཞག་དང་ཟླ་བ་དང་ལོའི་རྟག་ལོངས་དང་པོ་ནས་བརྩམས་ཏེ་འཁོར''''བའི་ཚེ་རང་རང་གི་ཞག་ཟླ་ལོའི་རྒྱུ་ཁའི་ལོངས་སྤྱོད་ནམ་དག་པར''''''འགྱུར་བ་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་འཁོར་ལོ་ཡིན་པས་ན་དཀྱིལ་འཁོར།　周期。诸曜无论按太阳日，太阴日、宫日，太阳月， 太阴月， 宫月或三种年中的哪一种计算都有其平行度，从第一个年、月、 日起，轮转若干次后，其平行度都会重新回到没有零余的整数，这种时间的数值叫做周期（即某天体再度回到某一相对位置所需的时间为该天体的恒星周期）。

054　**འོག་གཞིའི་དཀྱིལ་འཁོར་བཞི།**　ས་ཆུ་མེ་རླུང་''དཀྱིལ་འཁོར་བཞི་འོ།　下方四轮。即地轮、水轮、火轮、风轮。

055　**ལན་ཚྭའི་རྒྱ་མཚོ།**　ཆུ་དཀྱིལ་ཏེ་རྒྱ་མཚོ་བདུན་པ། ནང་གི་མཚོ་དྲུག་ཕད་ལའང་སྐོར།　盐海。在内六海之外，故为第七重海。即下方四轮中之水轮。

056　**རྡོ་རྗེའི་རི།**　རི་བདུན་པ་སྟེ་ཁོར་ཡུག་གི་མེ་རི།　རྟ་གདོང་མེ་ལའང་ཟེར།　ནང་གི་རི་དྲུག་ཕད་ལའང་སྐོར།　金刚山。在内六山之外，故为第七重山。火轮外缘焰头高耸，亦名马首火山。

057　རྐ་གཏོང་ཅན།　རོ་རྗེ་རི་དང་དོན་གཅིག　同上条。

058　ལྷུན་པོའི་རྣ་ལྔ་བ།　རི་རབ་ལྷུན་པོར་བཅིངས་པའི་
རྣ་ལྔ་པོ་སྐྱིར་མ་ཁ་འཕྱང་ཕྱ་བྱ་ཆུང་རིམ་ནས་ཆེན་དུ་བརྡིགས་པ་ལྟར་
རྣ་སྐྱིང་མས་འོག་མ་གབ་པའི་ཚུལ་དུ་ཡོད་པ།　དེའི་ལྔ་བ་ནི་ཁ་ཁྱིར་
གྱི་ཐད་ཀར་དཔག་ཚད་སྟོང་ཕྲག་ལྔ་བཅུ་ཡོད་པ་དེས་ཁུབ་ཁོངས་ཀྱི་
འོག་མཐའ་ནས་རྩ་བའི་འགྲམ་སྟེགས་ལ་ཐིག་པའི་བར་དཔག་ཚད་སྟོང་
ཕྲག་བཅུ་དྲུག་ཡོད་པ་དེའི་ཕྱིར་འཕྱང་བསིལ་རི་དང་ཕྲད་པ།　须弥五
沿。须弥山有上下五层伸出去的沿圈呈碟状。下小上大。最上的是第五层，直径五万由旬。其外缘与凉山相接。如果由这个外缘向下做一垂直线，则此线与地面之交点与须弥山根的台阶之间的距离为一万六千由旬。

059　ལྷུན་པོའི་འགྲམ་སྟེགས།　རི་རབ་ལྷུན་པོའི་རྩ་བའི་
མཐར་འགྲམ་སྟེགས་དཔག་ཚད་སྟོང་ཕྲག་གཅིག་གིས་བསྐོར།　须弥阶。
须弥山根周围的一圈台基，其宽度为一千由旬。

060　རབ་མཆོག་ས།　རི་རབ་ལྷུན་པོའི་འགྲམ་སྟེགས།　胜
地。指须弥山周围的台基。

061　གླིང་དྲུག་ལོངས་སྤྱོད་ཀྱི་ས།　བསིལ་རིའི་ནང་གི
རི་མཚོ་གླིང་གསུམ་ལ།　ཉི་ཟླའི་འོད་ཟེར་མི་འཐོབ་ཀྱང་།　མི་རྣམས་

རང་འོད་ཀྱིས་འཚོ་བ་སོགས་ལྷ་དང་ལོངས་སྤྱོད་མཉམ་པས་ན། གླིང་དྲུག་ལོངས་སྤྱོད་ཀྱི་ས་ཞེས་བྱའོ། ༡ ཟླ་བ། ༢ འོད་དཀར། ༣ ཀུ་ཤ ༤ མིའམ་ཅི། ༥ ཁྱུང་ཁྱུང་། ༦ དྲག་པོའི་གླིང་ངོ་། 福地六洲。凉山以内之山、海、洲（平陆）各有六层，日光不能照临，人依其自身之光而生存，所享之福，犹如天神，故名福地六洲，1、月洲，2、白光洲，3、古萨洲，4、似人非人洲，5、鹤洲6、猛励洲。

062　ནང་གི་གླིང་དྲུག　གླིང་དྲུག་ལོངས་སྤྱོད་ཀྱི་སའི་ཐད་ལ་ལྟོས། 内六洲。见上条。

063　ནང་གི་མཚོ་དྲུག　༡ སྦྲང་རྩི། ༢ མར། ༣ ཞོ། ༤ འོ་མ། ༥ ཆུ། ༦ ཆང་། གླིང་དྲུག་ལོངས་སྤྱོད་ཀྱི་སའི་ཐད་ལའང་ལྟོས། 内六海。1、蜜海，2、奶油海，3、酪海，4、乳海，5、水海，6、酒海。

064　ནང་གི་རི་དྲུག　༡ འོད་ལྡན། ༢ མནྟར། ༣ ནི་ཁ་ཊ། ༤ ནོར་བུའི་འོད། ༥ དྷ་ཁ། ༦ བསིལ་རི། གླིང་དྲུག་ལོངས་སྤྱོད་ཀྱི་སའི་ཐད་ལའང་ལྟོས། 内六山。1、碧光山，2、凤伽山，3、尼卡扎山，4、宝光山，5、达耨那山，6、凉山。

065　བསིལ་རི།　ཡོངས་སའི་རི་དྲུག་པ། དེའི་རྩེ་དང་ལྷུན་པོའི་རྭ་ལྔ་བ་ཐུར་འཕྱང་དང་ཐད་པས་དེའི་ནང་རོལ་དུ་ཉི་ཟླའི་འོད་··

ཐི་འཚོག　　དེའི་ཕྱི་རོལ་ན་འཛམ་གླིང་ཆེན་པོའོ། 凉山。福地第六山，其顶与须弥山第五沿相接，故其以内之地方为日、月之光所不能照临。其外即大瞻部洲。

066　**འཛམ་གླིང་ཆེན་པོ།**　བསིལ་རིའི་ཕྱི་རོལ་གྱི་གླིང་… བདུན་པ། ཕྱོགས་རེར་གསུམ་གསུམ་བཅུ་གཉིས་བཅད། ཤར་གླིང་ཤར་མ། དབུས་མ་དང་ནུབ་མ་ཞེས་སོགས་གཞན་འགྲེ། 大瞻部洲。在福地第六山——凉山以外，故为第七洲。按四方分为四中洲，每中洲再分为三小洲，共十二小洲，名为东洲东区、东洲中区、东洲西区等。

067　**འཛམ་གླིང་ཆུང་ངུ།**　ལྷོ་གླིང་དབུས་མ་དེའི་བྱང་… མ། གངས་ལྡན། ཤམ་བྷ་ལ། རྒྱ་ནག ལི། བོད། རྒྱ་གར་བཅས་ཡུལ་དྲུག གཞན་ཡང་རྒྱ་གར། བོད། ལི། རྒྱ་ནག རྒྱ་ནག་ཆེན་པོ། ཤམ་བྷ། ལིའི་ཡུལ་ཞེས་བརྗེ་ལུགས་ཀྱང་ཡོད། 小瞻部洲。即南洲中区。其北半部又分为六区：1、雪山，2、香拔拉，3、汉，4、黎域，5、蕃，6、天竺。又说为：1、天竺，2、蕃（西藏），3、黎域，4、汉，5、大汉，6、香拔拉者。

068　**ཤམ་བྷ་ལ།**　འཛམ་གླིང་ཆུང་ངུ་ཡུལ་དྲུག་གི་ཡ་གྱལ། 香拔拉。小瞻部洲六区之一。又译：苫婆罗。

069　**འཛམ་གླིང་ལས་ཀྱི་ས་བ།**　སྔོན་བསགས་ལེགས་ཉེས་ཀྱི་འབྲས་བུ་བདེ་སྡུག་འཚོལ་བ་མེད་པར་རང་གིར་ལོངས་སྤྱོད་པའི་རྒྱ་

སྟོབས་ཤིན་ཏུ་ཆེ་ཞིང་མྱུར་བས་ན་ལས་ཀྱི་ས་ཞེས་བཤད།　瞻部洲业土。瞻部洲凉山以外的第七洲。此处众生，过去所积善恶诸业之果，或苦、或乐、均归自食，绝无错乱，业力大而且速，故名业土。

070　སྲིད་པ་སུམ་ཅུ་རྩ་གཅིག　གཟུགས་མེད་ཁམས་··· བཞི།　གཟུགས་ཁམས་བཅུ་དྲུག　འདོད་ཁམས་བཅུ་གཅིག་སོ་སོའི་ཐད་ལ་ལྟོས།　三十一界。即四无色界，十六色界，十一欲界，共为三十一界。见071,073,074条。

071　གཟུགས་མེད་ཁམས།　ཡིད་གཟུགས་དང་རང་གསལ་སྣང་རིག་གི་ཡུལ་མེད་པར་རིག་པ་ཏིང་ངེ་འཛིན་རྩེ་གཅིག་ངང་ལ་ཤེས་པ་ཙམ་གྱི་ཆ་ལ་བདེ་བར་གནས་པ་རང་ས་དང་གོང་སར་སྣང་བ་ཙམ་ལས་གཞན་གྱིས་བལྟར་མི་སྣང་བས་ན་གཟུགས་མེད་ཁམས་ཞེས་བྱའོ། ༡ འདུ་ཤེས་མེད་མིན།　༢ ཅི་ཡང་མེད།　༣ རྣམ་ཤེས་མཐའ་ཡས།　༤ ནམ་མཁའ་མཐའ་ཡས།　རི་རབ་ཀྱི་གཙུག་ཏོར་ནས་བཟུང་སྐྲ་མཚམས་ཀྱི་བར་དུ་གནས་པ།　四无色界。无心色及自显觉明之体，专注于禅定，唯安住于识分，除同界及上界之天神外，他界众生所不能见，故名无色界。1、无所想又非无所想处，2、无所有处，3、识无边处，4、空无边处。其位置相当于须弥山的顶髻至发际之间。

072　གཟུགས་ཁམས།　བསམ་གཏན་གྱི་གཟུགས་དངས་···· གསལ་འོད་ཀྱི་ལུས་ཅན་ཏིང་ངེ་འཛིན་ལ་དགའ་བས་རྟག་པར་སྤྱོད····

པས་ན་གཟུགས་ཁམས་ཞེས་བྱའོ། 色界。三摩地之色，以清明之光为体，此界诸天，喜悦禅定，恋享恒住，故名色界。

073 གཟུགས་ཁམས་བཅུ་དྲུག རི་རབ་ཀྱི་དཔལ་བའི་ཆ་བཞི་ལ། ༡ འོག་མིན་དང་། ༢ ཤིན་ཏུ་མཐོང་། ༣ མི་གདུང་བ། ༤ མི་ཆེ་བ་བཅས་བཞི་གནས། སྣ་ཡི་ཆ་བཞིར། ༡ འབྲས་བུ་ཆེ། ༢ བསོད་ནམས་སྐྱེས། ༣ སྤྲིན་མེད། ༤ དགེ་རྒྱས་བཅས་བཞི་གནས། ཀོས་ཀོའི་ཆ་བཞི་ལ། ༡ ཚད་མེད་དགེ ༢ དགེ་ཆུང་། ༣ འོད་གསལ། ༤ ཚད་མེད་འོད་བཅས་བཞི་གནས། མགྲིན་པའི་སུམ་ཆ་ཡན་ལ། ༡ འོད་ཆུང་། ༢ ཚངས་ཆེན། ༣ མདུན་ན་འདོན། ༤ ཚངས་རིས་བཅས་བཞི་གནས། 十六色界。相当于须弥山头额之四处：1、色究竟天，2、善见天，3、无烦天，4、无想天。相当于鼻部之四处：1、广果天，2、福生天，3、无云天，4、广善天。相当于颏领之四处：1、无量净天，2、少净天，3、报净光天，4、无量光天，相当于颈项之上三分之二者四处：1、少光天，2、大梵天，3、梵辅天，4、梵众天。

074 འདོད་ཁམས་བཅུ་གཅིག ཚ་དམྱལ་དང་། གྲང་དམྱལ། ཀླུ། ལྷ་མ་ཡིན། མི། འདོད་ལྷ་རིགས་དྲུག་བཅས་བཅུ་གཅིག 十一欲界。即热地狱，寒地狱，龙，阿修罗，人及欲界六天。

075 འདོད་ཁམས། འདོད་ཡོན་ལྔ་ལ་རྟག་ཏུ་སྲེད་པའི····

འདུན་པ་དང་ལྡན་པས་འདོད་ཁམས་ཞེས་བྱའོ། 欲界。恋着五欲，故名欲界。

076 **འདོད་ལྷ་དྲུག** རི་རབ་ཀྱི་མགྲིན་པའི་སུམ་ཆ་མན་······ཆད་བགོས་པར། ༡ གཞན་འཕྲུལ་དང་། ༢ འཕྲུལ་དགའ། ༣ དགའ་ལྡན། ༤ འཐབ་བྲལ་བཅས་ཀྱི་ལྷ་རྣམས་གནས། རི་རབ་སྟེང་གི་གཞིར། ༥ སུམ་ཅུ་རྩ་གསུམ་གྱི་ལྷ་གནས། དཔུང་པ་མན་ནས་ས་མཚམས་བར་། ༦ རྒྱལ་ཆེན་རིས་བཞིའི་ལྷ་རྣམས་གནས། 欲界六天。1、他化自在天。2、乐化天，3、兜率天，4、离战天(时分天)，居于须弥山的颈项部的下三分之一；5、三十三天，居于须弥山有形部分的上部；6、四天王众，居于须弥山的肩部以下直到地面。

077 **དམྱལ་བ་བརྒྱད།** ༡ གསེག་མ་དང་། ༢ བྱེ་མ། ༣ འདམ་རྫ། ༤ དུ་བ། ༥ མེ། ༦ མུན་པ་ཆེ། ༧ ངུ་འབོད་ཆེ། ༨ རྡོ་རྗེ་མེ་ལྕེ་ཞེས་བྱ་བའི་དམྱལ་བ་སྟེ་བརྒྱད། དམྱལ་བ་བརྒྱད་པོ་ས་དཀྱིལ་གྱི་ཕྱེད་འོག་མ་ནས་རླུང་དཀྱིལ་གྱི་ཕྱེད་འོག་མའི་བར་ལ······གནས་པར་གསུངས། 八地狱。1、烧、2、沙、3、泥，4、烟、5、火、6、暗，7、大呼号、8、金刚焰。居于地轮的下半至火轮下半之间。

078 **བགྲོད་བྱ་སྐར་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་གྱི་སྐད་དོད་ཀྱི་ཏ་སྟེ······འཛིན་པར་བྱེད་པའི་ལས་ཀྱིས་ཕན་འདོགས་པས་ཁྱིམ་དང་། གཟའི་རྒྱུ་བ་གསལ་བའི་བཀྲ་ཏགས་འཛིན་པས་རྒྱུ་སྐར་ཞེས་ཀྱང་བྱའོ། 所行

宫宿。十二宫和二十七宿，是诸曜行程的明显标志，犹如其途中的住处，故名宫宿。

079 **བགྲོད་བྱེད་གཟའ།** གཟའ་རྣམས་ནི་སྐར་ཁྱིམ་གོ···· ལའི་སྟེང་དུ་རྒྱུ་བ་ཚོ་ཡིན་པས་ན་བགྲོད་བྱེད་ཅེས་ཟེར། 行者诸曜，行走之星辰。在天球的十二宫、二十八宿(恒星背景)上，行星、日、月诸曜的位置时刻都在移动，故称为行走之星辰。

080 **རྩེག་བརྩེགས་མའི་ལུགས།** ཁྱིམ་ཅན་གཟའ་རྣམས་ཀྱང་ཁྱིམ་སྐར་བཞིན་དུ་ལྷོ་བྱང་བགྲོད་གཉིས་མི་བྱེད་པར་སྟེང་ནས···· སྟེང་དུ་བརྩེགས་ཏེ་འཁྲུགས་མེད་དུ་འདོད་ཚུལ། 叠盔说。认为诸曜（日、月与行星）与宫（恒星）一样都没有南行北行，其轨道只是平行地层层上叠、没有交互关系的一派说法。

081 **འཁྲུགས་པར་འདོད་པའི་ལུགས།** ཁྱིམ་ཅན···· གཟའ་རྣམས་ཁྱིམ་སྐར་དང་མི་འདྲ་བར་བགྲོད་ལམ་འཁྲུགས་པར······ འདོད་པའི་ལུགས། 交错说。认为日、月、行星等诸曜的轨道与宫宿（等恒星）的轨道不同，是有交错关系的一派说法。

082 **སྟེང་བསྐྱེད་མའི་ལུགས།** འཁྲུགས་པར་འདོད་པའི་ལུགས་ནང་གསེས་གླིང་བཞི་དུས་བཞི་མཉམ་པར་འདོད་པའི་ལུགས། 上扩说。交错派的说法中认为四洲四季同时的一派说法。

083 **ཕྱུགས་སྒྲོག་མའི་ལུགས།** འཁྲུགས་བར་འདོད་པའི་

ཕྱེ་ནང་གསེས་གླིང་གཉིས་དབྱར་དུ་གཅིག གཞན་གཉིས་དགུན་དུ་གཅིག་པར་འདོད་པའི་ལུགས། 连环说。交错派的说法中认为四洲中有两个洲同时为夏至，其他两洲同时为冬至的一派说法。

084 **གྲུ་ཚགས་མའི་ལུགས།** འཁྲུགས་པར་འདོད་པའི་ལུགས་ནང་གསེས་གླིང་བཞི་དུས་བཞི་འཁོར་བར་འདོད་པའི་ཕྱེ་དེ… ལའང་མཁའ་ལ་ཁྱིམ་དང་སར་དུས་བཞི་གཉིས་ཀ་གཡོན་སྐོར་དུ…… འདོད་པ་དང་། དུས་གཡོན་ཁྱིམ་གཡས་དང་། གཉིས་ཀ་གཡས་སྐོར་དུ་འདོད་པ་བཅས་གསུམ་ཡོད། 船说。交错说中的一派说法，认为四大洲的四季不同， 其中又有：1、天空的宫宿和地上的四季都向左旋，2、宫宿右旋而四季左旋，3、两者都向右旋，三种不同的说法。

085 **མི་འཇིག་པའི་གནས་ལྔ།** དབུས་རྒྱ་གར་རྡོ་རྗེ་གདན། ཤར་རི་བོ་རྩེ་ལྔ། ལྷོར་པོ་ཏ་ལ། ནུབ་ཨོ་ཌི་ཡཱ་ན། བྱང་ཤམ་བྷ་ལ། 五永不坏处。中心印度金刚座，东方五台山，南方普陀山，西方马仗延那，北方香拔拉。

086 **ཚངས་ཐིག་བྱུར་ཐིག** ཕྱོགས་མཚམས་བརྒྱད་མཚོན་བྱེད་ཀྱི་ཐིག དུས་འཁོར་ལུགས་ལ་ལྷོ་གླིང་དབུས་མའི་ཚངས་ཐིག་རྒྱ་གར་རྡོ་རྗེ་གདན་གྱི་སྟེང་དུ་དང་། རང་ཅག་གནས་པའི་ས་ཚིགས་འདི་ནི་ལྷོ་གླིང་ཤར་མའི་ཚངས་ཐིག་ནས་ཁྱིམ་ཞག་བདུན་འདས་པའི་

ས་ཚིགས་ཡིན། 表示八方的坐标线和45度斜线。时轮派说：如圆周为360度，而以通过印度佛陀伽雅的南洲中区正中座标线为零度，则南洲东区中线在其东30度，而我们所居之处离南洲东区中线7度，即东经23度。

087 **ཟུར་ཐིག** ཚངས་ཐིག་གི་ཟད་ལ་ལྟོས། 斜线。特指坐标上的45度斜线，见上条。

088 **གཟུལ་ཐིག** པད་མའི་འདབ་མའི་ཁྱུད་ལྟ་བུའི་········ཐིག 弧线。莲瓣状曲线。

089 **ལྟེ་བ།** དཀྱིལ་འཁོར་གྱི་དབུས་སམ་དཀྱིལ། དཔེར་ན། ལྟེ་བ་ནས་ཇི་ཙམ་འཆམས་པའི་ཟླུམ་པོར་བསྐོར། 圆心。例：取任意半径做圆。

090 **འཕྲད་ས།** ཕན་ཚུན་འཛོམས་པའི་གནས། དཔེར་ན། མཐའ་བསྐོར་དང་ཚངས་ཐིག་གི་འཕྲད་ས་བཞི། 交点。例：圆周与坐标线的四个交点。

འཇལ་བྱེད། 计量单位

091 **འཇལ་བྱེད།** དུས་འཁོར་ལུགས་ལ་ནང་གི་འཇལ་བྱེད་··· དབུགས་ལ་སོགས་པ་དུས་ཀྱི་ཚད། ཕྱིའི་གཟུགས་ཅན་འཇལ་བྱེད་ནི། ༡ རྡུལ་ཕྲ་རབ། ༢ རྡུལ་ཕྲན། ༣ སྐྲ་རྩེ། ༤ སྐྱི་ཚེ། ༥ ཤིག ༦ ནས ༧ སོར་མོ། དེ་དག་གོང་ནས་གོང་དུ་བརྒྱད་འགྱུར་ཡིན། སོར་མོ་ཉེར་བཞི་ལ་ཁྲུ་གང་། དེ་བཞི་གཞུ་འདོམ། གཞུ་འདོམ་ཉིས་སྟོང་རྒྱང་གྲགས། དེ་བཞི་དཔག་ཚད། 计量单位。时轮派的体内计量单位指“息”等。见该条。体外计量单位为：1、极微，2、微尘，3、发尖，4、芥子，5、虱虫，6、麦粒， 7、指节。 每一单位都是其前者的八倍。24指节为一肘，四肘为一弓，两千弓为一俱卢舍（ཀྲོ་ཤ）四俱卢舍为一由旬（又译踰僐那ཡཛནི）

092 **དཔག་ཚད།** དུས་འཁོར་ལུགས་ལ་སོར་མོ་ཉེར་བཞི་ལ་ཁྲུ་གང་། དེ་བཞི་ལ་གཞུ་འདོམ། དེ་ཉིས་སྟོང་ལ་རྒྱང་གྲགས། དེ་བཞི་ལ་དཔག་ཚད་དོ། 由旬。时轮派以二十四指节为一肘，四肘为一弓，两千弓为俱卢舍，四俱卢舍为一由旬。

093 **དུས་ཚོད།** ཉིན་མཚན་མཉམ་པའི་དབང་དུ་བྱས་ན། ནམ་ལངས་ཡོས་ཀྱི་དུས་ཚོད་ནས་ཉི་ནུབ་བྱ་ཡི་དུས་ཚོད་སོགས་དུས་···· ཚོད་བཅུ་གཉིས་ཡོད། ད་ལྟའི་དུས་ཚོད་འཁོར་ལོ་དང་བསྟུན་ན། དབུགས་བཅོ་ལྔ་སྐར་མ་གཅིག སྐར་མ་དྲུག་ཅུ་དུས་ཚོད་གཅིག དུས་ཚོད་ཉེར་བཞི་ཉིན་ཞག་གཅིག་གི་ཡུན་ཚད་ཡིན། 时辰。在昼夜的长度相等时，天明为卯时，日落为酉时等共十二个时辰。如果按现在的钟表说，则二十四小时为一昼夜，一小时为六十分，一分相当于十五个“息”（呼吸顷）。

094 **དུས་ཚོད་བཅུ་གཉིས།** ཉིན་ཞག་སྡུགས་གཅིག་དུས་ཚོད་བཅུ་གཉིས་སུ་ཕྱེ་སྟེ། ༡ ནམ་ལངས། ༢ ཉི་ཤར། ༣ ཉི་དྲོས། ༤ ཉི་ཕྱེད། ༥ ཕྱེད་ཡོལ། ༦ ཉི་ཐུར། ༧ ཉི་ནུབ། ༨ ས་སྲོས། ༩ སྲོད་འཁོར། ༡༠ ནམ་ཕྱེད། ༡༡ ཕྱེད་ཡོལ་ ༡༢ ཐོ་རངས་ཏེ་བཅུ་གཉིས་སོ། ཉིན་མཚན་མཉམ་པའི་སྐབས་སུ་ནམ་ལངས་ཡོས། ཉི་ཤར་འབྲུག་ཅེས་སོགས་སྦྱོར། དུས་ཚོད་རེ་རེར་ཡང་ཆུ་ཚོད་ལྔ་རེ་ཡོད། 十二时辰。一昼夜分为十二时辰：1、破晓，2、日出，3、日煦隅中，4、日中，5、日仄，6、日晡，7、日落，8、日昧黄昏，9、人定，10、夜半，11、夜阑，12、黎明。春分，秋分时破晓为卯时，日出为辰时，以下类推。如一天分为六十刻，则一个时辰为五刻。此与夜半，隅中之间为鸡鸣，平旦、日出、食时的方法有所不同。

095 **དུས་ཚོད་ཉེར་བཞི།** རྒྱ་རྩིས་ལས། ཁྲིག་ལེ་བྱི་

སྨད་ཉིན་མོའི་མགོ།　བཞི་ཅུ་སྔང་སྟོད་ཤིག་སྔང་སྨད།　མེ་ཤིག་བྱི་སྟོད་ཉིན་མོའི་མཐའ།　དུས་འཁོག་ཕྲན་ནམ་ཕྲན་ཡིན་དེ།　ཚེས་ཐོབ་ཏོར་ཁེ་ཞུག་ཕྲན་དང་།　དུས་ཚོད་གང་ཤར་ད་ཞུ་བ།　ཁེ་ཕྲན་དེ་སྙིང་འདས་པའི་མཚམས།　二十四时。汉历算法，零为子正，是一日之始。一为丑初，二为丑正，……二十三为子初，是一日之终。时以下的单位为分，分位除以十五得刻，余数仍为分。

096 དུས་ཆུང་།　རྒྱ་རྩིས་ལས།　ཁེ་བཞི་ལ་དུས་ཆུང་གཅིག　དུས་ཆུང་ཉེར་བཞིའམ་ཁེ་གོ་དྲུག　ཉིན་ཞག་གཅིག་གི་ཚད་དུ་ངེས།　小时。汉历算法，一个太阳日之量，定为二十四小时，每小时为四刻。

097 ཆུ་ཚོད།　དུས་ཀྱི་ཡུན་ཚད་འཇལ་བྱེད་ཅིག　སྤྱིར་ཆུ་ཚོད་ལ་དུས་ཀྱི་ཆུ་ཚོད་དང་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་གཉིས་སུ་ཕྱེ་ཡོད་ཀྱང་།　ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་ནི་ཆུ་ཚོད་བཏགས་པ་བ་ཡིན།　དངོས་གནས་པ་དུས་ཀྱི་ཆུ་ཚོད་ནི།　ཉིན་ཞག་གཅིག་ལ་ཆུ་ཚོད་དྲུག་ཅུ།　ཆུ་ཚོད་གཅིག་ལ་ཆུ་སྲང་དྲུག་ཅུའམ་དབུགས་སུམ་བརྒྱ་དྲུག་ཅུ་ཡོད།　སྔོན་དུས་ཆུ་ཐིགས་ལ་བརྟེན་ནས་དུས་ཀྱི་ཚད་གཞལ་བས་ན་ཆུ་ཚོད་ཅེས་གྲགས།　གསེར་ཏོག་རྩིས་འགྲེལ་ལས།　འདིར་སྣང་ལ་ཕྲན་དང་།　ཆུ་ཚོད་ལ་ཁེ་ཞེས་ཐ་སྙད་བཏགས་ཞེས་གསུངས།　ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་དང་རྒྱ་སྐར་ཆུ་ཚོད་ཐད་ལའང་སྟེས།　漏量、漏刻，简称“刻”。计时单位。(相当於现代的24分)一个太阳日为六十刻；一刻为六十分，等于三百六十息。由古代用滴

漏计时而得名。色多六世《格登新历解》："时轮历中的'漏两'，在汉语中名为分，'漏晶'名为刻。"另外，在计量弧长时也借用"刻"这个词，但不是计时单位，译为"弧刻"（相当于现代的4.5°）。

098 **ནཱཌཱི** ཆུ་ཚོད་དང་དོན་གཅིག 漏刻。同上条。

099 **ནཱཌཱི་ཀཱ།** དབྱུག་གམ་ཆུ་ཚོད་དང་དོན་གཅིག 漏刻。同上条。

100 **ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད།** རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བདུན་རེ་རེའི་ས་ཁྱོན་་་་་ཆ་མཉམ་དྲུག་ཅུར་ཕྱེ་བའི་ཆ་གཅིག་ལ་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་གཅིག་ཅེས་་་་་བཏགས། རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བདུན་གྱི་སྐར་ཁྱོན་གཅིག་ལ་ཡུལ་གྱི་ཆུ་་་་་ཚོད་ཆིག་སྟོང་དྲུག་བརྒྱ་ཉི་ཤུ་ཐམ་པ། 弧刻，度。计算弧长的单位，周天均分为二十七宿，每宿六十弧刻。周天二十七宿共1620弧刻。

101 **ཆུ་སྲང་།** ཆུ་ཚོད་ཆ་དྲུག་ཅུར་ཕྱེ་བའི་ཆ་ལ་ཆུ་སྲང་། ཆུ་སྲང་རེར་དབུགས་དྲུག 漏分，简称分。一漏刻或一弧刻都等于六十分，一分等于六息。

102 **དབུགས།** སྐྱེས་བུ་ནད་མེད་སྟོབས་དང་ལྡན་པ་ཞིག་གི་་དབུགས་འབྱུང་རྔུབ་གཉིས་གཅིག་ཏུ་བརྩིས་ནས་དབུགས་ཁྲུག་པ་ཉི་ཁྲི་ཆིག་སྟོང་དྲུག་བརྒྱ་ཉིན་ཞག་གཅིག་གི་ཚད་དང་། དབུགས་དྲུག་ཆུ་སྲང་དང་།

ཆུ་སྲང་དྲུག་ཅུ་ཆུ་ཚོད་དོ། ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་ཀུང་ཤ་སྟོད་དེ་ལྟར་རོ།

息、呼吸顷。健康的壮年男子一呼一吸所需的时间。等于一个太阳日的二万一千六百分之一。六息为一分(漏分)，六十分为一刻(漏刻)。圆周弧长也借用刻、分、息做为单位。

103 **ཆ་ཤས།** དབུགས་གཅིག་རི་མཁའ་རིའི་ཆར་ཕྱེ་བའི་ཆ··· ཤས་བྱས་པ་སོགས་ཆ་ཤས་ལ་མང་ཉུང་དང་གནས་ལ་ངེས་པ་མེད་པས་སྐབས་དང་བསྟུན་ཏེ། རི་མཁའ་རི་༧༠༧། རི་རོ་༦༧། འདོད་པ་༡༣སོགས་མང་ངོ་། 子位，分子。计时单位在日、刻、分、息以下未单另设立专门的名称，就以息所带的分数来表示。其分母（进位率）不固定，视需要而选取，常用的有707，67，13等。

104 **ཆ་ཤས་ལྔ་པ།** གནས་གཟའ་སྐར་དང་། ཆུ་ཚོད། ཆུ་སྲང་། དབུགས་བཅས་བཞིའི་མན་ཆད་ལ་དབུགས་གཅིག་ཆ་དུ་མར་ཕྱེ་བའི་ཆ་ཤས་ཐ་སྙད་སོགས་སུ་མེད་པས་ཆ་ཤས་ལྔ་པ་ཞེས······ གྲགས། དེའི་ཆ་ཤས་ལ་ཆ་ཤས་དྲུག་པ་ཞེས་ཟེར། 第五位分子。记录复名数时第一位记曜次或宿次，第二位记刻，第三位记分，第四位记息。息位所带的分子没有另外的单位名称，通称“第五位”分子，第五位分子所带的分数的子位称为第六子位。

105 **གཟའ་གནས་དྲུག** ༡ གཟའ་གནས། ༢ ཆུ་ཚོད། ༣ ཆུ་སྲང་། ༤ དབུགས། ༥ རི་རོའི་ཆ་ཤས། ༦ རི་མཁའ་རིའི་ཆ་ཤས་ཏེ་དྲུག་གོ 曜六位。一、曜位(表示星期序数)，二、刻位，

三、分位，四、息位，五、息的67分之一，六、第五位的707分之一。

106 **རྒྱུ་སྐར་གྱི་རྐང་པ།** འདིར་རྐང་པ་ནི་བཞི་ཆ་སྟེ། རྒྱུ་སྐར་གཅིག་ཆ་བཞི་བྱེ་བའི་ཆ་རེ་ལ། ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་བཅོ་ལྔ་རེ་ཡོད་པ་དེ་ལ་རྒྱུ་སྐར་གྱི་རྐང་པ་ཟེར། དེ་ལྟར་རྐང་པ་དགུ་རེ་ལ་ཁྱིམ་གཅིག་གི་ཚད་ཡིན། ཁྱིམ་རེ་ལ་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་བརྒྱ་དང་སོ་ལྔ་རེ་ཡོད་པ་ཤེས་པར་བྱའོ། 宿步。每一宿的弧长的四分之一。每宿分为60度，一步合15度。九宿步即135度等于一宫的弧长。藏文原意为“足”，足为四肢之一，所以表示四分之一。此处为配合其他名词的名称，改译为步。

107 **རྐང་པ།** བཞི་ཆའི་དོན་ནམ་རྐང་པ་བསྒྲོད་པའི་གོམ་པ་ལྟ་བུ། དཔེར་ན། ཆོས་ཀྱི་རྐང་པ་བཞི། རྒྱུ་སྐར་གྱི་རྐང་པ། རྐང་པའི་འཐེལ་འགྲིབ། སྔ་རྐང་ཕྱི་རྐང་། 足，四分之一，步度，段。例：四法足，宿步（一宿的弧长的四分之一），步度的盈缩，前段，后段。

108 **རྒྱུ་སྐར་ཆུ་ཚོད།** རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བདུན་དྲུག་ཅུའི་ཆར་བྱས་པའི་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་མཁའ་མིག་རྒྱལ་ཏེ་ ༡༦༢༠ ལ་རྒྱུ་སྐར་ཆུ་ཚོད་ཟེར། 宿度。二十七宿各为六十度（弧刻），周天共1620度。

109 **སྐར་ཁྲིན།** རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བདུན་གྱི་ཁྲིན་ཡོངས་རྫོགས། དཔེར་ན་སྐར་ཁྲིན་བྱེད་ནི་སྐར་གནས་བཅུ་གསུམ་དང་ཆུ་ཚོད་སུམ……

ཟུ་ནོ། 周天。二十七宿的全部弧长。例如：半周即13宿30度。

110 **འཁོར་ལོ།** གཟའ་དང་བྱེད་པའི་འཁོར་ལོ་བདུན། སྐར་སྦྱོར་གཉིས་ནི་ཉེར་བདུན་ཏེ། ཆུ་ཚོད་ཆུ་སྲང་དྲུག་ཅུ་ལ། དབུགས་དྲུག་ཆ་ཤས་མང་ཉུང་དང་། གནས་ལ་ངེས་པ་མེད་པ་ཡིན། རང་རང་འཁོར་ལོ་ཡང་སོངས་པ། ཕུད་པའི་ནོར་དེ་གོང་མར་བསྣོ། ཞེས་པ་ལྟར་རོ། དཔེར་ན། རིམ་བཞིན་རང་འཁོར་(༦༠、༦、༧༠༧) གྱིས་བསྒྱུར། རང་འཁོར་གྱིས་ཆུ་ཚོད་སར་བསྒྲིལ། 周期，进位率。（九执历中名为“起数”） 复名数的各位数值，满本位的进率时应进入上位。时轮历中常用的进位率是：曜、作用：7；宿、会合：27；刻：60；分：60；息：6。息以下的进率（即分母）不定。例：与其进位率的各位（60、6、707）依次相乘。按其进位率除以（707、6、60）后进至刻位。

111 **ཙཀྲ** 《སཾ》འཁོར་ལོ། དཔེར་ན། སྒྲ་གཅན་གྱི་ཙཀྲ་ཆ་ཤས་ཙཀྲ 周期。例：罗睺的周期。子位的周期（进位率）。

112 **གནས།** (༡) གཅིག་བཅུ་བརྒྱ་སྟོང་སོགས་ཀྱི་གནས། དཔེར་ན། བགོད་བྱེད་མཐའ་དབུས་ཞིག་ལ་ནི། རང་གནས་འཛིན་ལས་བགོད་ནུས་མེད། གནས་མི་མཚུངས་ན་བསྒྲི་མི་རིགས།

(༢) སྐར་མ་ཆུ་ཚོད་ནས་ཆ་ཤས་པར་གྱི་གནས་རྣམས། དཔེར་ན།

སྐར་གནས། དབུ་གུའི་གནས། དེ་ཉིད་གནས་དྲུག་ཚར་ལྔ་བཀོད། ཆ་ཤས་མང་ཉུང་དང་གནས་ལ་ངེས་པ་མེད། ཁང་བཟུང་གདོང་ལས་གནས་ཀུན་བསྒྱུར། ལྷག་དེ་རང་རང་གནས་སུ་བཞག

(༣) ཚར། དཔེར་ན། འདས་ཟླ་བསྡོམས་ལ་གནས་གཉིས་བཞག དེ་ཉིད་གནས་ལྔ་བཀོད།

①位。数字中个位，十位，百位，千位等的位。例：乘除数中的零起记位作用。位不同者不能相加。

②位。宿位，刻位，……息位，分位的位。例：宿位，刻位。这个六位数字重复写五遍。（息位以下的）分母大小和位数多少不固定。以损益率遍乘各位，余数记于本位。

③遍、次。例：加积月后重张位，即写两次；此数重张五位，即同一数值写五次。

113 ས། གནས། དཔེར་ན། ཞག་ས་བཅུས་བསྒྱུར། ཞག་སར་བསྐྱིལ། 位。例：日位数乘10。进至日位。

114 ཚར། ཐེངས་སམ་ལན། དཔེར་ན། དེ་ཉིད་གནས་དྲུག་ཚར་ལྔ་བཀོད། ཚར་དྲུག་སྟེང་འོག་གཉིས་སུ་བཀོད། 遍。例：这个六位数重复写五遍。上下两处各写六遍。

115 ཕྱོགས་གཅིག ཡ་གཅིག དཔེར་ན། ཚར་གཉིས་བཀོད་པའི་ཕྱོགས་གཅིག ཟླ་གཅན་ཙ་བ་གནས་གཉིས་བཀོད་པའི་ཕྱོགས་གཅིག་གིས་འཁོར་ལོར་རིམ་ཕྱི་གདོང་སྐར་ཡིན། 其中之一。

例：写两遍的其中之一。罗睺本数写两遍，用其中之一，减宿周数（27），得数为罗睺头的宿位。

116 **བཀོད།** བྲིས། དཔེར་ན། འདོན་བྱེད་ཕྱིས་ལ་རྐང་སྡོམ་བཀོད། དེ་ཉིད་གནས་དྲུག་ཚར་ལྔ་བཀོད། 写，记。例：把引检数擦掉，把盈缩积记下来。把这个六位数字写五遍。

117 **སྒྲུབ་བ།** བརྟག་པའམ་བརྩི་བ། དཔེར་ན། གཅིག་ལས་གཅིག་སྒྲུབ། ཉིན་ཞག་གི་དུས་ཚོད་ནས་ཚེས་ཞག་གི་དུས་ཚོད་བསྒྲུབ་པ། 求（得数），推算。例：由一个已知数求另一个未知数。从太阳日的时间长度求太阴日的时间长度。

118 **རྩ་སྒྲུབ།** རྩ་བའི་ཆོ་ག་ནས་སྒྲུབ་པ། དཔེར་ན། ཐོག་མར་རྩ་བསྒྲུབ་གོང་བཞིན་བྱ། རེའུ་མིག་འདི་ཁྲར་བཅུད་པས་རྩ་སྒྲུབ་བཞིན་འཁྲུལ་མེད་ངེས། རིམ་བསྒྲུབ་ཀྱི་ཐད་ལའང་སྟོས། 用公式从头推算。例：先按上法用公式推算。按此表检取，与按公式从头推算所得的结果相同。参看下条。

119 **རིམ་བསྒྲུབ།** རྩ་བསྒྲུབ་བཞིན་མི་བྱེད་པར་སྔ་མ་སྔ་མའི་སྟེང་དུ་རྟེ་ལ་བསྲེས་པའི་སྒོ་ནས་རྗེས་མ་རྗེས་མ་རིམ་གྱིས་སྒྲུབ་པ་པ། 累加法。不按公式从头推算而在前一个数值上累加一定的常数去求下一个数值。

120 **སྒྲུབ་གཟུགས།** བརྩིས་ཚར་ནས་བབས་པའི་གྲངས་ཀྱི་རི་

སོ། 得数。计算后所得结果的数。

121 **ལྡོག་རྩལ།** ཚ་ག་དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་བྱ་བའི་རྩལ། 还原法。

122 **འཆར་བ།** རི་མོ་སོགས་འབྱུང་བའམ་གྲུབ་པ། དཔེར་ན། ལྷག་མེད་རྣམ་དག་རི་མོ་འཆར། མདའ་རོའི་ལྷག་མར་གཟུགས་ཤར་ན། ཟླས་ལ་ཟླས་མའི་ཟླ་དག་ཚིགས་མེད་འཆར། 得到(某数)。例：除尽无余数。用65除之，如果余一，直接可得下一个积月的数值。

123 **བརྗེད་བ།** ཐོབ་ནོར་ལ། 商数。

124 **ཐོབ་ནོར།** བགོས་ནས་ཐོབ་སྐལ་གྱི་གྲངས། 商数。除出来的得数。

125 **ནོར་དང་བུ་ལོན།** སྣོན་ཕྲི་བྱ་བའི་གྲངས། དཔེར་ན། ནོར་གྱི་སྟེང་ནས་བུ་ལོན་ཕྲོགས། ནོར་དང་བུ་ལོན་ཁ་དག་འགྱུར། 盈亏。正负。例：由原数中减去亏欠数。正负相抵。

126 **ཁ་དག** ཁ་འགྲིག་སོ་འགྲིག དཔེར་ན། ནོར་དང་བུ་ལོན་ཁ་དག་འགྱུར་བ། 恰好相等。例：正负相抵。

127 **བར་ཁྱད།** རི་མོ་དང་རི་མོའི་བར་གྱི་ཁྱད་པར། དཔེར་ན་ཉིན་ཚེས་ཁྲིམ་ཞག་གི་རྟག་ལོངས་སོ་སོའི་བར་ཁྱད། 差数。例：太

附日与太阴日，宫日的平行度之间的差数。

128 **ཤིད་སྦྱོམས།** ཆ་ཤས་ཤིད་མ་མཉམ་ན་སྦྱོམས་པར་བྱེད་པ། དཔེར་ན། ཆ་ཤས་ཤིད་སྦྱོམས་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཆ་ཤས་རི་རོས་བསྒྱུར་ཏེ་རི་མཁའ་རིས་ཕྲོག་པའི་རི་རོའི་ཆ། 通分。分母不同的分子不能加减，须要通分。例：为了通分将分子乘以67再除以707。

129 **གོ་ལོག་ལ།** བྱ་བྱེད་གོ་ལོག་པ། དཔེར་ན། གདོང་ལ་གོ་ལོག་འཛིན་མི་སྲིད། མཇུག་མས་ཉི་མར་སྦྱངས་པ་ན་སྐར་ཐིག་ཆུ་ཚོད་ཀླུ་མན་ཆད། གོ་ལོག་ཡིན་ཡང་འཛིན་པ་སྲིད། 颠倒互换位置。例：当罗睺头颠倒过来（成为被减数）时，不可能有蚀。但如以罗睺尾去减定日则虽然（减数与被减数）颠倒，仍可能有蚀。

130 **ཆ།** དུམ་བུ་དུ་མར་བྱས་པའི་ཆ། དཔེར་ན། འདོད་ཆ་ནི་ཆ་བཅུ་གསུམ་དུ་བྱས་པའི་ཆ། ལྷག་མ་བགོད་བྱེད་མདའ་རོའི་ཆར་འགྱུར། དེ་ཡི་གཟུགས་ཕྲུག་གཟུང་ཕྲུག་ཆ་འདོད་པས་བགོས་ན་རི་མཁའ་རིའི་ཆར་འགྱུར། 分子。例：十三分之一。余数即以原除数65为分母的分子。这个数原是9191的分子，用13除后，其分母就化成707。

131 **ཚོ་ག** སྒྲུབ་ཐབས། དཔེར་ན། བགོད་པའི་དོན་ནི་བགོད་བྱེད་ཀྱི། གྲངས་སུ་བསྡུས་པའི་ཚོ་ག་ཡིན། ཚོ་ག་འདི་ཡིས་འཕྲུལ་མེད་ཤེས། 固定的方法，公式。例：除法是把被除数收成除数

的倍数的方法。用此公式能推知无误。

132 སྤྱོད་པ། སྐར་ཁྱིམ་ཡུལ་ལ་གཟའ་རྣམས་ཀྱིས་ལོངས་སུ་སྤྱོད་པ། 运行。日、月和行星在宫宿中（天球上）的运行。

133 ལོངས་སྤྱོད། ཉི་ཟླ་གཟའ་ལྔ་སོགས་སྐར་ཁྱིམ་གྱི་གོ་ལར་རྒྱུ་བའི་དུས་སམ་ཡུལ་ཚད། 行度。日、月和行星在宫宿中（天球上）运行所经过的时间或弧度。

134 རགས་ལོངས། གཟའ་རྣམས་ཀྱི་ཞག་གསུམ་ལོངས་སྤྱོད་ལ་རྐང་བའི་འཕེལ་འགྲིབ་སྣོན་ཕྲི་གང་ཡང་མ་བྱས་པར་རེ་རགས་ཏུ'''' ཇེས་པས་ན་རགས་ལོངས་ཞེས་བརྗོད། 平行度。日、月和行星运行（的时间或弧）的长度尚未加入不均匀运动的变化之前的平均值。

135 རི་མོ། ཨང་གྲངས། དཔེར་ན། རི་མོའི་ལམ་ནས་རྩིར་མི་འགྱུར། 数字。例：无法以数字推算。

136 ཀྲལ། ཨང་ཕྲེང་། དཔེར་ན། སྒྲུར་བྱེད་དེ་ཡི་ཀྲལ་མཐར་དགོད། ཤིག་ལེ་ཀྲལ་མགོར་འབྱུང་མི་སྲིད། 一组数码，一行数码。例：把乘数写在那一行的后面。数码开头不用零。

137 ཚེགས། ཨང་ཕྲེང་། དཔེར་ན། འདས་པའི་ལོ་ཚོགས་དེ་གཉིས་བཀོད། ཐོབ་ནོར་རིམ་པར་བརྩེགས་པའི་ཚེགས། 一串数字。例：将已过年数重写两遍。将各位得数依次上下写成一串。

138 **ཟླུག།** རྗེས་འཕྲང་གི་གྲངས་རྣམས། དཔེར་ན། ཟླུག་བཅས་ཕོངས་སྒྲུད་དག་བརྟག་པ། 尾数。例：细求其准确尾数。

139 **རྗེས་འཕྲང་།** གྲངས་ཀྱི་ཟླུག། དཔེར་ན། ཆུ་ཚོད་རྗེས་འཕྲང་བཅས། 尾数。例：刻数及其下的（分，秒等）尾数。

140 **རྣམ་འགྱུར།** མི་འདྲ་བའི་རྣམ་པ། དཔེར་ན། གཞན་ཡང་དེ་མིའི་རྣམ་འགྱུར་ལ། 另一算法。

141 **ཚད་ཁྲ།** ཨང་གྲངས་ཀྱི་རི་མོ། དཔེར་ན། གཟའ་ཉི་ཚད་ཁྲ་ཁ་བྱང་བཅས་ཚེས་ཁོངས་དེ་ཀ་ཉིད་དུ་འགོད། 数字。例：将曜序的名称和太阳方位的数值记于这天日期的下面。

142 **ཁ་བྱང་།** མིང་བྱང་། དཔེར་ན། ཁྱིམ་གྱི་ཁ་བྱང་གཉིས་རེ་བཀོད། 名称、标名、栏目。例：将十二宫的名称各写两遍。

143 **ཟླ་ཁྱིམ་ཅན།** རེའུ་མིག་ནང་དུ་ཟླ་ཁྱིམ་ལྟ་བུ་སོགས་སུ་བཀར་བའི་རྟགས་ཡོད་པའི་རི་མོ། 带隔离符号（表格中表示将某一部分单另隔开的曲折形的括弧）的数字。

144 **བཙན་དུ་བཟུང་།** ཨང་ཤིག་ལ་ཟླ་ཁྱུད་ཀྱི་རི་ཁས་བསྐོར་བ། 在数字周围画一个圈，以免忘掉。

145 **བཀྲ་རྟགས།** ཉམ་པར་བཀྲ་བའི་རྟགས་མཚན། དཔེར་ན། གཟའི་རྒྱུ་བ་གསལ་བའི་བཀྲ་རྟགས་འཛིན་པས་རྒྱུ་སྐར་ཞེས་བྱའོ། 明显的标志。例：可以做为诸曜运动的明显标志，所以叫做宿。

146 **མཚན་མ།** ཡང་ཡིག་གཞན་དང་མི་འདྲེ་བའི་ཆེད་དུ་བཀོད་པའི་རྟགས། དཔེར་ན། ཐོར་དང་མ་ཐོར་མཚན་མ་བཀོད། དེ་ཚེ་སྤྱི་ཞག་མཚན་མས་ཕྱེ། བཅོ་ལྔ་མ་ལོངས་མཚན་མ་འདེབས། 标记符号。例：已减和未减要做出标记。遇到这种情况要将总积日的数值另加符号以资区别。如在十五以下，要单用记号标出。

147 **བྱ་ར།** ཕྲེང་གཤར། དཔེར་ན། དབུས་ཀྱི་བྱ་ར་བཟུང་། མདའ་རོའི་ལྷག་མའི་བྱར་གྲངས་ལྟར་བཟུང་བ། 行列。例：查其中间的一行。按闰余那一行的序数去查表。

148 **བྱར།** བྱ་རའི་བསྡུས་ཚིག 同上条。

149 **འཛིན།** ཛོས་འཛིན། དཔེར་ན། རེའུ་མིག་འཛིན། ཐོབ་ནོར་གྱིས་ཉི་རྐང་འཛིན་དགོས། 检寻，查表。例：以商数检日缠表。

150 **ལུགས་འབྱུང་ལུགས་ལྡོག** སྟོང་ཚོག་དང་། ཕྱིན་སྤུར། གཡས་གཡོན་སོགས་རིམ་པ་ལྟར་ན་ལུགས་འབྱུང་དང་། རིམ་མིན་ལ་ལུགས་ལྡོག དཔེར་ན། རེའུ་མིག་རེར་ཆ་ཤས་བཞིས་ལུགས་

འབྱུང་ལུགས་ལྡོག་ཚུལ་གྱིས་འཁོར། བྲ་ཉེ་ནས་བཟུང་གཡོན་སྐོར་གྱིས་ལུགས་འབྱུང་བའི་རྒྱ་སྐར་ཉེར་བཞི་པ་ཁྲུམས་སྟོད་ཡིན་ལ། ནམ་གྲུ་ནས་གཡས་སྐོར་གྱིས་ལུགས་ལྡོག་ཏུ་བགྲངས་པའི་གསུམ་པའང་……ཁྲུམས་སྟོད་ཡིན། 顺序，逆序。例：每个表格分为四段，先顺序从上至下，后逆序从下至上，循环使用。从胃宿起左旋，顺序，数至第二十四宿是室宿，从奎宿起右旋，逆序，数至第三宿也是室宿。

151 **ལུགས་ལྡོག** ལུགས་འབྱུང་གི་ཐད་ལ་ལྟོས། 逆序。见上条。

152 **སོགས་ལྷ།** སོགས་ཁོངས་སུ་བསྡུས་པ། དཔེར་ན་མེ་ཕག་ལ་སོགས་འདས་པའི་ལོ་ཞེས་པ་ནི་མེ་ཕག་དང་ས་བྱི་ས་གླང་ལྕགས……སྟག་ལ་སོགས་དང་། ཐུབ་སོགས་ཞེས་པ་ནི་ཉིན་ཞག་ཉི་ཧྲི་སྐབས་ཀྱི་རང་ཆ་ཐུབ་མཁའ་མིག་ཐུབ་ཡིད་ཀྱི་བསྡུས་ཚིག་ཡིན། "等"字，省略词。例如："丁亥等年"指从丁亥起，经过戊子，乙丑、庚寅等年至所求年为止，中间经过的年数。"孔等"是太阳日某数的分母149209的习用简称。

153 **སོལ་དྭ་འཁྲུད་གསུམ།** སོལ་ནི་འདས་པ། དྭ་ནི་མ་འོངས་པ། འཁྲུད་ནི་ད་ལྟ་བ། 黑、白、作。过去、未来、现在的异名。

154 **འཁྲུད་པ།** སོལ་དྭ་འཁྲུད་གསུམ་གྱི་འཁྲུད་ནི་ད་ལྟ་བ།

དཔེར་ན་ཚེས་འཁྱུད་ཟླ་སྐར། 伴随，喻现在，当时。例：正当太阴月结束时，月亮所在之宿。

155 དུ་བ། སོལ་དུ་འཁྱུད་གསུམ་གྱི་དུ་ནི་མ་འོངས་པའི་དོན། 白钢。喻未来。

156 སོལ་བ། སོལ་དུ་འཁྱུད་གསུམ་གྱི་སོལ་བ་ནི་འདས་པའི་དོན། 黑炭。喻过去。

157 བསྒྲིལ། རང་འཁོར་ལོངས་ན་གནས་གོང་མར་བཅུག་པ། དཔེར་ན། དབུག་ལ་བསྒྲིལ་ལས་ཆུ་ཚོད་སར་བསྒྲིལ། མཁའ་རོ་ཐུབ་པས་བསྒྲིལ་བའི་ལྷག 除后进位，收位。例：收至刻位（不再进位）。按60和7进位后的余数。

158 དྲིལ་བ། རང་འཁོར་གྱིས་གནས་གོང་མར་སྒྲིལ་བ། དཔེར་ན། སུམ་ཅུས་ཟླ་བར་དྲིལ་བ། 数率进位。例：以30除之进位为月数。

159 བསྙིལ། གནས་འོག་མ་འཁོར་ལོས་བསྒྱུར། དཔེར་ན། ཆུ་ཚོད་གནས་ནས་གཅིག་ཕབ་ལ་སྲང་དུ་དྲུག་ཅུར་བསྙིལ། ཚེས་ལོངས་རེ་མཁའ་རིའི་བར་བསྙིལ། 分解、化，用下位的进率乘之化为下位数。例：刻位乘以60化为分位。将太阴日行度化为息位的707分之一。

160 སྦྲགས་བགོད། བགོད་བྱེད་ལའང་གྲངས་གནས་གཉིས་ཡན་ཆད་ཀྱིས་སྒྱུར་བགོད། 多位数乘除法。除数是二位以上的除法。

161 བགོ། བགོ་བྱ་དེ་བགོད་བྱེད་དེའི་གྲངས་ཀྱིས་དོར་བ་ལ་བགོ་དང་། ཕྱེ་བ། བསལ་བ། བཅད་པ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར། 除。

162 བསྒྱུར། བསྒྱུར་བྱ་དེ་སྒྱུར་བྱེད་དེའི་གྲངས་སུ་སྤེལ་བ་ལ་བསྒྱུར་དང་བསྣན་དང་། སྤེལ་བ། བསྒྲེས། གསེལ་བ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར། 乘。

163 བསྒྲེས། བསྒྱུར། 乘。

164 སྤེལ་བ། བསྒྱུར་བ། དཔེར་ན། ཁྱིམ་ཞག་དཀྱིལ་འཁོར་གནས་ཐམས་ཅད། དྲུག་མཁའ་མིག་དྲུག་ཡིད་ལ་སོགས། བརྒྱས་བསྒྱུར་དེ་ཡིས་སྤེལ་བ་ལ། 乘。例：宫日周期各位乘以100再乘以149209。

165 བསྒྱན། བསྒྱུར། 乘。

166 དབྱིན་པ། འཕྲི་བ། 减。

167 བྱ་སྟོན་འགྱུར། འཕྲི་བ། 减。

168 དམན་པ། འབྲི་བ། 减。

169 འབྲིད་པ། འབྲི་བ། 减。

170 ནོར་བ། ཕྱིས་པ་དབྱེ་བ་བསྣན་པ་དང་། ནོར་བ་རྣམས་ནི་དོན་གཅིག་སྟེ། ནོར་དེ་ནོར་བས་ཀོ་ཤུགས་ཀྱིས། བགོད་ལ་ནོར་བའང་འཇུག་པ་ཡོད། ཅེས་པ་ལྟར་རོ། དཔེར་ན།

༡ འཁོར་ཕྱེད་སོང་ས་ན་ནོར། ཕྱིན་ནོར་སྔར་བཞིན་བྱ་བ་ཡིན།

༢ འཁོར་སོས་ནོར་བའི་ལྷག ༣ ལྷག་མ་གང་ལུས་ནོར་བས་ཆོག

1、减，2、除，3、弃去不用。例：1、满半周者减掉。 或加或减如前法。2、用27除后的商余。3、余数可弃去不用。

171 འཕྲལ་བ། འབྲི་བ། 减。

172 ཕྲུ་བ། འབྲི་བ། 减。

173 སྒྲང་བ། འབྲི་བ། དཔེར་ན། ཆེ་ཆུང་སྒྲངས་ལྷག སྒྲངས་ཤུལ། 减。例：大小相减之差数，余数。

174 འཕྲོག་པ། སྒྲང་བ། 减。

175 འཕྲི་བ། སྒྲང་བ། 减。

176 ལྷན་པ། བསྲེ་པ། 加。

177 ཐོར་དུ་འགྱུར་བ།　བསྡེ་བ།　加。

178 བསྣན་པ།　བསྡེ་བ།　加。

179 ཁན་པ།　བསྡེ་བ།　加。

180 འབྲུལ་བ།　བསྡེ་བ།　加。

181 སྒྲིན་པ།　བསྡེ་བ།　加。

182 སྲུལ་པ།　བསྡེ་བ།　加。

183 ལྷེར་བ།　བསྡེ་བ།　加。

184 བསྡེ་བ།　བསྣན་པ།　加。

185 སྐལ།　རྟོད་དམ་ཚབ།　དཔེར་ན།　ཐོབ་ནོར་སྐལ་ཤིག་ཞི་བྱིན།　代号，表记。例：不够除时写零，以表其位。

186 སྟོངས་པ།　ཟད་པའི་སྟོངས་པ།　དཔེར་ན།　བསྒྱུར་བྱ་སྟོངས་པར་བསྒྱུར་རྒྱུ་མེད།　སྒྱུར་བྱེད་སྟོངས་ན་བསྒྱུར་གཞི་དབྱི། བསྒྱུར་བགོད་པར་སྟོངས་ཤིག་ཞེས་འཛིན།　零，空位。例：被乘数为零时无可乘。乘数为零时把被乘数擦掉，乘除中遇空位时写上零以记其位。

བསྟན་རྩིས　年代学

187 བསྟན་པའི་གནས་ཚད། (༡) མདོ་ལུགས་ལ། སྟོན་པ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ནས་བཟུང་སྟེ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལོ་ལྔ་བརྒྱ་ཕྲག་བཅུ་གནས་ཏེ། དེ་མཐར་བསྟན་པའི་མཇུག་སྡུད་པ། (༢) ཕུག་ལུགས་ལ་དུས་བཞི་སྔ་མ་དང་ཕྱི་མ་བསྡོམས་པས་ལོ་ལྔ་སྟོང་བརྒྱ་དང་བཞིའོ། 法寿。佛教存在的年数。①显宗说：释迦牟尼涅槃后佛法流传十个五百年共五千年之后消失。② 浦派说：佛法四时的前期和后期共五千一百零四年。

188 དུས་བཞི་སྔ་མ་དང་ཕྱི་མ། རིགས་ལྡན་དྲག་པོའི་ཡན་ཀྱི་ལོ་སུམ་སྟོང་སུམ་བརྒྱ་དང་བཞི་ (སྤྱི་ལོ་སྔོན་གྱི་ ༨༨༠ ནས་དེ་མན་གྱི་༢༤༢༤ བར་) དུས་བཞི་སྔ་མ་དང་། རིགས་ལྡན་དྲག་པོའི་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ལོ་ཅིག་སྟོང་བརྒྱད་བརྒྱ་དུས་བཞི་ཕྱི་མ། གཉིས་ཀ་བསྡོམས་ན་ལོ་ལྔ་སྟོང་བརྒྱ་དང་བཞི་དུས་འཁོར་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ཡིན། 佛教四时的前期和后期。时轮派说：香拔拉的勇武法王以前三千三百〇四年（公元前880——公元后2424年）为前期。其后的一千八百年为后期，共五千一百〇四年，是佛法住世的年数。

189 ལྔ་བརྒྱ་ཕྲག་བཅུ། བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ལ། ཡེ་ཤེས་ཁོང་དུ་ཆུད་པའི་ལེའུ་གསུམ་དང་། སྒྲུབ་པའི་དུས་ཀྱི་ལེའུ་གསུམ། ལུང་གི་ལེའུ་གསུམ། རྟགས་ཙམ་འཛིན་པའི་ལེའུ་བཅས་སོ་ལྔ་བརྒྱ་ཕྲག་བཅུ་རེ་རེ་ལ་ལེའུ་རེ་བྱས་པའོ། 十个五百年。佛经中有预言，说佛教存在五百年为一章(阶段，时期)，前三个五百年为三个证果章，其后为三个修学章，又其后为三个教典章，最后为唯相章。十章共五千年。

190 ལྔ་བརྒྱ་ཐ་མ། བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ལ། ཡེ་ཤེས་ཁོང་དུ་ཆུད་པའི་ལེའུ་གསུམ། སྒྲུབ་པའི་དུས་ཀྱི་ལེའུ་གསུམ། ལུང་གི་ལེའུ་གསུམ། རྟགས་ཙམ་འཛིན་པའི་ལེའུ་སྟེ་བཅུ་ལས་ཕྱི་མ་ལྔ་ལ་ལྔ་བརྒྱ་ཐ་མ་ཟེར། རྟགས་ཙམ་འཛིན་པའི་ལེའུ་ཁོ་ནར་ངོས་འཛིན་ཚུལ་ཡང་ཡོད། 下五百。佛法住世期限五百年为一章（阶段，时期）共十个五百年，其中后五个五百年叫"下五百"。亦有认为专指最后一个五百年者。

191 ཡེ་ཤེས་ཁོང་དུ་ཆུད་པའི་ལེའུ་གསུམ། དགྲ་བཅོམ་པའི་ལེའུ་དང་། ཕྱིར་མི་འོང་པའི་ལེའུ། རྒྱུན་ཞུགས་ཀྱི་ལེའུ་བཅས་སོ། བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ཐད་ལ་ལྟོས། 三通达妙智章，三证果章。证阿罗汉果章，证不还果章，证预流果章。

192 སྒྲུབ་པའི་དུས་ཀྱི་ལེའུ་གསུམ། ཤེས་རབ་ཀྱི་ལེའུ་དང་། ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱི་ལེའུ། ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ལེའུ་བཅས་བསྒྲུབ་

པ་གསུམ་གཙོ་བོར་སྒྲུབ་པ་མང་དུ་འབྱུང་བའི་དུས་སྐབས་ལ་དེ་ལྟར་་་བཏགས་པའོ། བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ཐད་ལ་ལྟོས། 三修学章。在这三个五百年中修般若、禅定和戒律等三学者甚多，故名。

193 **ལུང་གི་ལེའུ་གསུམ།** མངོན་པའི་ལེའུ་དང་། མདོ་སྡེའི་ལེའུ། འདུལ་བའི་ལེའུ་བཅས་སྡེ་སྣོད་གསུམ་སྨྲ་པ་མང་དུ་འབྱུང་བས་ན། ལུང་གི་ལེའུ་གསུམ་དུ་གྲགས། བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ཐད་ལ་ལྟོས། 三个教典章。在这三个五百年中讲授经、律、论三藏教典者还多，但已少修行证果者，故名。

194 **རྟགས་ཙམ་འཛིན་པའི་ལེའུ།** རབ་བྱུང་རྟགས་ཙམ་མ་གཏོགས་ལྟ་སྤྱོད་རྣལ་མ་མེད་པའི་ཕྱིར་ན་རྟགས་ཙམ་འཛིན་པའི་ལེའུ་ཞེར། བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ཐད་ལ་ལྟོས། 唯相章。佛法住世的最后一个五百年，只有象征性的出家形式，没有真正的见、行，故名。

195 **ཤམ་བྷ་ལའི་ཆོས་རྒྱལ་རྣམ་བདུན།** ཟླ་བ་བཟང་དང་། ལྷ་དབང་། གཟི་བརྗིད་ཅན། ཟླ་བས་བྱིན། ལྷ་ཡི་དབང་ཕྱུག སྣ་ཚོགས་གཟུགས། ལྷ་ཡི་དབང་ལྡན་རྣམས་ཀྱིས་རྩ་རྒྱུད་བཤད། 香拔拉七代法王。月贤、天自在、威严、月施、天大自在、众色、天具自在。据传：时轮经是月贤王请佛说的。这七王都传授时轮根本经。

196 **རིགས་ལྡན།** དྲང་སྲོང་ཉི་མའི་ཤིང་རྟ་ལ་སོགས་པའི་ཚངས་པའི་དྲང་སྲོང་རྗེ་རྡོ་རྗེའི་རིགས་གཅིག་ཏུ་མཛད་ནས་དབང་བསྐུར་བས་རིགས་ལྡན་འཇམ་དཔལ་གྲགས་པ་ལ་རིགས་ལྡན་ཞེས་མཚན་གསོལ་དེ་རིམ་བཞིན་རིགས་ལྡན་ཉེར་ལྔ་བྱོན། 具众种，法种王、法王、法胤。香拔拉的妙吉祥称法王传时轮金刚灌顶时，把日车仙人等许多不同法种的梵净仙人合为一个金刚法种兄弟同时传授，因而得到这个称号，其后世亦袭此称号。共有二十五代。

197 **ཆོས་རྒྱལ་ཟླ་བ་བཟང་པོ།** དུས་འཁོར་རྩ་རྒྱུད་ཞུ་བ་པོ། 月贤法王。请佛说时轮经者。

198 **རིགས་ལྡན་ཉེར་ལྔ།** རིགས་ལྡན་འཇམ་དཔལ་གྲགས་པ། པདྨ་དཀར་པོ། བཟང་པོ། རྣམ་རྒྱལ། བཤེས་གཉེན་བཟང་པོ། རིན་ཆེན་ཕྱག ཁྱབ་འཇུག་སྦས་པ། ཉི་མ་གྲགས། ཤིན་ཏུ་བཟང་། རྒྱ་མཚོ་རྣམ་རྒྱལ། རྒྱལ་དཀའ། ཉི་མ། སྣ་ཚོགས་གཟུགས། ཟླ་བའི་འོད། མཐའ་ཡས། ས་སྐྱོང་། དཔལ་སྐྱོང་། སེངྒེ། རྣམ་པར་གནོན། སྟོབས་པོ་ཆེ། མ་འགགས་པ། མི་ཡི་སེངྒེ། དབང་ཕྱུག་ཆེ། མཐའ་ཡས་རྣམ་རྒྱལ། རིགས་ལྡན་དྲག་པོ་འཁོར་ལོ་ཅན་ཏེ་ཉེར་ལྔའོ། 香拔拉的二十五代法胤。1、妙吉

祥称，2、白莲，3、佳善，4、尊胜，5、善友，6、宝掌，7、遍入藏，8、日称，9、极善，10、海胜，11、难胜，12、太阳，13、众色，14、月光，15、无边，16、护国，17、祥护，18、狮子，16、镇服，20、巨力，21、不灭，22、人中狮王，23、大自在，24、无边尊胜，25、勇武轮王。

199 རིགས་ལྡན་འཇམ་དཔལ་གྲགས་པ། རིགས་ལྡན་ཉེར་ལྔའི་ཐོག་མ་དེས་སྤྱི་ལོ་སྔོན་གྱི་ ༡༧༧ ཤིང་སྦྲུལ་ལོར་ཁྲིར་འཁོད། དུས་འཁོར་རྩ་རྒྱུད་སྟོང་ཕྲག་བཅུ་གཉིས་པ་ལས་བསྡུས་པའི་བསྡུས་རྒྱུད་མཛད། 妙吉祥称法王，传为香拔拉二十五代法胤中的第一代，在公元前177年登位，曾把时轮根本经节略成时轮摄略经。

200 རིགས་ལྡན་པདྨ་དཀར་པོ། རིགས་ལྡན་ཉེར་ལྔའི་གཉིས་པ་དེས་སྤྱི་ལོ་སྔོན་གྱི ༡༧༧ ཏེ་ཤིང་བྱི་ལོར་དུས་འཁོར་བསྡུས་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ་འགྲེལ་ཆེན་དྲི་མེད་འོད་མཛད། 白莲法王。据传为香拔拉二十五代法王的第二代，公元前177年著时轮摄略经无垢光大疏。

201 རིགས་ལྡན་རྒྱ་མཚོ་རྣམ་རྒྱལ། རིགས་ལྡན་ཉེར་ལྔའི་བཅུ་པ་དེ་ཁྲིར་ཕེབས་པ་དང་། ཀླ་ཀློའི་ཆོས་ལུགས་ཚུགས་པ། མེ་མཁའ་རྒྱ་མཚོའི་འགོ་འཛིན་པ་གསུམ་དུས་མཉམ་ཡིན་པར་བཤད། 海胜法王。据传为香拔拉二十五代法胤的第十代，他的登位与伊斯兰教的创立都在藏历胜生纪元前103年，即公元624年。

202 རིགས་ལྡན་རྒྱལ་དཀའ། སྤྱི་ལོ ༦༢༦ ཏེ་མེ་ཁྱིའི་ལོར་

ཁྲིར་ཕེབས་པ་དང་བྱེད་པའི་རྩིས་འགོ་བཟུང་། དེ་ནས་ལོ་ཉིས་བརྒྱ་ཉེར་གཅིག་པ་མེ་མཁའ་རྒྱ་མཚོ་འདས་ལོ་རྫོགས་པའི་མེ་སྟག (སྤྱི་ལོ་༡༠༢༦) ལོའི་པར་ཁྲིར་བཞུགས་པར་བཤད། 难胜法王。据传：公元806年登位，建立作用派的历首，在位二百二十一年， 其最后一年为公元1026年，即火、空、海终结之年。

203 **བྱེད་པའི་རྩིས་འགོ།** མེ་ཁྱིའི་ལོ (སྤྱི་ལོ ༨༠༦) ཏུ་རིགས་ལྡན་རྒྱལ་དཀའ་རྒྱལ་སར་ཕེབས་པ་དང་བྱེད་པའི་རྩིས་འགོ······བཟུང་། 作用派历首。公元806年，香拔拉的难胜法王登位，创立作用派的历首。

204 **ཀླ་ཀློ་ཆོས་ལུགས།** སྦྲང་རྩིའི་བློ་གྲོས་ཞེས་པས་ཤིང་སྤྲེལ་ལོ་སྟེ་སྤྱི་ལོ ༦༢༤ ཏུ་མ་ཁའི་ཡུལ་དུ་བཙུགས་པའི་ཆོས་ལུགས། 边陲异教， 即伊斯兰教。传为一个名“蜜慧”的人，于公元624年在麦加地方创立的一种宗教。

205 **སྦྲང་རྩིའི་བློ་གྲོས།** ཀླ་ཀློའི་ཆོས་ལུགས་སྟོན་མཁན་མཧྨུ་ཧྨད་ཡིན་པར་བཤད། 蜜慧。传为边陲异教（即伊斯兰教）的创立者穆罕默德。

206 **མ་ཁའི་ཡུལ།** སྦྲང་རྩིའི་བློ་གྲོས་ཀྱིས་ཀླ་ཀློའི་ཆོས་ལུགས་ཐོག་མར་འཛུགས་པའི་ཡུལ་དུ་བཤད། 麦加。蜜慧创建伊斯兰教的圣地。

207 **མེ་མཁའ་རྒྱ་མཚོ།** རྒྱུད་ལས་ཤིང་སྤྲེལ་ལོ་སྤྱི་ལོ་དྲུག

བརྒྱ་ཉེར་བཞི་ལོར་རིགས་ལྡན་རྒྱ་མཚོ་རྣམ་རྒྱལ་ཁྲིར་འཁོད་པ་དང་། ཀླ་ཀློ་ཞུགས་པ་དུས་མཉམ། དེ་ནས་བརྩམས་ཏེ་རིགས་ལྡན་རྒྱལ་དཀའི་ལོ་མཐའ་སྤྱི་ལོ་༡༠༢༦ སྟེ་མེ་སྟག་ལོའི་བར་དུ་ལོ་ངོ་བཞི་བརྒྱ་དང་……གསུམ་སོང་བ་དེ་ལ་རྒྱུད་ལས་མེ་མཁའ་རྒྱ་མཚོར་གྲགས། དེའི་ཕྱི་ལོར་རབ་བྱུང་དང་པོའི་མགོ་བཙུགས་པས། དེ་དང་རབ་བྱུང་ལོ་གྲངས་བསྲེ་བ་ནི་ཀླ་ཀློའི་གནས་ཚད་ཀྱི་ལོ་གྲངས་བརྟག་ཆེད་ཡིན། 火、空、海即四百〇三年。时轮经中说香拔拉的海胜法王登位与伊斯兰教的创立同在公元624年。 从此时起到难胜法王传法的最后一年——公元1026年止，中间经过四百〇三年。再下一年就是时轮经传到西藏，第一个胜生周开始的公元1027年， 因此伊斯兰教历纪元加403即藏历胜生纪元年数。

208 རིགས་ལྡན་དྲག་པོ་འཁོར་ལོ་ཅན། རིགས་ལྡན་ཉེར་ལྔ་བ་དེའི་སྐབས་རབ་བྱུང་ཉེར་གཉིས་པའི་ཆུ་ལུག་སྟེ་སྤྱི་ལོ༣༤༢༤་བར། དུས་བཞི་ཕྱི་མ་འཆར་བ་ཞེས་གསུངས། 勇武轮王。经中预言为：香拔拉的第二十二代法王，他登位于公元3424年，佛法的后四时开始。

209 དུས་བཞི། འདི་ལ་བསྐལ་པ་རྫོགས་ལྡན་ གསུམ་ལྡན། གཉིས་ལྡན། རྩོད་ལྡན་ཏེ་བསྐལ་པའི་དབང་དུ་བྱས་པ་བཞི་དང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་ཀྱང་རྫོགས་ལྡན་སོགས……བཞི་དང་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་དུས་བཞི་བཤད་པ་སོགས་མང་། 四种时。圆满时， 三分时，二分时，斗诤时。有依劫

而说，依佛法而说，与依法寿而说等几种不同的说法。

210 དུས་བཞི་ཕྱི་མ། རིགས་ལྡན་དྲག་པོའི་བསྟན་པ་ལོ་སྟོང་དང་བརྒྱད་བརྒྱར་གནས་པ་དེ་ཆ་མཉམ་བཞིར་བགོས་པའི་ཆ་རེ་རེ་ལ་ལོ་བཞི་བརྒྱ་ལྔ་བཅུ་ཡོད་པ་ལ། རིམ་བཞིན་རྫོགས་ལྡན། གསུམ་ལྡན། གཉིས་ལྡན། རྩོད་ལྡན་ཏེ་དུས་བཞི་ཕྱི་མ་ཞེར། 后四时。勇武轮王所传佛法将存在一千八百年，分为圆满时，三分时，二分时，斗诤时四段，每段四百五十年，称为后四时。

211 བསྐལ་བ་རྫོགས་ལྡན། བསྐལ་བ་དང་པོའི་མི་རང་བཞིན་གྱིས་རྩ་བ་བཞི་རྫོགས་པར་བསྲུངས་པའམ་གཞི་དེ་ལ་མི་འཇུག་པས་ན། དུས་སྐབས་དེ་ལ་རྫོགས་ལྡན་ཞེར། 圆满时。四种时中的第一种，据说在此时期中，人们自然地做到对四根本罪，完全不违犯，因此这个时期叫圆满时。

212 བསྐལ་བ་གསུམ་ལྡན། དུས་བཞིའི་ནང་ཆན་རྩ་བ་བཞི་ལས་གསུམ་ཙམ་རང་ཆས་སུ་སྲུང་བའི་སྐབས་དེ་ལ་གསུམ་ལྡན་ཞེར། 三分时。四种时之一，据说在此时期内人们对四根本罪，只能做到不违犯其中的三种，故名。

213 བསྐལ་བ་གཉིས་ལྡན། དུས་བཞིའི་ནང་ཆན་རྩ་བ་བཞི་ལས་གཉིས་ཙམ་རང་གི་ངང་གིས་སྲུང་བའི་སྐབས་དེ་ལ་གཉིས་ལྡན་ཞེར། 二分时。四种时之一，据说在此时期内，人们对四根本罪只能做到不违犯其中的两种，故名。

214 **བསྐལ་བ་རྩོད་ལྡན།** དུས་བཞིའི་ནང་ཚན་མི་རྣམས་ཕལ་ཆེར་རྩ་བ་བཞི་ལས་གཅིག་ཙམ་ཡང་མི་སྲུང་ཞིང་ཕན་ཚུན་རྩོད་པ་དང་ལྡན་པའི་དུས་སྐབས་ཤིག་ལ་རྩོད་ལྡན་ཚེ་ལོ་བརྒྱ་བའི་དུས་ཟེར།
斗诤时。四种时之一，据说在此时期内，人们大都对四根本罪不能做到不违犯其中的任何一种，彼此斗诤不息，人寿缩短至一百岁，故名。又称百岁时。

215 **ཆོས་ཀྱི་རྐང་བ་བཞི།** བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ན། རྫོགས་ལྡན་དང་། གསུམ་ལྡན། གཉིས་ལྡན། རྩོད་ལྡན་བཞི་ལ་ཆོས་ཀྱི་རྐང་པ་བཞི་ཞེས་གྲགས། སོ་སོའི་ཐད་ལ་ལྟོས།
四法足。圆满时、三分时、二分时、斗诤时。见210、211、212、213条。

216 **ཕོ་བྲང་ཀ་ལཱ་པ།** ཤམ་བྷ་ལའི་ཆོས་རྒྱལ་རིགས་ལྡན་རྣམས་ཀྱི་བཞུགས་གནས་སུ་གྲགས། 迦罗巴宫。据说是香拔拉诸法王的住处。

217 **མ་ལ་ཡའི་སྐྱེད་ཚལ།** རིགས་ལྡན་ཕོ་བྲང་ཀ་ལཱ་པའི་མདུན་དུ་དུས་འཁོར་གྱི་བློས་བསླངས་ཡོད་པའི་སྐྱེད་མོས་ཚལ། 马拉雅乐园。传为香拔拉法王的迦罗巴宫前面的花园。内有时轮佛的立体坛城。

ཞག་གསུམ། 三种日

218 ཞག ཉི་མ་སྣང་བའི་ཆ་ནས་ཉིན་དང་། ནུབ་པའི་ཆ་ནས་མཚན་ཞེས་ཉིན་མཚན་བསྡོམ་པའི་ཆ་ལ་བཏགས་པའོ། 一日。日出为昼，日没为夜，一昼一夜合称一日（真太阳日）。

219 ཞག་གསུམ། ཁྱིམ་ཞག་དང་། ཉིན་ཞག ཚེས་ཞག་སྟེ་སོ་ལ་ཁྱིམ་ལོ་གཙོ་བོར་བྱས་པ་དང་། ཟླ་བ་ལ་ཚེས་ཟླ་དང་། ཞག་ལ་ཉིན་ཞག་དབང་བཙན་པ་སྟེ་གཙོ་ཆེ་བ་ཡིན་ཞེས་གྲགས། ཞག་གསུམ་ནང་གསེས་མཉམ་ཚད་ནི། ཁྱིམ་ཞག་རི་ལྔ་དང་ཚེས་ཞག་རེ་བདུན་གཉིས་མཉམ་པ་ཡིན། ཁྱིམ་ཞག་དུས་མདའ་མཁའ་རི་ཡིད་༡༦༧༠༥༧ དང་ཉིན་ཞག་ཕྱག་མཁའ་མིག་ཕྱག་ཡིད ༡༦༨༢༠༨ གཉིས་་་མཉམ་པ་ཡིན། ཚེས་ཞག་ཉི་འདོད་སྒ ༡༡༣༡༢ དང་ཉིན་ཞག་མདའ་འདོད་དག ༡༡༡༣༥ གཉིས། ཕྱུལ་ལོངས་དང་དུས་ལོངས་གང་གི་དབང་དུ་བྱས་ནའང་མཉམ་པ་ཡིན། དེ་དག་གི་དུས་ལོངས་དང་ཕྱུལ་ལོངས་ནི་སོ་སོའི་ཐད་ལ་སྟོས། 三种日。即宫日，太阳日，太阴日。其时间长度和弧长分见各该条。一般所说的年指宫年（恒星年），月指太阴月（朔望月），日指太阳日，三种日的相互比例为：

65宫日＝67太阴日

147056宫日＝149209太阴日

11312太阴日＝11135太阳日

运行弧度的比例同此。

220 **ཉིན་ཞག** ཉི་མས་སའི་སྙིང་ལ་བྱ་བ་བྱེད་ཚུལ་གྱིས་འཇོག་པས་ནམ་ལངས་ནས་ནམ་ལངས་པའི་བར་དབུགས་ཁུག་པ་ཉི་ཁྲི་ཅིག་སྟོང་དྲུག་བརྒྱ་སྟེ་ཆུ་ཚོད་དྲུག་ཅུ་ཐམ་པའམ་དེང་སྐབས་ཀྱི་དུས་ཚོད་ཉེར་བཞི་ལ་ཉིན་ཞག་ཕྱུགས་གཅིག་ཅེས་བརྗོད། ཉི་མ་ཉིན་ཞག་གཅིག་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་བཞི་དང་ཆུ་སྲང་ཉེར་དྲུག་རི་རོའི་ཆ་ཞེ་གཅིག་ལ་འཁོར་ལོ་ལག་མིག་གི་ཆ་ཅིག་སྟོང་བརྒྱད་བརྒྱ་ཞེ་དགུ་སྒྲོད་དོ། 太阳日。

以日光对大地的作用而得名。从今晨能明辨掌纹时起，至明晨能明辨掌纹，为一个完整的太阳日（即太阳两次上中天所需时间）。一个太阳日等于21600息，即60漏刻，亦即现在钟表上的24小时。一个太阳日内太阳运行的弧长为周天1620度中的4度26分，93156/149209息。

221 **ཚེས་ཞག** ཟླ་བའི་ཆ་ཤས་འཕེལ་འགྲིབ་ཀྱི་སྒོ་ནས་འཇོག་སྟེ་ཡར་ངོར་འཕེལ་ཆ་བཅོ་ལྔ་དང་། མར་ངོར་འགྲིབ་ཆ་བཅོ་ལྔའི་ཆ་རེ་འགྲིབ་པའམ་འཕེལ་བའི་ཡུན་ཚད་ལ་བརྗོད། ཚེས་ཞག་གཅིག་གི་དུས་ཀྱི་རྟག་ཡོངས་ནི། ཆུ་ཚོད་ང་དགུ་དང་། ཆུ་སྲང་གསུམ། དབུགས་བཞི། རི་མཁའ་རིའི་ཆ་བཅུ་དྲུག་དང་བཅས་ཡིན། དེ་ཡང་ཚེས་ཞག་གཅིག་ལ་ཉི་མ་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་བཞི་དང་ཆུ་སྲང་ཉེར་གཅིག

དབུགས་ཟླ་རི་རོའི་ཆ་ཞེ་གསུམ་སྒྲོད་དོ། 太阴日。月亮照白分变化的弧长的1/15的时间长度，即朔望月的1/30。以一个太阳日为六十刻。则一个太阴日的平均时间长度为59刻 3 分， 4 息 216/707 ≈ 0.9843529太阳日。以周天为1620度，则太阳每一个太阴日行 4 度21分 5 又43/707息。

222 **ཁྱིམ་ཞག** ཉི་བར་གྱི་ཁྱིམ་རེར་འགོ་བའི་ཡུན་ཚད་ལ་ཆ་སུམ་ཅུར་ཕྱེས་པའི་ཆ་རེ་ལ་འཇོག་གོ། ཁྱིམ་ཞག་གཅིག་གི་ཡུལ་ལོངས་ནི་ཆུ་ཚོད་བཞི་དང་ཆུ་སྲང་སུམ་ཅུ་ཡིན། དེའི་དུས་ལོངས་ནི། ཆུ་ཚོད་དྲུག་ཅུ་དང་ཆུ་སྲང་ང་གཉིས་དབུགས་བཞི་དབུགས་གཅིག་དུས་མདའ''མཁའ་རི་ཡིད་ཀྱི་ཆར་ཕྱེས་པའི་ཆ་ཤས་ཁྲི་གསུམ་ལྔ་སྟོང་བརྒྱ་ཕྲག''''གཅིག་དང་བཞི་ཡིན། 宫日。太阳过一宫（135弧刻） 所需时间为一宫月，其 1/30 为一宫日， 亦即太阳行 4 弧刻30分（即通说的 1） 所用的时间长度，以一个太阳日为六十刻，则一个宫日等于60刻52分 4 又35104/147056息（≈1.01464太阳日）。

223 **གཟའ་ཉི་མ།** རེས་གཟའ་བདུན་གྱི་ནང་ཚན་ཐོག་མར''ཉི་མ་ནས་མགོ་འཛིན་པ། ཉི་མ་ཐོག་མར་སྐྱེས་པའམ། སྟོང་བར་ཞུགས་རྗེས་ཐོག་མར་ཉི་མ་ནས་མགོ་འཛིན་པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་ཡིན། སྐྱེས་ཁྱིམ་ཀརྐ། སྐར་དྲུག་སྐྱེ་ནབས་སོའི་ཆུ་ཚོད་ཞེ་ལྔ། ཉི་མའི་ཞག་གསུམ་དཀྱིལ་འཁོར་དང་ཡུལ་ལོངས་ཀྱི་ཐད་ལའང་སྦྱོས། 太阳。七曜之首，因为上元时刻从它开始。诞生宫（远地点）在巨蟹宫，井宿45度。

224 **ཉི་མའི་ཞག་གསུམ་དཀྱིལ་འཁོར།** ཉི་མ་ཁྱིམ་

བཅུ་གཉིས་བགྲོད་པའི་ཁྱིམ་ལོ་གཅིག་ལ་ཁྱིམ་ཞག་སུམ་བརྒྱ་དྲུག་ཅུ་……
ཐམ་པ། ཚེས་ཞག་གསུམ་བརྒྱ་བདུན་ཅུ་དོན་གཅིག་དང་འདོད་ཆའི་
གཅིག ཉིན་ཞག་སུམ་བརྒྱ་དྲུག་ཅུ་རེ་ལྔ་དང་ཆུ་ཚོད་བཅུ་དྲུག་ཆུ་སྲང་
བཅུ་བཞི་དབུགས་གཅིག་འདོད་ཆའི་བཅུ་གཉིས་རི་མཁའ་རིའི་ཆ་བརྒྱ་
དང་ཉེར་གཅིག སྒྲུན་སྦལ་པོ་འཕོའི་ཐད་ལའང་ཕྱོས། 太阳的平行时间（恒星年）。太阳行经十二宫为一宫年，其时间长度为：360个宫日，371又1/13太阴日，365又4975/18383即365日16刻14分1息121/707亦即365·270645太阳日。

225 ཉི་མའི་ཡུལ་སོང་ས། ཁྱིམ་ཞག ཆུ་ཚོད་༤ །ཆུ་སྲང་༣༠། ཉིན་ཞག ཆུ་ཚོད་༤། ཆུ་སྲང་༢༦། དབུགས་༠ ཆ་ཤས༩༣༡༥༦ ༡༤༩༢༠༩། ཚེས་ཞག་ཆུ་ཚོད་༤ ཆུ་སྲང་༢༡ དབུགས་༥ ཆ་ཤས་༤༣ ༦༧། ཁྱིམ་ཟླ་སྐར་༢ ཆུ་ཚོད་༡༥། ཉིན་ཟླ་སྐར་༢ཆུ་ཚོད་༡༣ ཆུ་སྲང་༣ དབུགས་༠ ཆ་ཤས་༤༨/༦༧ ཆ་ཤས་དྲུག་པ་……
༢༠༢༢/༢༢༢༧ ཚེས་ཟླ་སྐར་༢ ཆུ་ཚོད་༡༠ ཆུ་སྲང་༥༨ དབུགས་༡ ཆ……
ཤས་༡༧ ༦༧ 太阳所行弧度。宫日4度30分。太阳日4度26分0息93156/149209。太阴日4度21分5息43/67。宫月乙宿15度。太阳月2宿13度3分0息48/67又2022/2227，太阴月2宿10度58分1息17/67。

226 ཉི་མའི་ཉིན་ཞག་དག་མཚམས། མདའ་མཁའ་མཚོ་ཡིད་རི་མཚམས་ ༦༧༡༤༤༠༥ ཀྱི་ཉིན་ཞག་རིང་ལ་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ལ……

ཉིག་ཀྲུ་ལེ་སྟོན་༡༨༣༨༢ འཁོར་རོ། འཁོར་ཐེངས་རེ་ལ་ཁྱིམ་ལོ་གཅིག་ཅེས་ཟེར། 太阳的太阳日周期。太阳 6714405 个太阳日运行整18382周，每一周为一宫年（即一恒星年为365.2706451太阳日）。

227 **ཟླ་བ།** (༡) སྐར་ཁྱིམ་དུ་རྒྱུ་བའི་གཟའ་ཟླ་བའི་གོ་ལ། དེའི་དཀྱིལ་འཁོར་དང་ཡུལ་ཐོངས་སོགས་སོགས་སུ་བཀོད། (༢) དུས་ཀྱི་ཟླ་བ། སྤྱིར་ཟླ་བའི་དཀར་ཆ་དང་དམར་ཆ་འཕེལ་འགྲིབ་བཅོ་ལྔ་རེ་སྟེ་ཞག་སུམ་ཅུར་ཐོངས་ཚེ་ཟླ་བའི་ཐ་སྙད་བཏགས་པ་དེ་ཚེས་ཟླ་ཡིན་ལ། གཞན་ཡང་ཉིན་ཟླ་དང་ཁྱིམ་ཟླ་ཡོད། སོ་སོའི་ཐད་ལ་གསལ། (༣) རེས་གཟའ་བདུན་གྱི་གཉིས་པ། (༤) གྲངས་གནས་གཅིག་གི་མིང་གི་རྣམ་གྲངས། ①月亮。在宫宿背景中运行的一个天体，其运行周期和弧长等见各专条。②月。表示时间长度的月。一般以月相盈亏各十五天共三十天为一月，在历算中专名“太阴月”（朔望月）。另有太阳月及宫月，见231、233、232条。③月曜日，一个星期中的第一天（第一天是日曜日）。④数字一的异名。

228 **ཟླ་བའི་ཡུལ་ཐོངས།** ཁྱིམ་ཐོངས་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་དྲུག་ཅུ་དང་ཆུ་སྲང་དགུ་དབུགས་བཞི་མདའ་འབྱུང་ལེ་ཚའི་ཆ་དྲུག་བརྒྱ······བདུན་ཅུ་ཡིན། ཚེས་ཐོངས་སྐར་ཐིག་ཆུ་ཚོད་ང་བརྒྱད་ཆུ་སྲང་ཉེར་གཅིག་དབུགས་ལྔ་རི་རོའི་ཆ་ཞེ་གསུམ་ཡིན། ཉིན་ཐོངས་སྐར་ཐིག་ཆུ་ཚོད་ང་དགུ་དང་ཆུ་སྲང་བཅུ་བདུན་དབུགས་གསུམ་རི་རོའི་ཆ་ཞེ···

གཉིས་འཁོར་བོ་ལག་ཤིག་གི་ཆ་ཤིག་སྟོང་བརྒྱད་བརྒྱ་སོ་གསུམ་ཡོད།

太阴所行弧度。以周天为1620度则月亮每天所行的弧长为：

每个宫日：60度　9分4息又2/13

每个太阴日：58度21分5息43/67

每个太阳日：59度17分3息又42/67又1833/2227＝25367/149209。

229 ཟླ་བའི་ཞག་གསུམ་དཀྱིལ་འཁོར།

ཟླ་བས་རྒྱུ་སྐར་འཁོར་བོ་ལན་གཅིག་འཁོར་བ་ལ། ཁྱིམ་ཞག་ཉེར………

དྲུག་དང་ཕྱག་རྗོ་ཀླུའི་ཆ་བརྒྱད་བརྒྱ་དང་དྲུག ཉིན་ཞག་ཉེར་བདུན་

དང་དུས་དུས་རི་ཀླུ་ཤིག་ཉིའི་ཆ་ཁྲི་སོ་དགུ་དང་ལྔ་སྟོང་སུམ་བརྒྱ་ཞེ…

གསུམ། ཚེས་ཞག་ཉེར་བདུན་དང་ཕྱག་རྗོ་ཀླུའི་ཆ་དྲུག་བརྒྱ་ང་བདུན་

དགོས། 月亮的三种日的周期。月亮对二十七宿（恒星）而言，运行一周所经历的时间（恒星月）为26又806/869＝26.927508宫日，或27又395343/1228766＝27.3217338太阳日，或27又657/869＝27.7560414太阴日。

230 ཟླ་བའི་ཉིན་མིན་ལོངས་སྤྱོད།

རྒྱུ་སྐར་ཆུ་ཚོད…

༡༦༢༠ མཁའ་ཤེས་བགོས་ཏེ ༥༤ དེ་ཉི་མ་དང་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི…

རྟག་ལོངས་ཡིན་ལ། དེ་སྟེང་ཉི་མའི་ཚེས་ལོངས་བསྣན་པས་ཟླ་བའི་

ཚེས་ལོངས་ཕྱུབ། 月亮的超行度。月亮与太阳向同一方向运动，每天除共同的速度外，月亮还超过太阳54度，即周天1620度的1/30。它与太阳

共同的太阳日行度相加构成月亮每个太阴日所行的弧度。

231 **ཚེས་ཟླ།** ཟླ་བའི་དཀར་ཆ་དང་པོ་ནས་བཅོ་ལྔའི་བར་…… འཕེལ་བ་དང་དམར་ཆའམ་འགྲིབ་ཆ་དང་པོ་ནས་བཅོ་ལྔའི་བར་འགྲིབ་པ་སྟེ་འཕེལ་འགྲིབ་བསྡོམས་པའི་ཆ་སུམ་ཅུ་ལ་ཚེས་ཟླ་ཞེས་བཏགས……པའོ། དེའི་དུས་ཡོངས་ནི། གཟའི་རང་འཁོར་བཞི་སོང་བའི་འགྲོ་ན་གཟའ་གནས་སུ་གཅིག་དང་ཆུ་ཚོད་སོ་གཅིག་ཆུ་སྲང་ལྔ་བཅུ་རི་རྫའི་ཆ་ཞེ་ལྔ་རི་མཁའ་རིའི་ཆ་སུམ་བརྒྱ་ཞེ་ལྔ་རེ་ཡིན། 太阴月，月相更替的周期（即朔望月）。其 1/30 为一个太阴日，一个太阴月等于 4 周日加一天即29个太阳日又31刻50分0 息又45/67又345/707＝29.530587 太阳日。

232 **ཁྱིམ་ཟླ།** ཁྱིམ་ཞག་སུམ་ཅུ་ཚང་བའི་དུས་ཏེ། ཉི་མས་རང་འགྲོས་ཀྱིས་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་མདའ་ཡོན་ཟླ་བ་བགྲོད་པའི་ཡུན་ཚད་དེ་ལ་ཁྱིམ་ཟླ་ཞེས་བྱའོ། དེའི་དུས་ཡོངས་ནི། གཟའི་རང་འཁོར་བཞི་སོང་ཟིན་པའི་འགྲོ་ན་གཟའ་གནས་སུ་གཉིས་དང་། ཆུ་ཚོད་ཉེར་དྲུག ཆུ་སྲང་ཉེར་གཅིག་དབུགས་གཅིག རི་རྫའི་ཆ་བཅུ། རི་མཁའ་རིའི་ཆ་ལྔ་བརྒྱ་དོན་གསུམ། འདོད་ཆ་གཉིས་སོ། 宫月。太阳以其“本身行”（周年视运动）行经周天1620度中的135度所经的时间（即一个恒星年的十二分之一）。每个宫月等于三十个宫日，或：4 × 7 + 2 = 30个太阳日又26刻 21分 1息，10/67，573/707，2/13。＝30.43922 太阳日。

233 ཉིན་ཟླ། ཉིན་ཞག་སུམ་ཅུ་ཐམ་པའི་དུས་དེ་ཉི་མ་རང་…
འགྲོས་ཀྱིས་རྒྱུ་སྐར་གཉིས། ཆུ་ཚོད་བཅུ་གསུམ། ཆུ་སྲང་གསུམ།
དབུགས་ཕྱིག་ཆ་ཤས ༡༠༨༩༡༨ སྤྱོད་པའི་ཡུན་ཚད་ལ་ཉིན་ཟླ་ཞེས་བྱའོ།
太阳月。太阳以其“本身行”（周年视运动）行经周天1620度中的132度3分 149209分之108918息所需的时间。即一个太阳年的1/12，每个太阳月等于整三十个太阳日。

234 ཚེས་ཟླའི་མགོ། འཇིག་རྟེན་པའི་ལུགས་ལ་ཡར་ངོའི་ཚེས་གཅིག་ལ་འཛིན་པ་ཤས་ཆེ་ཡང་མར་ངོའི་ཚེས་གཅིག་ལ་འཛིན…
པའང་ཡོད་དོ། ལོ་མགོའི་ཐད་ལའང་སྦྱོར། 太阴月的月首。世俗大都以朔为初一，宗教上也有以望后次日为初一的。参看240条。

235 ཧོར་ཟླ། ཧོར་ཇིང་གར་གྱི་རྒྱལ་པོས་མི་ཉག་གི་ལག་ནས་
རྒྱལ་ས་ཕྲོག་པའི་ཟླ་བར་བཀྲ་ཤིས་པའི་དགའ་སྟོན་བྱས་པ་མཆུ་ཟླ་ལོ…
གསར་དུ་བཟུང་བ་དཀྱུས་སུ་བོར་བས། མིང་ལའང་ཧོར་གྱི་ཟླ་བ་
དང་བོད་གྲགས་ཞེས་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པའི་རྩིས་དཀར་ནག་བྲིས་ལན་ལས་
གསུངས་སོ། དུས་འཁོར་རང་ལུགས་ལ་ནག་ཟླ་སོགས་ཉ་སྐར་བརྩི་བ་
ལས་དང་པོ་གཉིས་པ་སོགས་ཡང་གྲངས་ཀྱི་སྒོ་ནས་བརྩི་སྲོལ་མེད།
སྐྱེར་དགུན་ཉི་ལྡོག་རྗེས་ཀྱི་ཟླ་བ་གཉིས་པ་དེ་ལོ་གསར་གྱི་ཟླ་བ་དང་པོ་
དང་། དེ་བཞིན་གཉིས་པ་གསུམ་པ་སོགས་བརྩི་བ་ནི་རྒྱ་ནག་ཕྱི་རྒྱ་

རབས་ཀྱི་ལུགས་ཡིན་ཀྱང་། སོག་པོ་ལ་རྒྱུད་ནས་བོད་དུ་དར་བའི་རྐྱེན་གྱིས་ཧོར་ཟླ་ཞེས་གྲགས། དེ་ཡང་ཟླ་གོལ་འདོན་ཚུལ་ལུགས་གཉིས་མི་འདྲ་བས་སྐབས་འགར་ཟླ་བ་གཅིག་གི་ཟླ་ཕྱི་ཡོད་དོ། 霍尔月。“霍尔”指蒙古。五世达赖《黑白算答问》第29页：“成吉思汗取西夏国都，盛筵庆功，以此月（星宿月）为年首，遂以霍尔正月见称”云。按：时轮历原用“望宿”纪月。至元代兼用正、二、三等序数纪月，以冬至后第二月为正月。这本是汉族的“夏正”，而藏族是经蒙族传入，故称之为蒙古月。但时轮历的置闰法与夏历不同，所以实际上有时有一个月的前后差别。

236 ལོ། སྤྱིར་ཉི་མས་ཁྱིམ་ཟླ་བཅུ་གཉིས་པོ་བགྲོད་ཡུན་དུས་བཞི་རྫོགས་པ་ལ་ལོ་གཅིག་ཅེས་པའི་ཐ་སྙད་བཏགས་པ་ནི་ཁྱིམ་ལོ་ཡིན་ལ། ཉིན་ལོ་ཚེས་ལོ་བརྩི་ཚུལ་ཡང་ཡོད་པ་སོ་སོའི་ཐད་ལ་ལྟོས། 年。一般地指太阳经行十二个宫月，完成四季的一个周期所需的时间，即宫年（恒星年）。另有太阳年，太阴年的算法，见238、239条。

237 ཁྱིམ་ལོ། ཉི་མ་རང་འགྲོས་ཀྱིས་རྒྱུ་སྐར་འཁོར་ལོ་རྫོགས་པར་བསྐྱོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ས་ལ་དུས་བཞི་འཁོར་ཚུལ་གྱི་ཁྱིམ་བཅུ······གཉིས་རྫོགས་པ་འཆར་བ་ལ་ཁྱིམ་ལོ་ཞེས་བཏགས་པའོ། ཁྱིམ་ལོ་གཅིག་ལ་ཁྱིམ་ཞག་སུམ་བརྒྱ་དང་དྲུག་ཅུ་ཐམ་པ། ཉིན་ཞག་སུམ་བརྒྱ་དྲུག་ཅུ་རེ་ལྔ་དང་མིག་ཀླུ་མེ་སྐྱོན་གྱི་ཆ ༤༦༤༥། སྐྱོན་བརྟན་ལོ་འཕའི་ཐད་ལའང་ལྟོས། 宫年（即恒星年）。太阳完成其“本身行”（周年

视运动）一周所需的时间。同时地上呈现四季的一个循环。一宫年等于十二个宫月，三百六十个宫日， 等于365又4975/18382（=365.270645）太阳日。此系体系派数值。实用派数值为365.258675太阳日。见423条。

238 **ཉིན་ལོ།** རང་གི་རྩིས་གཞིའི་ཉིན་ཞག་སུམ་ཅུ་ལ་ཉིན་ཟླ། དེ་བཅུ་གཉིས་ལ་ལོར་བྱས་པའི་ཉིན་ལོའོ། 太阳年。三十个太阳日为一个太阳月，十二个太阳月为一个太阳年。

239 **ཚེས་ལོ།** ཟླ་བའི་འཕེལ་འགྲིབ་ཀྱི་ཆ་སུམ་ཅུ་ལ་ཚེས་ཟླ། དེ་བཅུ་གཉིས་ལ་ལོར་བྱས་པའོ། 太阴年。 十二个朔望月为一个太阴年。

240 **ལོ་མགོ།** ལོ་རེའི་ཟླ་བ་བཅུ་གཉིས་ལས་གང་དང་གང་ལ་ལོ་ཡི་མགོ་འཛིན་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་དུ་མ་ཡོད་དེ། སྔོང་རྗོལ་ཟླ་མས་འདུལ་བའི་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་ལས་ཧོར་ཟླའི་སྒོ་ནས་བཤད་ན།

1 ཧོར་ཟླ་གསུམ་པའི་ཚེས་གཅིག་སྨྲེ་ནག་ཟླ་ཡར་ངོའི་ཚེས་གཅིག་ལ'' འཛིན་པ་ནི་དུས་འཁོར་རྩ་རྒྱུད་ཀྱི་རྗེས་སུ་འབྲངས་ནས་སྐར་རྩིས་པ'' རྣམས་ཀྱི་ལུགས།

2 ཧོར་ཟླ་དང་པོའི་ཚེས་གཅིག་ལ་འཛིན་པ་ནི། མདོ་སྡེ་གསེར་འོད་དང་སྨན་གྱི་རྒྱུད་བཞི་ལྟར། རྒྱ་ནག་ཧོར་རྒྱལ་པོ། བོད་ཁ་བ་ཅན་པ། ནག་རྩིས་པ་འགའ་ཞིག་བཅས་ཐམས་ཅད་མཐུན་པས་ད་ལྟ'''''' ཡོངས་གྲགས་ལྟར་རོ།

༣ ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཉིས་པའམ་དགུན་ཟླ་འབྲིང་པོ་རྒྱལ་ཟླ་བ་ནས་འཛིན་པ་ནི་གདན་བཞི་དང་རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོའི་ལུགས།

༢ ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པའི་ཚེས་གཅིག་གམ་དགུན་ཉི་ལྡོག་ནས་འཛིན་པ་ནི། ནག་རྩིས་པ་རྣམས་ཀྱི་ལུགས་ཡིན། རགས་རྩིས་བྱས་ན་ཚེས་གཅིག་དང་། ཞིབ་རྩིས་བྱས་ན་དགུན་ཉི་ལྡོག་ནས་འཛིན།

༤ ཧོར་ཟླ་བཅུ་པའི་མར་ངོའི་ཚེས་གཅིག་ནས་འཛིན་པ་ནི། འདུལ་བ་དང་། མངོན་པ་མཛོད་ཀྱི་རྗེས་སུ་འབྲངས་ནས་ས་དགེ··· མཁས་མང་གིས་རིང་ལུགས་སུ་འཛིན།

༥ ཧོར་ཟླ་དགུ་པའི་མར་ངོའི་ཚེས་གཅིག་ནས་འཛིན་པ་ནི་མདོ་ཉི་མའི་སྙིང་པོའི་རྗེས་སུ་འབྲངས་ནས། ཁ་ཆེ་པཎ་ཆེན་དང་སྣར་ཐང་པ་མཆིམས་འཇམ་དབྱངས་སོགས་ཀྱི་ལུགས།

༦ ཧོར་ཟླ་བརྒྱད་པའི་མར་ངོའི་ཚེས་གཅིག་ནས་འཛིན་པ་ནི··· རྟེན་འབྲེལ་མདོ་འགྲེལ་གྱི་རྗེས་སུ་འབྲངས་ནས་སྐྱུར་མོ་ལུང་གི་སྨྲ་ཏི··· དགྲ་བཅོམ་པ་སོགས་ཀྱི་ལུགས། 岁首。一年的十二个月中的何月何日算做开始，有许多不同的方法，隆觐喇嘛为了便于比较，曾统一用夏历来说明：

1　夏历三月初一（角宿月白分朔日）——时轮派历算家多用之。

2　夏历正月初一——金光明经，四部医典派。汉蒙王室及部分藏族星算家通用之，现使用最广。

3　夏历十二月初一（仲冬鬼宿月）——四座经和金刚空行经。

4、夏历十一月初一或冬至——五行算者用之，粗算用十一月初一，细算用冬至。

5、夏历十月十六日——律经，俱舍论。萨迦和格鲁派诸大师皆用之。

6、夏历九月十六日——口藏经。藏中学者亦有用之者。

7、夏历八月十六日——因缘经释。藏中学者亦有用之者。

241 **རབ་བྱུང་།** ཕྱག་རྡོར་བདེ་མཆོག་སྟོད་འགྲེལ་ལས ༡ རབ་བྱུང་། ༢ རྣམ་བྱུང་། ༣ དཀར་པོ། ༤ རབ་མྱོས། ༥ སྐྱེས་བདག ༦ ཨང་གི་ར། ༧ དཔལ་གདོང་། ༨ དངོས་པོ། ༩ ན་ཚོད་ལྡན། ༡༠ འཛིན་བྱེད། ༡༡ དབང་ཕྱུག ༡༢ འབྲུ་མང་། ༡༣ ཕྲེས་ལྡན། ༡༤ རྣམ་གནོན། ༡༥ ཁྱུ་མཆོག ༡༦ སྣ་ཚོགས། ༡༧ ཉི་མ། ༡༨ ཉི་སྒྲོལ་བྱེད། ༡༩ ས་སྐྱོང་། ༢༠ མི་ཟད། ༢༡ ཐམས་ཅད་འདུལ། ༢༢ ཀུན་འཛིན། ༢༣ འགལ་བ། ༢༤ རྣམ་འགྱུར། ༢༥ བོང་བུ། ༢༦ དགའ་བ། ༢༧ རྣམ་རྒྱལ། ༢༨ རྒྱལ་བ། ༢༩ མྱོས་བྱེད། ༣༠ གདོང་ངན། ༣༡ གསེར་འཕྱང་། ༣༢ རྣམ་འཕྱང་། ༣༣ སྒྱུར་བྱེད། ༣༤ ཀུན་ལྡན། ༣༥ འཕར་བ། ༣༦ དགེ་བྱེད། ༣༧ མཛེས་བྱེད། ༣༨ ཁྲོ་མོ། ༣༩ སྣ་ཚོགས་དབྱིག ༤༠ ཟིལ་གནོན། ༤༡ སྤྲེཨུ། ༤༢ ཕུར་བུ། ༤༣ ཞི་བ། ༤༤ ཐུན་མོང་། ༤༥ འགལ་བྱེད། ༤༦ ཡོངས་འཛིན།

༤༧ བག་མེད། ༤༨ ཀུན་དགའ། ༤༩ སྲིན་པོ། ༥༠ མེ།
༥༡ དམར་སེར་ཅན། ༥༢ དུས་ཀྱི་ཕོ་ཉ། ༥༣ དོན་གྲུབ།
༥༤ དྲག་པོ། ༥༥ བློ་ངན། ༥༦ ཛ་ཆེན། ༥༧ ཁྲག་སྐྱུག
༥༨ མིག་དམར། ༥༩ ཁྲོ་བོ། ༦༠ ཟད་པ། ཞེས་ལོ་སྐོར་
དྲུག་ཅུ་ཐམ་པའི་མིང་གསུངས་པ་དེ་རྣམས་འབྱུང་རྩིས་ཀྱི་ལོ་རྐང་དྲུག་
ཅུ་དང་གྲངས་མཚུངས་ཀྱིས་ལྟོ་སྔར་ན་རིམ་བཞིན་མེ་ཡོས་དང་ས······
འབྲུག་ནས་མེ་སྟག་བར་ཡིན་ཞིང་། གདགས་ཚུལ་ནི་ལོ་འདི་ནི་པ་ཟང་
ཟོར་ཞེས་པ་སོགས་འཇིག་རྟེན་གྱི་གྲགས་པ་དང་། ཁ་ཅིག་འདོད···
རྒྱལ་དུ་བཏགས་པར་ཟད་ལ། འདི་དག་ལས་གཞན་པའི་ལོའི་མིང་
རྒྱ་གར་གྱི་གཞུང་ཁུངས་མ་ལས་བྱུང་བ་མེད་དོ། ཞེས་དཔའ་བོ·····
གཙུག་ཕྲེང་གིས་གསུངས། དེའི་ཐོག་མ་རབ་བྱུང་ཞེས་པ་མེ་ཡོས་ནས་
འཛིན་པ་ཡིན་ཏེ། སྔོན་ཟད་པ་མེ་སྟག་གི་ལོ་ཞིག་ལ་དུས་མི་མ་གཏོང་
གཟའ་རྣམས་ཀྱི་ལོངས་སྤྱོད་སྣ་མཉམ་པས་གཟའ་རྣམས་ལྷན་ཅིག་སྤྱོད་
པར་འཇུག་ཅིང་། དེ་ནས་སླར་ཡང་རབ་བྱུང་ངམ་མེ་ཡོས་ནས་གཟའ··
རང་རང་གི་རིས་པ་གསར་དུ་རྩོམ་པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་ཡིན་ལ། སྤྱི་
ལོ་ཆིག་སྟོང་ཉི་ཤུ་ཙ་བདུན་ལོར་དུས་འཁོར་ཙ་རྒྱུད་ཀྱི་དུམ་བུ་དཔང་··
མདོར་བསྟན་དང་བསྡུས་རྒྱུད་སོགས་བོད་ཡུལ་དུ་ཕེབས་པའི་ལོ་དེ་ནས་
བཟུང་རབ་བྱུང་དང་པོ་དང་གཉིས་པ་སོགས་ཀྱི་བརྩི་སྲོལ་འདི་བཏོད་

པའི་རྗེས་སུ། རབ་བྱུང་དེ་དག་བརྗོད་བདེ་བའི་ཕྱིར་མཁས་པ་རྣམས་ནས་མ་བགྲོས་རང་འཆམ་རྩལ་གྱིས་རབ་བྱུང་བཅུ་གཅིག་པ་ལ་རབ་'''ཎག་དང་། བཅུ་གཉིས་པ་མན་ཆད་ལ་རིམ་བཞིན་རབ་ཏི། རབ་འཇོད། རབ་ཡིད། རབ་ཚེས། རབ་རྒྱལ། རབ་རྒྱན་སོགས་སུ་བཏགས་པའོ། 饶迥、胜生、出寄。①胜生年。相当于丁卯年。金刚手菩萨所著的胜乐经第一品释是按时轮派的观点而写的。其中有六十年周期每一年的名称：1、胜生，2、妙生，3、太白，4、沉醉，5、生主，6、数苑，7、瑞颜，8、实有，9、华年，10、能持，11、大自在，12、禾丰、13、沉迷，14、威镇，15、超群，16、众杂，17、太阳，18、救日，19、护国，20、不尽，21、普化，22、遍持，23、违越，24、仪态，25、行健，26、欣悦，27、尊胜，28、胜利，29、致醉，30丑颜，31、金滑，32、悬垂，33、致变，34、俱备，35、超升，36、致善，37、致美，38、忿怒母，39、杂珍，40、威摄，41、猕猴，42、木曜，43、温文，44、共通，45、致违，46、纲维，47、无忌，48、庆喜，49、罗刹，50、炎火，51、金黄，52、信使，53、叉戚，54、猛厉，55、恶心，56、巨鼓，57、呕血，58、炎惑，59、忿怒明王，60、终尽。这个周期与汉历的干支周的年数正相符合，其中胜生年相当于丁卯年，妙生年相当于戊辰年，以下类推，至第六十年“终尽年”即相当于丙寅年。拔卧祖拉呈哇说：“这些名称只是约定俗成而已，并无根据和道理，印度典籍中未见其他名称”。其所以从胜生年开始，是因为远稽上古曾有一个终尽年即丙寅年，天空所有诸曜，除“劫火”（罗睺尾）一个之外，同时都处于相同的方位，其数值都是零，其次年，即“胜生”年，诸曜的运行都重新从头开始之故。

②胜生周——类似汉历中的“甲子”，又是六十年周期的代称。公元1027年时轮根本经灌顶总说和摄略经传入西藏，这一年是“胜生”年，所以把它做为第一个六十年周期的开始，叫做第一个胜生周。至

于第十一个胜生周以下各周又各有一个异名，则是习惯中形成的，在藏文中使用起来也很方便。见242至248各条 。

242 **རབ་དྲག** རབ་བྱུང་བཅུ་གཅིག་པའི་མིང་། 第十一胜生周的异名。

243 **རབ་ཉེ།** རབ་བྱུང་བཅུ་གཉིས་པའི་མིང་། 第十二胜生周的异名。

244 **རབ་འདོད།** རབ་བྱུང་བཅུ་གསུམ་པའི་མིང་། 第十三胜生周的异名。

245 **རབ་ཡིད།** རབ་བྱུང་བཅུ་བཞི་པའི་མིང་། 第十四胜生周的异名。

246 **རབ་ཆེས།** རབ་བྱུང་བཅོ་ལྔ་པའི་མིང་། 第十五胜生周的异名。

247 **རབ་རྒྱལ།** རབ་བྱུང་བཅུ་དྲུག་པའི་མིང་། 第十六胜生周的异名。

248 **རབ་རྒྱན།** རབ་བྱུང་བཅུ་བདུན་པའི་མིང་། 第十七胜生周的异名。

249 **སྤྱིའི་ལོ་བརྗེ་ཚུལ།** འཛམ་གླིང་སྤྱིའམ་ཐུན་མོང་དུ····
གྲགས་པའི་ལོ་བརྗེ་ཚུལ་ཞིག་སྟེ་དུས་ཚིགས་ཉེར་བཞི་པལ་ཅེར་ཆེས····

གྲངས་གདན་ཁྱིལ་དང་ཟླ་བ་གཉིས་པ་མ་གཏོགས་ཟླ་བ་ཆེ་ཆུང་རྣམས་རྟག་ཏུ་ངེས་པས་ཀུན་གྱིས་བརྩི་སླ་བ་ཞིག་ཡིན། རབ་བྱུང་དང་པོའི་མེ་ཡོས་ལོར་སྤྱི་ལོ་༡༠༢༧ ཡིན། 公历。现在世界上大多数国家通用的历法。二十四节的日期大体是固定的，除二月外其他各月的大小也是固定的。使用起来比较方便。藏历第一个胜生周的丁卯年为公元1027年。

ཟླ་བསྐྱོད། 日、月的运动

250 ལྔ་བསྡུས། གཟའ་ཚེས་སྐར་སྦྱོར་བྱེད་པ་ལྔ། དེ་ལས་གཟའ་ནི་གཟའ་དག་ཡིན། ཚེས་ནི་སྐབས་དེའི་ཚེས་གྲངས་དང་། དགའ་བཟང་རྒྱལ་སྟོང་རྫོགས་ལྔར་བཤད། སྐར་མ་རེས་འགྲོགས་ཞི་སྐར་དང་། སྦྱོར་བ་ཉི་ཞི་ལས་བྱུང་བ། བྱེད་པ་ཟླ་ཕྱེའི་བྱེད་པར་བཅུང་། ཞེས་པ་ལྟར་རོ། དེ་དག་སོ་སོའི་ཐད་ལ་གསལ། 五要素。时轮历中的五项重要的数值。1、曜，2、日序，3、宿，4、会合，5、作用。在这里“曜”指“定曜”；“日”指日期和“喜”，“善”，“胜”，“空”，“满”五个名字的轮流配合；宿指“轮伴月宿”；“会合”指“定日”与“轮伴月宿”相加而得的二十七个会合，“作用”指把一个月分成前后两半而求得的十一“作用”。详各该条。

251 ཡན་ལག་ལྔ། སྐར་རྩིས་སྐབས་ཀྱི་ཡན་ལག་ལྔ་ནི་ལྔ···བསྡུས་ཡིན། 五支。历算中的五支即五要素。

252 འདས་ལོ། འདིར་ཁྲིམ་ལོ་གཙོ་བས་གཟའ་རང་རང་གི་ཞག་གསུམ་མཐུན་ལོ་དང་། དྲུག་ཅུའི་སྐོར་མཐུན་དག་པའི་ལོ་ཚོད་ལས་ཅི་ཙམ་འདས་ཟིན་པ་དང་། ད་ལྟ་གནམ་ལོ་གང་ལ་གནས་པ་།

སོགས་དུས་སྐབས་སོ་སོར་མ་འདྲེས་པར་འབྱེད་པའི་གཞིར་གཞལ་ཆེ་བ་་་ཞིག་ཡིན་ནོ། 积年。入历以来的年数。从历首起至所求年之间已过的年数。一般按宫年（恒星年）计算。是历算中最基本的数值。至于采取哪年为历首则有从“三神日齐同”开始，和从干支齐同开始等远距上元，和截取近距历元等不同的方法。

253 འདས་ཟླ། (༡) བརྩི་བྱའི་ལོ་དེའི་ཟླ་བ་དང་པོ་ནས་གང་བརྩི་བའི་ཟླ་བ་དེའི་བར་གྱི་ཟླ་གྲངས། (༢) གཟའ་རྣམས་ཀྱི་ཚེས་ཟླའི་དཀྱིལ་འཁོར་དང་། ཉིན་ཟླའི་དཀྱིལ་འཁོར། ཁྱིམ་ཟླའི་དཀྱིལ་འཁོར་ལས་རྩར་ཅི་ཙམ་འདས་པའི་ཟླ་གྲངས། 已过月数。①入年已过月数。从所求年的第一个月起，到所求月之前的月数。②入历已过月数，即积月。有按太阴月，太阳月，宫月等不同算法。

254 ཟླ་དག གཟའ་རྣམས་རང་རང་གི་ཚེས་ཟླའི་དཀྱིལ་འཁོར་དང་། ཉིན་ཟླའི་དཀྱིལ་འཁོར། ཁྱིམ་ཟླའི་དཀྱིལ་འཁོར་ལས་དུས་སྐབས་ཚེས་ཟླ་སོགས་ཅི་ཙམ་ཞིག་འཁོར་ཟིན་པའི་མཚམས་རྣམ་པར་་་་དག་པ། དེའི་ནང་གསེས་ཀྱི་ཚེས་ཟླ་དག་པ་ལ་གནས་གཉིས་ལས་སྙིང་མ་ཟླ་གྲངས་དང་། འོག་མ་ཚེས་ཟླ་གཅིག་རེ་ལྷའི་ཆར་བྱས་པའི་ཆ་གྲངས་ཡིན། དེ་ལ་ཟླ་འགྲོ་དང་མདའ་རྫའི་ལྷག་མ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར། ཁྱིམ་ཟླ་དག་པ་ནི་འདས་ལོ་ཁྱིམ་གྱིས་བསྒྱུར། འདས་ཟླ་བསྡེ་བ་ཙམ་གྱིས་འགྲུབ། ཟླ་འགྲོ་བརྩི་མི་དགོས། 积月。从历首起至所求月前

止，按太阴月或太阳月，或宫月，积累计算所得的总月数。其按太阴月计算者，习惯写成上下两位，上位是积月数，下位是零余尾数，其分母为65，名为“闰余”。按宫月计算时，以积年乘12，加入年已过月数即得，不必计算闰月。

255 ཟླ་ཤོལ། ལོ་གཅིག་གི་ཁྱིམ་ཞག་དང་། ཚེས་ཞག་གཉིས་ཇི་བསྡོམས་པས་ཚེས་ཞག་གིས་ཁྱིམ་ཞག་གི་དོད་མ་ཁྱབ་པས་ཚེས་ཞག་བཅུ་གཅིག་རྗེས་འབྱུང་དང་བཅས་པ་ལྷག་པས་སོ། ཟླ་བ་གང་ལ་སྒང་མེད་ན་ཟླ་ཤོལ་འདོན། སྒང་ཐལ་ཟླ་ཤོལ་ཐད་ལའང་སྤོས། 闰月。每一个太阴年的日数比宫年的日数多十一天多，为了调整季节，不致错乱，必须置闰。其原则是无中氣之月置閏见405条。

256 ཤོལ་ཟླ། ཟླ་ཤོལ་དང་དོན་གཅིག 闰月。同上条。

257 ཟླ་འབྲེང། ཟླ་ཤོལ། 闰月

258 ཟླ་འཕྲོ། ཚེས་ཟླ་གཅིག་གིས་ཁྱིམ་ཟླའི་དོད་མི་ཁྱབ་པས་མདའ་ཟེའི་ཆ་གཉིས་ལྷག་པས་ན་མདའ་ཟེའི་ལྷག་ཀྱང་ཟེར། དེ་ནི་དབུགས་སྐང་ཕྲོག་གཉིས་སོགས་དུས་གཟེར་བརྟག་པའི་གཞི་ཡིན། 闰余。每个宫月比太阴月多大约一天，时轮历中以 2/65月表示，称为一个太阴月的闰余，积满一个月就置闰，闰余是推节气的重要依据。

259 མདའ་ཟེའི་ལྷག ཟླ་འཕྲོ་དང་དོན་གཅིག 65商余，闰余，同上条。

260 གཟའི་རྟག་ལོངས། དེ་ལ་ཞག་གསུམ་གྱི་རྟག་ལོངས་གསུམ་ཡོད་དེ། ཚེས་ཞག་གཅིག་གི་ཡུན་ཚད་ཆ་མཉམ་ན། ཆུ་ཚོད་ང་དགུ ཆུ་སྲང་གསུམ་དབུགས་བཞི་རི་མཁའ་རིའི་ཆ་ཤས་བཅུ་དྲུག

日平均长度。有太阴日，太阳日，宫日三种， 常用的是太阴日。每个太阴日的平均时间长度为59刻 3 分 4 息又16/707。

261 ཉི་མའི་རྟག་ལོངས། ཉི་མའི་ཡུལ་ལོངས་ཁྱད་ལ་ལྟོས།

太阳平行弧度。见224条。

262 ཉི་མའི་སྐྱེས་ཁྱིམ། ཀརྐ། ནབས་སོའི་བཞི་ཆ་གསུམ་མམ་ཆུ་ཚོད་ཞེ་ལྔའི་ཐོག་ཏུ་ཉི་མ་སྐྱེས་པས་ན་སྐྱེས་སྐར་རམ་སྐྱེས་ཁྱིམ་ཟེར། 太阳的诞生宫（即远地点）在巨蟹宫，第六宿即井宿45度。

263 རྩིས་འགོ། སྐར་གཟའ་ཚེས་ཀྱི་ལོངས་སྤྱོད་སྟོང་བར་ཞུགས་རྩིས་ངེས་པ་སྐར་བརྩམས་པ་ནས་ད་ལྟའི་བར་གྱི་རྒྱུན་མི་འཆད་ཅིང་། དུས་དང་ཡུལ་ལོངས་ལ་འདས་ལོ་མང་བའི་རྟོར་ཁོངས་མི་འབྱུང་བའི་ཆེད་དུ། བཅོ་བྱའི་ཟླ་ཚེས་གང་ཡིན་དེའི་ཐོག་མ་ཡན་གྱི་འགྲོ་བྲལ་རྟེ་ཡིའི་ལོངས་སྤྱོད་ཇི་ཙམ་འདས་པ་བསྡོམས་ཏེ་སྦྱིན་དགོས་ཤིང་། རྒྱུད་ལས་མ་འོངས་རབ་བྱུང་རེ་རེའི་མགོར་རྩིས་འགོ་སྦྱོ་

དགོས་པར་གསུངས་སོ། རྩིས་མགོ་བསྡུང་བའི་ཐད་ལའང་ཕྱོས།

算余。历算中如果采用时间和弧长各位数值全部是零的上元历首则没有“算余”问题。但那样数字太大，运算不便，所以历算家往往截取较短的新历首。新历首往往有积累下来的“算余”数值，* 这个数值在此后的运算中一定要做为“恒加数”（九执历用语）加上去，否则就会发生误差。而算余恒加数所略去的细微尾数，年数多了，积累起来也会造成误差，所以时轮经中规定每个六十年要更换一次“算余”，以资订正。（时宪历中称为宿应，气应等的数值）。

264 རྩིས་མགོ་བསྡུང་བ། རྩིས་འགོ་དང་འདས་ལོ་མང་བའི་རྗེས་ཁོངས་ཤི་འབྱུང་བ་དང་། རི་མོ་སྒྲུང་ན་སྣབས་བདེ་བའི་ཆེད་དུ་ཡིན། རྩིས་འགོ་དང་འདས་ལོའི་ཐད་ལའང་ཕྱོས། 缩短历首。截取较短的新历元，是为了使数值小些便于计算。同时也为了调整算余所略去的细微尾数积久形成的误差。见252，263条。

265 གཟའ་དྲུ། གཟའ་ཟླ་སོངས་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་དྲིལ་བ་ལ་གཟའི་དྲུ་ལ། བརྩི་བྱའི་ཟླ་བ་སྔ་མའི་གནས་སྐྱོང་གི་རེས་གཟའ་དང་། ཆེས་ཞག་དེ་རྫོགས་མཚམས་ཀྱི་ཆུ་ཚོད་ཆུན་དང་བཅས་པ། 曜基数。入历以来某曜行经时间的总积累数值。具体地表现为：所求月的前一月底的星期序数和该太阴日结束的时刻。

266 ཉི་དྲུ། འདས་པའི་ཚེས་ཟླ་རྫོགས་མཚམས་སུ་ཉི་མའི་ཟླ་སོངས་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་བསྡོམས་པ་ལ་ཉི་མའི་རེས་པའམ་ཉི་མའི་དྲུ་ལ། 太阳基数。所求月的前一个月的最后一个太阴日结束时太阳所在之宿，和太阳在该宿内已行的弧长（即距春分点的弧长，亦即该时太阳的平

黄经）。

267 **རྩི་ལྷ་ཀ།** རྩ་བའམ་ངེས་པ། དཔེར་ན། ཉི་མའི་རྩི་ལ། གཟའ་རྩི། 基本的或测定的数值，例：太阳基数，曜基数。

268 **གཟའ་བར།** གཟའ་རྩི་ལ་རྟག་ལོངས་ཕྱིན་པས་གཟའ་བར་ཀྱབ་ཀྱང་ཀང་ལོངས་སྨོན་འཕྲི་མ་བྱས་པས། ཉིན་ཞག་དེའི་རེས་གཟའ་དངོས་སུ་འགྱུར་མི་འགྱུར་ལ་ངེས་པ་མེད་པས་ན། བར་པ་སྟེ་ཕྱུང་གསུམ་པ་ཞེས་པའི་དོན་ནོ། 中曜。所求日的曜次（星期序数）和所求日太阴日结束时的时刻，因尚未做月行快慢的修正，这个星期序数还不一定准确，只是求“定曜”的一个中间步骤，所以命名为“中曜”。

269 **ཉི་བར།** གང་བརྩི་བའི་ཚེས་ཞག་དེ་རྫོགས་…………… མཚམས་སུ་ཉི་མ་ལུག་ཁྱིམ་ལས་ལོངས་སྤྱོད་ཅི་ཙམ་འདས་མིན་པའི་…… ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་རྫེས་འཕྲང་བཅས་ཀྱབ་ཀྱང་ཀང་ལོངས་སྨོན་འཕྲི་མ་…… བྱས་པས། ཉིན་ཞག་དེའི་སྐར་གནས་དངོས་སུ་འགྱུར་མི་འགྱུར་ལ་ངེས་པ་མེད་པས་ན་བར་པ་སྟེ་ཕྱུང་གསུམ་པ་ཞེས་པའི་དོན་ནོ། གཟའ་ལྔ་སྐབས་ཀྱི་དྲག་ཀང་ཞི་དལ་ཡང་དེ་ཉིད་ཡིན། 中日。在所求日的太阴日结束时刻，太阳距白羊宫首的弧长（即该时太阳的平黄经）。因尚未做日行快慢的修正，只是求“定日”的一个中间步骤，所以叫做“中日”。在推算五曜时的“武步文退”与它是同一概念，见368条。

270 **རིལ་ཆ།** རིལ་པོ་དང་ཆ་ཤས་ཞེས་གནས་གཉིས་ཡོད།

གནས་སོང་མ་ཟླ་ཁང་རིལ་པོའི་གྲངས་ཡིན། ཉོག་མ་ཟླ་ཁང་རིལ་པོ་གཅིག་ཆ་གསུམ་སྟོང་བདུན་བརྒྱ་བརྒྱད་ཅུར་ཕྱེ་བའི་ཆ་སུམ་ཅུའི་གྲངས་ཡིན། དེ་ཡང་ཚེས་ཞག་གཅིག་ལ་ཁང་བ་རིལ་པོ་གཅིག་དང་། ཁང་བ་རིལ་པོ་གཅིག་གི་ཆ་སུམ་སྟོང་བདུན་བརྒྱ་བརྒྱད་ཅུར་ཕྱེ་བའི་ཆ་རེར་ལོངས་སྤྱོད་པའོ། རང་འགོར་ཏེ ༢༤༧༢༥ ། 整零。推月离盈缩时用术语，这里所谓“整”是指月亮在所求月初距远地点的整日数，“零”是其零头尾数。其分母为3780 ÷ 30 = 126（求近点月的一个步骤，据此近点月为27又125/126太阴日 = 27.5541太阳日）。

271 ཡང་རྒྱུའི་ཆུ་ཚོད། ཡང་དག་རྒྱུ་བའི་ཆུ་ཚོད་དེ་ཁང་ལོངས་བརྩི་བའི་སྐབས་མདའ་ཡོན་ཟླས་ཐོབ་པའི་ཆུ་ཚོད་རྗེས་འབྲང་བཅས། 净行刻。求缠离行度的一个步骤，用126除得的刻、分、息等。

272 ཡང་རྒྱུའི་དབྱུག ཡང་དག་རྒྱུ་བའི་ཆུ་ཚོད། 净行时刻。见271条。

273 གཟའ་ཕྱེད་དག གཟའ་དག་གི་ཆེད་དུ་གཟའ་བར་ལ་ཟླ་ཁང་གིས་སྣོན་ཕྲི་བྱས་ནས་ཉི་ཁང་གིས་ད་དུང་སྣོན་ཕྲི་མ་བྱས་པས་ན་ཕྱེད་དག་ཟེར། 半定曜。求定曜（太阴日结束时的真时刻）的过程中的一个中间步骤。在“中曜”（太阴日结束的平均时刻）上加了月行快慢的时间改正，但尚未进行日行快慢而引起的时间改正数，所以叫“半定”。

274 **ཉི་དག** ཉི་མ་དག་པ། ཉི་སྐར་དག་པ། ཉི་མ་སྐར་ཁྱིམ་གང་དུ་གནས་ཡོད་ཞེས་པའི་ཐབས་ཡང་དག་པ། ཉི་མ་སྐར་གནས་དེའི་སྟེང་དུ་སླེབས་པ་ནས་བཙམས་ཏེ་ཉིན་དེའི་ཚེས་ལོངས་རྫོགས་པར་སྤྱོད་པའི་གྲངས་ཡིན། 定日。在所求日的太阴日结束时，太阳所在宿，和在该宿内已行过的弧度（太阳的真黄经）。

275 **ཉི་སྐར།** ཉི་དག་གི་སྐར་གནས། 日宿。“定日”的宿位（真黄经所在之宿）。

276 **གཟའ་དག་པ།** རེས་གཟའ་དག་པ་སྟེ་ལྔ་བསྡུས་ཡ་གྱལ། ཚེས་ལོངས་རྫོགས་མཚམས་ཀྱི་རེས་གཟའ་དང་ཚེས་ཞག་གི་ལོངས་སྤྱོད་ཆུ་ཚོད། ཆུ་སྲང་སོགས་གསལ་བར་སྟོན་པའོ།
定曜。历算五要素之一，真太阴日时刻。所求日的准确的星期序数和该日内的太阴日结束的漏刻，分，息等。

277 **ཟླ་སྐར།** ཟླ་བ་རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བདུན་གྱི་གཞི་ཁྱིམ་གང་དུ་གནས་པའི་སྐར་མ། དེ་ལ་ཚེས་འཁྱུད་ཟླ་སྐར་དང་རེས་འགྲོས་ཟླ་སྐར་གཉིས་ཡོད། 月宿。月亮所在之宿。有太阴日月宿和太阴日月宿两种。

278 **ཚེས་འཁྱུད་ཟླ་སྐར།** དེ་ཉིན་གྱི་ཚེས་ལོངས་རྫོགས་····པར་སྤྱོད་པའི་ཟླ་སྐར་རྣམ་དག་ཡིན། འདིར་འཁྱུད་ཅེས་པ་ནི་ད་ལྟ་

འགྲོགས་བཞིན་པའི་ནོར་ཡིན། 太阳日月宿。 太阳日结束时月亮所在之宿（月亮的真黄经）。

279 **རེས་འགྲོགས་ཟླ་སྐར།** སྐར་མ་དེའི་སྟེང་ཟླ་བས་སྔ་མའི་ཉིན་ཞག་ལ་སྤྱོད་ཟིན་འཆར། དེ་ཡིས་མཁའ་རོར་ཕྲི་བའི་ལྷག་མ་ནི། ནམ་ལངས་ནས་བརྩམས་ཏེ་དེ་ཡུན་སྡོད་ཅིང་། དེ་ཟད་ཚེ་ཕྱི་མའི་སྐར་སྟེང་སླེབ་པོ། 太阳日月宿。太阳日开始时月亮所在之宿和前一天在该宿中已运行多少弧长。用它去减60， 其余数就是从天明起在该宿还有多久。 这个弧长再完了之后就进入下一宿了（某一太阳日开始时月亮的真黄经）。

280 **སྦྱོར་བ།** ཟླ་བསྐྱོད་ཡ་ཀུལ། རེས་འགྲོགས་ཟླ་སྐར་དང་ཉི་དག་གཉིས་བསྡོམས་པས་སྦྱོར་བ་འགྲུབ་པ་དེ་ནི། ཚེས་རེར་དབང་བྱེད་ཚུལ་དུ་འཆར་བའི་སྦྱོར་བ་ཉེར་བདུན་པོའི་ཡོངས་སྦྱོད…… གནས་སུ་གང་ཤར་ནམ་ལངས་ཡན་ཆད་འདས་ཟིན་ཡིན། 会合。历算五要素之一，有二十七个，主每日之事，由“太阳日月宿”与“定日”相加而得。其数值是天明以前已过的数值。

281 **སྦྱོར་བ་ཉེར་བདུན།** ༠ སེལ། ༡ མཛའ་བོ། ༢ ཚེ་ལྡན། ༣ སྐལ་བཟང་། ༤ བཟང་པོ། ༥ ཤིན་ཏུ་སྐྲངས། (རབ་སྐྲངས) རབ་སྟོང་། ༦ ལས་བཟང་། ༧ འཛིན་པ། ༨ ཟུག་རྫུ (གཟེར)། ༩ སྐྲངས (འཕྲས) ༡༠ འཕེལ་བ། ༡༡ ངེས་པ། ༡༢ ཀུན་འཇོམས་

(མ་ཆེན)། ༡༣ དགའ་བོ། ༡༤ རྡོ་རྗེ། ༡༥ དངོས་གྲུབ།

༡༦ ཤིན་ཏུ་ལྡང་ (ཀུན་བཏུང་)། ༡༧ མཆོག་ཅན (དཔའ་བོ)།

༡༨ ཡོངས་འཇོམས (ཡོངས་བསྐྱུན)། ༡༩ ཞི་བ། ༢༠ གྲུབ་པ།

༢༡ བསྒྲུབ་བྱ། ༢༢ དགེ་བ། ༢༣ དཀར་པོ། ༢༤ ཚངས་པ།

༢༥ དབང་པོ། ༢༦ ཁོན་འཛིན (ཤ་འཁོན) བཅས་སོ། གཞན་ཡང་གཅིག་བྱུང་ན་སེལ་བ། གཉིས་བྱུང་ན་མཛའ་བོ་ཞེས་བརྩི་ཚུལ་ཞིག་ཀྱང་ཡོད། 二十七个“会合”：○天除， 1、亲合，2、长寿，3、善根，4、善良，5、虚肿，6、善业，7、执持，8、苦楚，9、隆肿，10、增长，11、决定，12、遍摧，13、喜悦，14、金刚，15、悉地，16、深望，17、至上，18 全摧，19、寂灭，20、成就，21、所修，22、妙善，23、太白，24、梵净，25、帝释，26、仇恨。又法：1为天除，2、为亲合，以下顺推。

282 **བྱེད་པ་བཅུ་གཅིག** ཟླ་བསྡུས་ལ་གྲུབ། གང་བརྩིའི་ཚེས་ཡོངས་དེ་དང་དེ་ཕྱེད་མར་གཏུབས་པའི་ཆ་རེའི་ཁྱོན་དུ་ཡོངས་… སྤྱོད་པའི་བྱེད་པ་བཅུ་གཅིག་སྟེ། དེ་ལ་འཕོ་བྱེད་བདུན་དང་རྟག་པའི་བྱེད་པ་བཞི་ཡོད། སོ་སོའི་ཐད་ལ་ལྟོས། 十一个“作用”。历算五要素之一。所求日之太阴日时间长度分为两半，每半有一主事之“作用”。共十一个，其中七个是轮流的，四个是固定的。见各该条。

283 **རྟག་པའི་བྱེད་པ་བཞི།** ཚེས་ཉེར་དགུའི་ཕྱི་ཆར་བཀྲ་ཤིས་དང་། གནམ་སྟོང་སྔ་ཆར་ཁྱང་བཞིའམ་བཞི་མདོ། གནམ་

སྟོང་ཕྱི་ཆར་བྱེད་པ་ཀླུ། ཚེས་གཅིག་སྔ་ཆར་མི་སྡུག་པ་སྟེ། འདི་རྣམས་རྟག་ཏུ་ངེས་པས་ན་རྟག་པའི་བྱེད་པ་ཞེས་བྱའོ། 四个固定的作用。二十九日的后半：吉祥，三十日前半：四足，亦名十字路口，三十日后半：龙，初一前半：不净。

284 **འཕོ་བའི་བྱེད་པ་བདུན།** གདབ་པ་དང་། བྱིས་པ། རིགས་ཅན། ཏིལ་རྡུང་། ཁྱིམ་སྐྱེས། ཚོང་པ། ཐིཙི་རྣམས་སྔ་ཆ་དང་ཕྱི་ཆར་རིམ་བཞིན་འཁོར་བས་ན་འཕོ་བའི་བྱེད་པ་… ཞེས་གྲགས་སོ། 七个轮流的"作用"。从初一后半起至二十九日前半，按以下的次序轮流：1、枝梢，2、孺童，3、贵种，4、榨油，5、家生，6、商贾，7、毗支。

285 **རྐང་ཚོངས།** ཉི་རྐང་། ཟླ་རྐང་། སྔ་རྐང་། ཕྱི་རྐང་། གཟའ་ལྔའི་དལ་རྐང་། མྱུར་རྐང་སོགས་གཟའི་རྐང་པ་སྟོན་ཕྱིའི་ཚོངས་གྲངས། 步数。诸曜运动速度快慢变化的数值。例如：日缠步数，月离步数，五星运动的迟步，疾步等。

286 **ཉི་རྐང་།** ཉི་མ་སྐར་མའི་གནས་སུ་འགྲོ་བའི་བགྲོད་པ་ལ་ལྟོས་ནས་འཇོག་ལ། དེ་ཡང་རྐང་པ་དྲུག་ཁྱིམ་ལོ་རེ་ལ་ལན་གཉིས་འགྲོ་བས་རྐང་པ་བཅུ་གཉིས་སུ་འགྱུར་ལ། སྐྱོད་ཟིན་པ་དང་མ་སྐྱོད་པའི་ཚད་དང་རྐང་སྒོམ་ནི་རེའུ་མིག་ལྟར་རོ། 日步。日缠步数：太阳在空间运行速度变化的数值。一个宫年做为十二步，日缠表上给出六步的损益率和盈缩积，另外的六步是与此相对称的，一步表示一宫。

287 **ཟླ་རྐང་།** ཟླ་བ་སྐར་མའི་གནས་སུ་འགྲོ་བའི་བགྲོད་པ་ལ་ཕྲོས་ནས་འཇོག་ལ། དེ་ཡང་རྐང་པ་བཅུ་བཞི་ཚེས་ཟླ་རེ་ལ་ལན་གཉིས་འགྲོ་བས་རྐང་པ་ཉེར་བརྒྱད་དུ་འགྱུར་ལ། འགྲོས་མྱུར་བྲལ་གྱི་དབང་གིས་ཆུ་ཚོད་ང་བཞི་ནས་རེ་བཞིའི་བར་མི་འདྲ་བ་ཡོད། 月步。月离步数：月亮在空间运行速度变化的数值。 一个近点月约28天， 所以做为28步，月离表上给出十四步的损益率和盈缩积，另外十四步是与此对称的。月亮速度变化的幅度在54度至64度之间。

288 **རྐང་སྡོམ།** གཟས་རྐང་སོང་སོང་སྣོད་ཟིན་པ་དང་མ་ཟིན་པ་གང་རུང་སྡོམ་པའི་ཆུ་ཚོད། 盈缩积。从远地点开始到某曜所在宫（宿）之间，各宫（宿）的损益率之和（视差移动值）。

289 **རྐང་པ་འཛིན་བྱེད།** ཉི་མ་དང་གཟའ་ལྔའི་དལ་་་་རྐང་ལ་མཚོན་ན་རྐང་སྡོམ་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཁྱིམ་གྲངས། ཟླ་བ་དང་གཟའ་ལྔའི་མྱུར་རྐང་ཡིན་ན་སྐར་གྲངས་ཡིན། རྐང་སོང་དང་། ཉི་རྐང་། ཟླ་རྐང་སོགས་ཀྱི་ཐད་ལའང་སྦྱོར། 检步序数。缠离表中检索盈缩积数值所用的序数。 在日缠表和五星迟步表中为宫序，在月离表和五星疾步表中为宿序。

290 **རྐང་སྡོམ།** རྐང་སོང་རེ་ཙམ་ཤིག་ནང་དུ་རྐང་སྡོམ་ཆུ་་་ཚོད་གང་དུ་ཡོད་པའི་བྱ་ར་དེའི་འོག་ན་གནས་པའི་སྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་རི་མོ་་

དེ་ནི་ཁྱིམ་རིམ་སྐར་མ་རེར་ཁང་བའི་ནོར་དང་ཕྱི་ལོན་གྱི་ཚད་ཡིན། ཁང་རྩོམ་མ་ཟིན་ན་ཕྱི་ར་དང་པོ་རིས་འཛིན་དགོས། 损益率。诸曜从远地点开始每行一步，对平均运动速度而言，超过或不及的度数。 缠离表中盈缩积所在的那一行的下边一行的损益率的数值——当盈缩积为零时则用表中最上面一行的数值（视差移动的速度）。

291 **ཁང་གདོང་།** ཁང་བཟུང་གདོང་མ་སྡེ་ཁང་བཟུང་སྔོན་མ་དང་དོན་གཅིག 损益率。同上条。

292 **ཁང་སྲུན།** ཁང་བཟུང་སྲུན་མ་སྡེ་ཁང་བཟུང་སྔོན་མ་'' དང་དོན་གཅིག 损益率。同上条。

293 **མཉམ་དང་མི་མཉམ།** རིལ་པོར་ཚེས་བགྲིས་མ་ཐུས་བགོས་པའི་ཐོབ་ནོར་གཟུགས་ལ་མི་མཉམ་ཞིང་། ཐིག་མིག་མཚོ་རྣམས་མཉམ་པའོ། མི་མཉམ་རིམ་མིན་མཉམ་རིམ་པ། ནོར་མཉམ་བསྣན་ལ་མི་མཉམ་ཕྱི། ཞེས་པ་ལྟར་རོ། 均衡与否。 计算月离损益术语。奇数一、 三表示顺序（即由近地点到远地点的半周），偶数二、四和零表示逆序（即另外半周）。

294 **འཁོར་ལོ་སྣོན་དང་མ་སྣོན།** གཟའ་རྣམས་ཀྱི་ཉི་བར་ལས་སྐྱེས་སྐར་སྒྲུངས་ཚེ་མ་འདང་ན་འཁོར་ཁ་ ༢༧ སྣོན་དགོས། འདང་ན་སྣོན་མི་དགོས། 加与未加一周。求出某曜平黄经后，求其距

远地点的黄经值时，当某曜平黄经小于远地点时，需加一宿周（27）再减。

295 **འཁོར་ཕྱེད་ཕོར།** རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བདུན་གྱི་ཕྱེད་ནི་སྐར་བཅུ་གསུམ་དང་ཆུ་ཚོད་སུམ་ཅུ། ཉི་མ་ལ་མཚོན་ན་ཀ་ཀྐཊ། སེངྒེ་བུ་མོ་གསུམ་དུ་རིམ་པའི་སྔ་ཀང་ལ་ཅི་ཙམ་སྣོན་པ་དེ་སྲང་སྡིག་གཞུ··· གསུམ་དུ་རིམ་པའི་ཕྱི་ཀང་ལ་སྣོན་པ་དེས་ཁ་བསབས་པས་ནོར་བྱ་ལོན་ཁ་འགྲིག་སྟེ། རྟག་པའི་ལོངས་སྤྱོད་ལ་ཐེ་གང་མེད་པར་གནས་པས། དེ་ཡན་གྱི་ཀང་རྩིས་བྱེད་མི་དགོས་པས་སོ། 减半周。减去二十七宿的弧度的一半，即减去十三宿30度。以太阳为例，在巨蟹、狮子、室女三宫顺序前步中的黄经差，在天秤、天蝎、人马三宫中顺序后步中抵消，真行度与平行度相等；其它六宫的情况与此完全对称，所以各曜步数表中只给出了前六宫的损益率和盈缩积，在计算后六宫时只要减去半周即可求得。

296 **ཟློས་དང་མ་ཟློས།** གཟས་ཀང་ལོངས་སྤྱོད་ཟིན་དང་མ་ཟིན་ཏེ། སྔ་ཀང་ཟློས་ཟིན་བཟླས་བྱ་ཤིང་། ཕྱི་ཀང་ལ་ནི་ཟ་རྒྱུ་ཟློམ་ཞེས་པ་ལྟར་རོ། 渐加与渐减。诸曜运动速度的变化，在前步中是累加的，在后步中是渐减的。

297 **མ་ཟིན།** མ་ནུས་བགོས་ལྟག་ཁིག་ཤར་ཚེ་ཀང་ཟློམ····· ལོངས་པས་མ་ཟིན་ཅེས་གྲགས། ཀང་ཟློན་གྱི་ཐད་ལའང་ལྟོས། 未得。检步序数如果出现为零时，表示盈缩积正负相抵，即天体处于

远地点或近地点时。参看290条。

298 **རིམ་དང་རིམ་མིན།** ཉི་མ་ལ་མཚོན་ན། ཀརྐཊ་སོགས་ཁྱིམ་དྲུག་ལ་གནས་པའི་ཚེ་རིམ་པ་དང་། ཆུ་སྲིན་སོགས་ཁྱིམ་དྲུག་ལ་གནས་པའི་ཚེ་རིམ་མིན་ཞེས་ཟེར། གཟའ་ལྔ་དང་མཇུག་རིང་ལའང་རིགས་འགྲེ། 顺序和逆序，正序和负序。以太阳为例：在巨蟹（远地点）以后六宫时为顺序，在摩羯（近地点）以后六宫时为逆序。五曜与慧星的顺序与逆序同理。

299 **སྔ་རྐང་ཕྱི་རྐང་།** གཟའ་རྣམས་ཀྱི་རྐང་ལོངས་འགྱུར་ཚད་འཕེལ་འགྲིབ་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཆ་སྔ་ཕྱི་གཉིས་སུ་ཕྱེ་སྟེ། མྱུར་འགྲོས་དང་འཁྱོག་འགྲོས་གཉིས་སྔ་རྐང་དང་། དལ་འགྲོས་འཕྲུང་འགྲོས་གཉིས་ཕྱི་རྐང་ཡིན། འགྲོས་བཞིའི་ཐད་ལའང་སྦྱོར། 前步，后步。或译前段、后段，前进步、后退步。诸曜运动速度变化的步度都可分为由小变大和由大变小的前后两个段落，快行和曲行都是前步，慢行和跃行都是后步。

300 **ཕྱི་རྐང་།** སྔ་རྐང་ཕྱི་རྐང་ཐད་ལ་སྦྱོར། 后步。见299条。

301 **རིམ་པའི་སྔ་རྐང་།** འདི་ཉི་མ་ལ་མཚོན་ན་ཀར་སེང་བུ་མོ་སྟེ་ལྷོ་བགྲོད་ཀྱི་ཁྱིམ་དང་པོ་གསུམ་ལ་ཉི་མ་འགྲོ་བའི་སྔ་རྐང་ལ་གནས་པ་ཞེས་བྱའོ། 顺序前步。以太阳为例：巨蟹、狮子、室女是向南行的前三宫，太阳在这三宫里运行时叫做顺序前步（太阳过远地点

后，真位置落后于平位置，而真速度快于平速度的一段）

302 རིམ་པའི་ཕྱི་རྐང་། འདིར་ཉི་མ་ལ་མཚོན་ན། སྲང་སྡིག་གཞུ་སྟེ་ལྷོ་བགྲོད་ཀྱི་ཁྱིམ་ཕྱི་མ་གསུམ་ལ་ཉི་མ་གནས་པའི་……ཚེ་རིམ་པའི་ཕྱི་རྐང་ལ་གནས་པ་ཞེས་བྱའོ། 顺序后步。以太阳为例：天秤，天蝎、人马是南行后三宫，太阳在这三宫里运行时，是顺序后步（太阳过远地点后，真位置落后于平位置，而真速慢于平速的一段）。

303 རིམ་མིན་གྱི་སྔ་རྐང་། འཁོར་ལོ་ལ་བསྣན་པར་འཁོར་ཕྱེད་དོར་ན་རིམ་མིན་གྱི་སྔ་རྐང་ཡིན་པས། དེའི་ཚེ་ཉི་མ་ལ་མཚོན་ན། ཆུ་སྲིན་བུམ་པ་ཉ་ཁྱིམ་གསུམ་གང་རུང་ལ་གནས་སོ། 逆序前步。以太阳为例："中日"未加一周而减半周所得的数值，为日缠步数的后半周的前段，表示太阳在摩羯，宝瓶，双鱼，北行前三宫。这一段叫做逆序前步（太阳过近地点后，真位置在平位置之前，而真速度快于平速度的一段。

304 རིམ་མིན་གྱི་ཕྱི་རྐང་། འཁོར་ལོ་བསྣན་ནས་འཁོར་……ཕྱེད་དོར་ན་རིམ་མིན་གྱི་ཕྱི་རྐང་ཡིན་པས། དེའི་ཚེ་ཉི་མ་ལ་མཚོན་ན། ལུག་གླང་འཁྲིག་པ་གསུམ་གང་རུང་ལ་གནས་སོ། རིམ་པའི་སྔ་རྐང་ཀར་སེང་བུ་མོ་གསུམ་གང་རུང་ལ་ཉི་མ་གནས་ཚེ་འཁོར་ཕྱེད་མ་དོར་བས་རིམ་པའི་སྔ་རྐང་ཟེར། 逆序后步。以太阳为例："中日"

加一周后再减半周所得的数量，为日缠步数的后半周的后段，表示太阳在白羊，金牛，双子北行三宫，为逆序后步(太阳过近地点后，真位置在平位置之前，而真速度小于平速的一段)。

305 འགྲོས་བཞི། ཁང་ཡོངས་དབང་གིས་གཟའ་རྣམས་ལ་མྱུར་འགྲོས་དང་། དལ་འགྲོས། འཁྱོག་འགྲོས། འབྱུང་འགྲོས་བཅས་འགྲོས་བཞི་ཡོད།

	རིམ།	རིམ་མིན།
སྔ་ཁང་།	མྱུར་འགྲོས་ཤར།	འཁྱོག་འགྲོས་ནུབ།
ཕྱི་ཁང་།	དལ་འགྲོས་ལྷོ།	འབྱུང་འགྲོས་བྱང་།

四种行。诸曜由于运行步度快慢引起位置的变化，形成快行，慢行，曲行，跃行四种行(行星视运动的四个阶段)。

	顺　序	逆　序
前　步	快 步 东 行	曲 步 西 行
后　步	慢 步 南 行	跃 步 北 行

306 མྱུར་འགྲོས་ཤར། གཟའ་རྣམས་རིམ་པའི་སྔ་ཁང་ཐོག་མ་ནས་ཤར་དུ་རྒྱུ་བ་ལ་མྱུར་འགྲོས་ཞེས་བྱའོ། 快步东行。诸曜从顺序前步的第一步(合日)开始，离开太阳面向东方而行（早晨出现在东方）谓之快步东行(结束时为留)。

307 དལ་འགྲོས་ལྷོ། གཟའ་རྣམས་རིམ་པའི་ཕྱི་ཁང་ཐོག་

མའི་ས་ནས་ཁ་ལྷོར་ཕྱོགས་ཏེ་དལ་བ་དང་བསྟུན་བཞིན་རྒྱུ་བའོ། 慢步南行。诸曜从顺序后步的第一步(留)起，而向南方（早晨出现在南方）其行渐缓(运动速度为负值，但盈缩积仍为正值，减少到零时为“冲”）

308 **འཁྱོག་འགྲོས་ནུབ།** གཟའ་རྣམས་རིམ་མིན་སྔ་རྐང་དང་པོའི་ས་ནས་དལ་བའི་རྗེས་ཟིན་ནས་ཁ་ནུབ་ཏུ་ཕྱོགས་ཏེ་དལ་བ···ལས་ཕྱིར་འཁྱོག་པོར་ནུབ་ཏུ་རྒྱུ་བ་ལ་འཁྱོག་འགྲོས་ནུབ་ཅེས་བྱའོ། 曲步西行。诸曜从逆序前步第一步(冲)开始，向西行走（早晨出现于西方），速度逐渐减小(减至零时为“留”)。

309 **འབྱུང་འགྲོས་བྱང་།** གཟའ་རྣམས་རིམ་མིན་གྱི་ཕྱི···རྐང་ཐོག་མའི་ས་ནས་ཁ་བྱང་དུ་ཕྱོགས་ཏེ་དལ་བའི་རྗེས་སུ་བྱང་དུ་རྒྱུ་བ་ལ་འབྱུང་འགྲོས་བྱང་ཞེས་བྱའོ། རྫོགས་མཚམས་སུ་ཉི་མར་ནུབ། 跃北步行。诸曜从逆序后步之第一步（留）起，向北缓行，最后没入太阳(早晨不能见，只能傍晚见于西方)逐步加速至最大时。累积值为零，即为“合日”。

310 **ཚེས་འགྲིབ་དུས།** ཟླ་བའི་ཕྱི་རྐང་ལུགས་ལྡོག་དུས་སུ་ཟླ་བའི་འཕེལ་འགྲིབ་མགྱོགས་པས་ན་ཆུ་ཚོད་ང་བཞིའི་བར་འབྱུང་བ་ཡིན། 太阴日的缩短。月亮处于逆序后步时，损益率渐大，最短减速到54刻。

311 **ཚེས་འཕེལ་དུས།** ཟླ་བའི་སྔ་རྐང་ལུགས་འབྱུང་དུས་སུ་

ཟླ་བའི་འཕེལ་འགྲིབ་བྱལ་བས་ཆུ་ཚོད་རེ་བཞིའི་བར་འབྱུང་ངོ་། 太阴日的增长。月亮处于顺序前步时，损益率渐小，最长增长到64刻。

312 ཚེས། (1) ཚེས་གྲངས་ཏེ་སྐར་རྩིས་ལུགས་ཟླ་བ་རེ་རེ''' བཞིན་ཚེས་གཅིག་ལ་དགའ་བ། ཚེས་གཉིས་ལ་བཟང་པོ། ཚེས་གསུམ་ལ་རྒྱལ་བ། ཚེས་བཞི་ལ་སྟོང་པ། ཚེས་ལྔ་ལ་རྫོགས་པ་སྟེ། ཟླ་བ་རེ་ལ་ལན་དྲུག དཔེར་ན། ཚེས་ལ་མཁའ་མི་བསྣན་པ། ཚེས་གནས་མཁའ་མེ་ལོངས་ན་དོར། (2) ཟླ་བ་འཕེལ་འགྲིབ་ཀྱི་སྒོ་ནས་འཛོག་པའི་ལོ་དང་ཟླ་བ་དང་ཞག་ལ་ཚེས་ཞག ཚེས་ཟླ། ཚེས་ལོ། ཚེས་ལོངས་ལྟ་བུ། (1)日期。在历算中每月一日名为“喜日”，二日名为“善”日，三日名“胜”日，四日名为“空日”，五日名为“满”日，六日又名为喜日这样循环六次地给日期命名。例：日期数加30，日期数满30则弃去。(2)太阴。以朔望月的长度为基础而定的时间单位。例如太阴月，太阴年，太阴日长度等等。

313 དགའ་བ། ཡར་ངོའི་དགའ་བ་དང་པོ་ཚེས་གཅིག གཉིས་པ་ཚེས་དྲུག གསུམ་པ་ཚེས་བཅུ་གཅིག མར་ངོའི་དགའ་བ་དང་པོ་ཚེས་བཅུ་དྲུག གཉིས་པ་ཚེས་ཉི་ཤུ་གཅིག གསུམ་པ་ཚེས་ཉི་ཤུ་དྲུག 喜日。每月的初一，初六，十一，十六，二十一，二十六日。

314 བཟང་། ཡར་ངོའི་བཟང་པོ་དང་པོ་ཚེས་གཉིས།

གཉིས་པ་ཚེས་བདུན། གསུམ་པ་ཚེས་བཅུ་གཉིས། མར་ངོའི་བཟང་པོ་དང་པོ་ཚེས་བཅུ་བདུན། གཉིས་པ་ཚེས་ཉེར་གཉིས། གསུམ་པ་ཚེས་ཉེར་བདུན། 善日。每月的初二，初七，十二，十七，二十二，二十七日。

315 **རྒྱལ་བ།** ཡར་ངོའི་རྒྱལ་བ་དང་པོ་ཚེས་གསུམ། གཉིས་པ་ཚེས་བརྒྱད། གསུམ་པ་ཚེས་བཅུ་གསུམ། མར་ངོའི་རྒྱལ་བ་དང་པོ་ཚེས་བཅོ་བརྒྱད། གཉིས་པ་ཚེས་ཉེར་གསུམ། གསུམ་པ་ཚེས་ཉེར་བརྒྱད། 胜日。每月的初三，初八，十三，十八，二十三，二十八日。

316 **སྟོང་བ།** ཡར་ངོའི་སྟོང་བ་དང་པོ་ཚེས་བཞི། གཉིས་པ་ཚེས་དགུ། གསུམ་པ་ཚེས་བཅུ་བཞི། མར་ངོའི་སྟོང་བ་དང་པོ་ཚེས་བཅུ་དགུ། གཉིས་པ་ཚེས་ཉེར་བཞི། གསུམ་པ་ཚེས་ཉེར་དགུ། 空日。每月的初四，初九，十四，十九，二十四，二十九日。

317 **རྫོགས་པ** ཡར་ངོའི་རྫོགས་པ་དང་པོ་ཚེས་ལྔ། གཉིས་པ་ཚེས་བཅུ། གསུམ་པ་ཚེས་བཅོ་ལྔ། མར་ངོའི་རྫོགས་པ་དང་པོ་ཚེས་ཉི་ཤུ། གཉིས་པ་ཚེས་ཉེར་ལྔ། གསུམ་པ་གནམ་སྟོང་། 满日。每月的初五，初十，十五，二十，二十五，三十日。

318　**ཡར་ཚེས།**　ཟླ་བ་ཡར་ངོའི་ཚེས་གྲངས།　དཔེར་ན། ཆུ་སྟོད་ཟླ་བའི་ཡར་ཚེས་ཀྱི་བཅོ་ལྔ།　མར་ཚེས་ལའང་སྦྱོར།　上弦的半个月的日序。例：箕宿月上半月的十五日。

319　**མར་ཚེས།**　ཟླ་བ་མར་ངོའི་ཚེས་གྲངས།　དཔེར་ན། ཆུ་སྟོད་ཟླ་བའི་མར་ཚེས་ཀྱི་གཅིག་ནི་ཧོར་ཟླ་ལྔ་པའི་ཚེས་བཅུ་དྲུག་''' ཡིན།　下弦的半个月的日序。例：箕宿月下弦的初一，即夏历五月十六日。

320　**ཚེས་ཁ།**　ཚེས་ཀྱི་དང་པོ།　དཔེར་ན།　ཟླ་བ་ཚེས་ཁ་སྟག་གམ་སྦྲུལ་ནས་འཛིན་པ།　月首。例：每月初一日的地支固定为寅(单月)或巳(双月)。

321　**ཕྱོགས།**　ཟླ་ཕྱེད་ལའང་ཕྱོགས་ཞེར་ཏེ།　དཀར་ཕྱོགས་དམར་ཕྱོགས་དང་།　ལོ་གསུམ་ཕྱོགས་གསུམ།　སྒྲ་གཅན་ཕྱེད་སོངས་ཞེར་བ་བཞིན་ནོ།　方，部，"博叉" བཀྵ "魄"（见九执历）。半个月为一"博叉"，如：白博叉，黑博叉，三年另三个博叉，罗睺的半月行度等。

322　**དཀར་ཕྱོགས།**　ཡར་ངོའི་ཚེས་གཅིག་ནས་བཅོ་ལྔའི་''' བར་ལ་ཡར་ངོ་དང་།　ཕྱོགས་ཀྱི་དང་པོ་ཡང་ཟེར།　白"博叉"。前"博叉"。上弦所在的半个月，从初一至十五。

323 **ཀྲྀཥྞ་ཕྱོགས།** ཚེས་བཅུ་དྲུག་ནས་གནམ་སྟོང་བར་ལ། མར་ངོ་དང་ཕྱོགས་ཕྱི་མཐའ་ཟེར། 黑"博叉"，后"博叉"。下弦所在的半个月，从十六至月底。

གཟའ་འཛིན། 日、月食

324 **གཟའ་འཛིན།** སྤྱིར་གནམ་སྟོང་སྟེ་ཉི་ཟླ་གཉིས་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་འཆར་བའི་དུས་དེར་སྒྲ་གཅན་གདོང་མཇུག་གང་རུང་དང་···གསུམ་འཛོམས་ཚེ་ཉི་འཛིན་འབྱུང་སྲིད་ལ། ཉི་གང་སྟེ་ཉི་ཟླ་གཉིས་ཁ་གཏད་དུ་འཆར་བའི་དུས་དེར་སྒྲ་གཅན་གདོང་མཇུག་དང་ཟླ་བ་···གཉིས་འཛོམས་ཚེ་ཟླ་འཛིན་འབྱུང་སྲིད་ཀྱང་། དེ་གསུམ་ལྷུང་འགྲོས་ཀྱི་བགྲོད་པ་མྱུར་དལ་དང་སྐར་དབུས་བྱང་གསུམ་གང་ལ་སྒྲོད་པ་མཐུན་ནམ་མི་མཐུན། སྐར་མ་གང་དང་གང་ལ་གནས་པ་སོགས་ཞིགས་པར་བརྟག་དགོས་ཏེ། ས་ཕྱོགས་སོ་སོའི་དབང་གིས་འཛིན་ཚ་ཆེ་ཆུང་དུས་སྔ་ཕྱི། མཐོང་མི་མཐོང་མི་འདྲ་བ་སྣ་ཚོགས་འབྱུང་ངེ་། 交食，日、月食。在晦日，即太阳与月亮处于同一的方向（黄经相同）时，如果太阳，月亮与罗睺头或尾三者会合（即日，月同在黄、白交点或其附近）就可能出现日食。在望日，即太阳与月亮处于正相反的方向（黄经差 180 度）时，如果月亮与罗睺头或尾会合（即月亮处于黄白交点或其附近）就可能出现月食。但是另外还有它们是否同在南行或北行的轨道上，和在哪一宿的方位等等许多其他的因素需要考虑，因此各地所见的食分大小，时间前后，以及能见不能见等情况有所不同。

325 **སྒྲ་གཅན།** རཱ་ཧུ་ཞེས་པ་གཟའི་གཙོ་བོ་སྟོང་བའི་ལུས་ཅན་ཞིག་སྟེ། ཁམས་གསུམ་རྣམ་རྒྱལ་དང་གཟའི་རྣ་བ་ཟླ་བ་འཛོམས་ཞེས་སོགས་ཀྱང་བརྗོད། རྩིས་ཁྱིམ་ནག་པ། ཚེས་ཟླའི་དཀྱིལ་འཁོར་ཉིས་བརྒྱ་སུམ་ཅུ་ལ་རྒྱུ་སྐར་འཁོར་ལོ་ལན་གཅིག་འཁོར། དེའི་ལོངས་སྤྱོད་ནི། ཚེས་ཞག་གཅིག་ལ་ཆུ་སྲང་བཅུ་བཞི་དང་མི་མིག་གི་ཆ་བཅུ་གཉིས། ཉིན་ཞག་གཅིག་ལ་ཆུ་སྲང བཅུ་བཞི་དང་དབུགས་གཅིག་མི་མིག་གི་ཆ་ཤས་བཅུ་དགུ་མདའ་འདོད་དྲག་གི་ཆ་ཤས་ཁྲི་གཅིག་དང་སོ་བརྒྱད། ཁྱིམ་ཞག་གཅིག་ལ་ཆུ་སྲང་བཅུ་བཞི་དང་དབུགས་གསུམ་མི་མིག་ཆ་གཉིས་མདའ་རོའི་ཆ་ང་གསུམ། ཚེས་ཟླ་གཅིག་ལ་ཆུ་ཚོད་བདུན་དང་ཆུ་སྲང་གཉིས་དབུགས་གསུམ་མི་མིག་གི་ཆ་ཤས་བཅོ་ལྔ་ཡིན་པས། ཕྱོགས་ལོངས་ཆུ་ཚོད་གསུམ་ཆུ་སྲང་སོ་གཅིག་དབུགས་གཅིག་མི་མིག་གི་ཆ་ཤས་བཅུ་དགུ་ཡིན། གཟའ་དུས་མེ་སྒྲ་གཅན་དང་ཁ་གཏད་དུ་འཆར་བས་དེའི་མཇུག་མའི་ཐ་སྙད་ཐོབ་ཀྱང་། སྒྲ་གཅན་དངོས་མ་ཡིན་ནོ། ཙ་གདོང་མཇུག་གསུམ་ཐད་ལའང་སྦྱོར། 罗睺。九曜之一，其异名有“镇三界”，“曜耳”，“摧月”等。有数无象(能推算出其位置，但观测不到其形象)。远地点在角宿，二百三十个朔望月巡天一周。太阴日行零度14分又23分之12息。太阳日行14分1息又23分之20，宫日行14分3又23分之3息。一太阴月行7度2分3又15/23息，半个太阴月的行度为3度31分1又19/23息。劫火曜与罗睺处于相反的方位（黄白降交点与

升交点相距180度）所以又称罗睺尾。但单称罗睺则专指罗睺头。

326　**ཉི་ཐུལ།**　ཉི་མ་དང་སྒྲ་གཅན། ཉི་དག་དང་སྒྲ་གཅན་རྩ་བ་གཉིས་ཀྱི་ལོངས་སྤྱོད་བསྡེ་བ་ལ་ཉི་ཐུལ་བསྡེ་ཞེས་ཟེར། 日缓之和。罗睺周期较长，故又有一异名为“缓”。历算中“定日”加罗睺本数之和数简称“日缓之和”。

327　**རྩ་གདོང་མཇུག་གསུམ།**　སྒྲ་གཅན་གྱི་རྩ་བ་ནི། གོ་ལའི་གཞིར་རང་འགྲོས་གཡས་སྐོར་ཚུལ་གྱིས་སྤྱོད་པའི་དབང་དུ་བྱས་པ་ཡིན་ལ། གདོང་ནི། གོ་ལའི་གཞིར་གཡོན་སྐོར་གྱི་ཚུལ་དུ་སྤྱོད་པ་སྟེ་ཉི་ཟླ་གཟའ་འཛིན་ཤེས་པའི་ཆེད། ཉི་ཟླའི་སྤྱོད་ཚུལ་དང་བསྟུན་པ་ཡིན་པས་རྩ་གདོང་གཉིས་དོན་ལ་ཁྱད་མེད་དོ། མཇུག་ནི། གཟའ་དུས་མེ་ལ་དེ་ལྟར་བརྗོད། དེ་གསུམ་སོ་སོའི་ཐད་ལ་ལྟོས། 本、头、尾(罗睺)。罗睺本数为罗睺在天球上右旋移动所达到的位置；罗睺头是为了计算日、月食的方便，将罗睺的位置，按与日、月运行相同的方向，左旋计算而得的数值(即黄白升交点)。罗睺尾：“劫火”之异名，因其方位正与罗睺相对而得此名(即黄白降交点)。参看各该条。

328　**སྒྲ་གཅན་རྩ་བ།**　སྒྲ་གཅན་རང་འགྲོས་གཡས་བསྐོར་ཡིན་པས་ནམ་ཡང་ནས་གཡས་བསྐོར་དུ་བརྩིས་པའི་སྐར་མ་རྫེས་འབྱང

དང་བཅས་པའི་སྒྲ་གཅན་གྱི་རིས་པ་ལ་སྒྲ་གཅན་རྩ་བ་ཟེར། རྩ་བའི་འགྲོས་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་པས་སོ། 罗睺本数。罗睺在天体上是右旋运动的，它在二十七宿中的位置应从奎宿起右旋计数，这是罗睺运动本来应得的数值，所以叫做本数。

329 **སྒྲ་གཅན་གདོང་།** སྒྲ་གཅན་གྱི་གདོང་དང་སྒྲ་གཅན་རྩ་བ་གཉིས་དོན་ལ་ཁྱད་མེད་ཀྱང་ཉི་ཟླ་གཟའ་འཛིན་ཤེས་པའི་ཆེད་དུ་གཟའ་གཞན་རྒྱུ་སྐར་ལ་སྐྱོད་ཚུལ་དང་བསྟུན་ནས་སྒྲ་གཅན་གྱི་གདོང་''ཞེས་རྩ་བ་ལས་ལོགས་སུ་བཤད། 罗睺头。罗睺头与罗睺本数，原是相同的概念，但罗睺与日、月运行方向相反，为了计算日，月食起见，按与日、月运行相同的方向计其位置，给所得的数值另立了罗睺头这样一个名称(即黄白升交点)。

330 **སྒྲ་གཅན་གྱི་མཇུག** བསྒྲོད་ཚུལ་གྱི་དབང་གིས་དུས་མེ་ལ་སྒྲ་གཅན་གྱི་མཇུག་མ་ཞེས་ཐ་སྙད་བཏགས་པ་ཙམ་མོ། 罗睺尾。正名“劫火”，因其位置与罗睺头相对，故又名罗睺尾(即黄白降交点)。

331 **དུས་མེ།** གཟའ་དགུའི་ཡ་གྱལ། སྒྲ་གཅན་དང་ཕྱོགས་ཁ་གཏད་དུ་གནས་པས་ན་སྒྲ་གཅན་གྱི་མཇུག་མ་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་ཐོབ། 劫火。九曜之一，与罗睺相对，所以又名罗睺尾(即黄白降交点)。

332 **སྒྲིབ་ཡུན།** ཉི་ཟླ་བསྒྲིབས་པའི་ཡུན་ཚད། 食延。日、月食经过的时间。

333 **འཛིན་ཚ།** རེལ་འཛིན་ནམ་ཚ་འཛིན་ཆེ་ཆུང་གི་ཚད། 蚀分。被蚀部分的大小。

334 **འཛིན་ཕྱོགས།** ཟླ་བ་གཙོ་བོ་ཤར་གྱི་ཕྱོགས་དང་། ཉི་མ་གཙོ་བོ་ནུབ་ཀྱི་ཕྱོགས་ནས་འཛིན། 入蚀方向。月蚀从东方开始，日蚀从西方开始。

335 **མཇུག་འཛིན།** དུས་མེས་ཉི་ཟླ་སྒྲིབ་པའི་ཚེ་མཇུག······འཛིན་ཟེར། 尾蚀。罗睺尾蚀日，月(日，月食出现于黄白降交点)。

336 **གདོང་འཛིན།** སྒྲ་གཅན་གདོང་གིས་ཉི་ཟླ་སྒྲིབ་ཚེ······གདོང་འཛིན་ཅེས་བྱའོ། 头蚀。罗睺头蚀日、月(日月食出现于黄白升交点)。

337 **རྒྱར་བྱིན།** གཟའ་འཛིན་སྐབས་སྒྲ་གཅན་གདོང་མཇུག་གང་རུང་ལ་ཚེ་ཚོད་གཟུགས་མེ་སོགས་ཟླ་བ་བཞི་དང་ཟླ་ཕྱེད་ཀྱི·······ལོངས་སྤྱོད་ཀྱིས་ཕྲི་བ་དང་། ཆོས་འཕེལ་གྱི་ཀྱི་དབང་གིས་གཟའ་དག་པའི་ལོངས་སྤྱོད་ཀྱི་སྟེང་དུ་ནར་སྣར་ཆུལ་སོགས། 移动值，即经验改正值。例如：推算月蚀时从罗睺头或尾中减去四个半月的数值 31 度和推算出的“定曜”的数值根据月相再加某个数值等。

གཟའ་ལྔ། 五星的运动

338 **རེས་གཟའ།** རང་རང་སྐྱེས་པའི་ཉིན་ཞག་རེ་རེ་ལ་…… དབང་བྱས་པས་ན་རེས་གཟའ་ཞེས་གྲགས། 值日曜次，纪日曜次。每一昼夜(从天明至次日天明)有一曜轮值。即星期序列。

339 **གཟའ་ལྔ།** མིག་དམར་དང་ལྷག་པ་དང་ཕུར་བུ་དང་པ་སངས་དང་སྤེན་པ་ལྔའོ། 五曜。即：火，水，木，金，土五曜(行星)。

340 **རེས་གཟའ་བདུན།** ༡ ཉི་མ། ༢ ཟླ་བ། ༣ མིག་དམར། ༤ ལྷག་པ། ༥ ཕུར་བུ། ༦ པ་སངས། ༠ སྤེན་པ་རྣམས་སོ། 七曜。1、太阳，2、月亮，3、火曜，4、水曜，5、木曜，6、金曜，○或7土曜。（以日曜日为一周的第一天）

341 **གཟའ་དགུ།** རེས་གཟའ་བདུན་དང་། སྒྲ་གཅན་དང་། དུས་མེ་རྣམས་སོ། 九曜。七曜加罗睺。劫火(罗睺尾)。

342 **གཟའ་བཅུ།** རེས་གཟའ་བདུན་དང་། སྒྲ་གཅན་དུས་མེ་མཇུག་རིང་བཅས། 十曜。七曜加罗睺，劫火，长尾(慧星)。

343 **དྲག་གཟའ་བཞི།** ཉི་མ། མིག་དམར། ཕུར་བུ། སྤེན་པ་བཞི། གཡས་ཀྱི་ཡན་ལག་ཏུ་འགྱུར་བས་ན་དྲག་གཟའ་ཞེས་བྱའོ། 四武曜。日、火、木、土四曜在右，故名武曜。

344 **དྲག་གཟའ་གསུམ།** བཀྲ་ཤིས་དང་། ཕུར་བུ། སྤེན་པ་གསུམ་ཉི་མའི་གཡས་ནས་འཆར་ནུབ་བྱེད་དོ། 三武曜。火曜，水曜，土曜，合日以后出没于太阳右侧(外行星)。

345 **ཞི་གཟའ་གཉིས།** གཟའ་ལྔའི་ནང་གི་ལྷག་པ་དང་། པ་སངས་གཉིས། 两文曜。即五曜内的两文曜(内行星)。水曜和金曜。

346 **ཞི་གཟའ་བཞི།** ཟླ་བ་དང་། ལྷག་པ། པ་སངས། མཇུག་རིང་སྟེ་བཞི་ནི་ཉི་མའི་གཡོན་ནས་འཆར་ནུབ་བྱེད། གཡོན་གྱི་ཡན་ལག་ཏུ་འགྱུར་བས་ན་ཞི་གཟའ་ཞེས་བྱའོ། 四文曜。月亮，水曜，金曜，长尾(慧星)四曜。合日后出没于太阳左侧。因其在左，故名文曜。

347 **གཟའ་མིག་དམར།** རེས་གཟའ་བདུན་གྱི་ནང་ཚན། དེ་ནི་སྐར་མ་དམར་པོ་འོད་དམར་གསལ་ལེ་བ་ཞིག་ཡིན། སྐྱེས་ཁྱིམ་མཆུའི་ཆུ་ཚོད་སུམ་ཅུ། ཉིན་ཞག་དཀྱིལ་འཁོར་དྲུག་བཅུ་ཀྱ་བདུན། ཚེས་ཞག་དཀྱིལ་འཁོར་དྲུག་བཅུ་གོ་བདུན་མདའ་འདོད་དྲག་ཆ་ཅིག་

ཁྲི་ཉིས་བརྒྱ་ཞེ་དགུ། 火星。鲜红色，外行星之一，公转周期为687日(太阳日)，远地点在星宿30度。

348　**གཟའ་ལྷག་པ།**　རེས་གཟའ་བདུན་གྱི་ནང་ཚན། དེ་ནི་སྐར་མ་དཀར་གསལ་གསེར་འོད་ཅན་ཞིག་ཡིན། ཉིན་དཀྱིལ་གྱུ་བདུན་དང་བརྒྱ་ཆ་གོ་བདུན། ཆེས་དཀྱིལ་གྱུ་དགུ་དང་བརྒྱ་ཆ་སོ་དྲུག་མདའ་འདོད་དྲུག་ཆ་དགུ་སྟོང་སུམ་བརྒྱ་དང་བཞི། སྐྱེས་ཁྱིམ་ས་གའི་རྒྱུ་ཚོད་སུམ་ཅུ། 水星。黄白色，内行星之一，公转周期为87•97个太阳日，远地点在氐宿30度。

349　**གཟའ་ཕུར་བུ།**　རེས་གཟའ་བདུན་གྱི་ནང་ཚན། དེ་ནི་སྐར་མ་དཀར་ལ་དམར་བའི་མདངས་ཅན་ཞིག་ཡིན། སྐྱེས་ཁྱིམ་མི་བཞིའི་རྒྱུ་ཚོད་ཤིག ཉིན་དཀྱིལ་བཞི་སྟོང་སུམ་བརྒྱ་སོ་གཉིས། ཆེས་དཀྱིལ་བཞི་སྟོང་བཞི་བརྒྱ་མདའ་འདོད་དྲུག་ཆ་དགུ་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་གྱུ་བཞི། 木星。亮粉色，外星之一，远地点在轸宿〇度，公转周期4332日(太阳日)。

350　**པ་སངས།**　ཞི་གཟའ་ཞིག སྲོད་དང་ཐོ་རེངས་མཐོང་ཐུབ་པའི་སྐར་ཆེན་ཞིག སྐྱེས་ཁྱིམ་སྐར་དྲུག་སྨེ་ནབས་སོའི་རྒྱུ་ཚོད་ཤིག ཉིན་དཀྱིལ་ཉིས་བརྒྱ་ཉེར་བཞི་དང་བཅུ་ཆ་བདུན། ཆེས་དཀྱིལ་ཉིས་བརྒྱ་ཉེར་བརྒྱད་དང་བཅུ་ཆ་གཉིས་མདའ་འདོད་དྲུག་ཆ···

བདུན་སྟོང་དགུ་བརྒྱ་ཁོ་བཞི།　金星。内行星之一。远地点在井宿〇度，公转周期为224·7日(太阳日)黎明可见，甚大。

351　**གཟའ་སྤེན་པ།**　རེས་གཟའ་བདུན་གྱི་ནང་ཚན།　དེ་ནི་སྐར་མ་འོད་ཆུང་དཀར་ཤམ་མེ་བ་ཞིག་ཡིན་ཡང་འགྲོས་དལ་བས··· ཕྱིར་ལོག་ལ་བརྟེན་ནས་ཞིབ་བརྟག་བྱས་ན་ངེས་ཐུབ་པ་ཞིག་ཡིན།　སྐྱེས་ཁྱིམ་སྐྱབས་ཀྱི་ཆུ་ཚོད༠།　ཉིན་དཀྱིལ་ཆིག་ཁྲི་བདུན་བརྒྱ་རེ་དྲུག ཆེས་དཀྱིལ་ཆིག་ཁྲི་དགུ་བརྒྱ་སོ་བདུན་མདའ་འདོད་དྲག་ཆ་ཆིག་སྟོང་བཞི་བརྒྱ་ཁོ་བདུན།　土星。暗白色，外行星之一。远地点在尾宿〇度，公转周期为 10766 太阳日，是诸曜中最长的一个，移动最慢，须在其距离太阳远时仔细观察才能认定。

352　**ཐོ་རེངས་སྐར་ཆེན།**　གཟའ་པ་སངས།　黎明大星，启明星，即金星(一说水星亦名)。

353　**གཟའི་ནང་གཞིས་ཀྱི་བགྲོད་པ།**　ཉི་བའི་རང··· འགྲོས་སྒྱུར་བས་ཉི་མའི་མདུན་ནས་འཆར་ཏེ་རྒྱབ་ཏུ་ནུབ།　ལྷག་སངས་མཇུག་རིང་གསུམ་ཉི་མ་དང་ཉེ་བར་འགྲོགས་ཤིང་རང་འགྲོས··· ཚུལ་གྱིས་ཉི་མའི་མདུན་རྒྱབ་ཅི་རིགས་ནས་འཆར་ནུབ་བྱེད་པས་སྲོད··· དང་ཐོ་རེངས་ཙམ་མ་གཏོགས་མི་མཐོང་ལ།　དྲག་གཟའ་གསུམ་རང་འགྲོས་བུལ་བས།　ཉི་མའི་རྒྱབ་ནས་འཆར་ཏེ་མདུན་དུ་ནུབ་པས་

མཚན་ཕྱེད་ཀྱང་མཐོང་ངོ་། 诸曜的互相关系。月亮本身行的运动最快，所以出升于太阳之前，没于太阳之后。水星，金星，长尾（慧星）在太阳近处相伴而行，又由于本身行的原因，出没于太阳前后，所以，只有黎明或黄昏才能见到；三个外行星运动慢，所以合日后出现于太阳的后面，没于太阳的前面，夜半也能看见(在右侧)。

354　**སྐྱེས་ཁྱིམ།**　ཤར་གླིང་དབུས་མའི་ཚངས་ཐིག་སྟེང་དུ། ཀརྐའི་ཐོག་མར་ཉི་མ་སྐྱེས་མ་ཐག་ཏུ་རང་འགྲོས་གཡོན་འཁོར་གྱིས''' གཟའ་སོ་སོའི་སྐྱེས་སྐར་སྟེང་དུ་སླེབས་ཏེ་རླུང་འགྲོས་ཀྱིས་ཤར་གླིང''' དབུས་མའི་ཚངས་ཐིག་ཐད་དུ་སླེབས་པ་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ་གཟའ་རྣམས་སྐྱེས་པའི་རྒྱུ་སྐར། དེ་ལ་སྐྱེས་སྐར་ཡང་ཟེར། ཉི་མ་ནབས་སོའི་ཆུ་ཚོད་༤༥། ཟླ་བ་ཐ་སྐར་ཆུ་ཚོད་༠། མིག་དམར་མཆུའི་ཆུ་ཚོད་༣༠། ལྷག་པ་ལྷ་མཚམས་ཆུ་ཚོད་༣༠། ཕུར་བུ་མེ་བཞིའི་ཆུ་ཚོད་༠། པ་སངས་ནབས་སོའི་ཆུ་ཚོད་༠། སྤེན་པ་སྣྲུབས་ཀྱི་ཆུ་ཚོད་༠ སྐར་ ༡༨། སྒྲ་གཅན་ནག་པའི་ཆུ་ཚོད་༠། མཇུག་རིང་ཆུ་སྨད་ཆུ་ཚོད་༠ སྟེང་དུ་སྐྱེས་པའོ། 诞生宫。巨蟹宫正对东洲中区的正中线时，太阳诞生。随即以其本身行左旋，当其运转至某曜诞生宫宿的位置，又被风行带动，右旋至正对东洲中区中线时，此位置即为该曜诞生宫宿(换言之，即某曜远地点距离巨蟹宫首之弧度，加巨蟹宫距白羊宫之弧度即该曜远地点之弧度)。亦称诞生宿（即远日点或远地点)。太阳井宿45度，月亮：娄宿〇度，火星：星宿30度，水星：房宿30度，木星：轸宿〇度，金星：井宿〇度，土星：尾宿〇度，罗睺：角宿〇度，长尾：斗宿〇度。

355 སྐྱེས་སྐར། (1) མི་བྱིས་པ་སྐྱེས་དུས་ཀྱི་ཚེས་གྲངས་དང་སྐར་མ། (2) གཟའ་རྣམས་ཀྱི་སྐྱེས་སྐར་ནི་སྐྱེས་ཁྱིམ་དང་དོན་གཅིག་དེ་ཐད་ལ་ལྟོས། 诞生宿。①人诞生时的日期与所值星宿。②诸曜的“诞生宫宿”。见上条。

356 འདས་ཁྱིམ། ཉི་མ་ལུག་ཁྱིམ་ལ་སླེབས་ནས་གང་བརྩི་བའི་ཟླ་བ་དེའི་བར་དུ་ཁྱིམ་ཅི་ཙམ་འདས་པའི་གྲངས། 已过宫数。太阳入白羊宫至所求月之间已过宫数。

357 འདས་ཞག གཟའ་རྣམས་ཁྱིམ་དེར་སླེབས་ནས་ཞག་ཅི་ཙམ་འདས་པའི་གྲངས། 已过日数。某曜入某宫后已过日数。

358 ཁྱིམ་འཕོ། ཁྱིམ་སྔ་མ་ལས་ཕྱི་མར་འཕོ་བ། ལག་ལེན་སྐབས་སུ་དོན་གྱི་ཁྱིམ་འཕོ་དང་བྱེད་སླའི་ཁྱིམ་འཕོ་གཉིས་ཡོད། 入宫位置。(太阳) 由某宫过入下一宫。 在计算中有理论过宫位，和简易过位位两种。

359 སྤྱི་ཞག རྩིས་འགོ་ནས་བཟུང་སྟེ་གང་བརྩི་བའི་ཉིན་དེའི་བར་གྱི་ཉིན་ཞག་སྡོམ་གྲངས། གཟའ་ལྔ་ལ་ཐུན་མོང་དུ་འགྲོ་བའི་ཉིན་ཞག་ཡིན་པས་ན་དེ་སྐད་ཟེར། ཁྱིམ་ཞག་གཟའ་ལྔའི་སྐབས་སུ་སྤྱིའི་ཁྱིམ་ཞག་ཅེས་ཁྱད་པར་སྦྱར་ནས་བཤད་དགོས། 共日：公積日。所求日距历元的总积日，特指按太阳日表示的五曜共同的总积日，当用曜

日或所求日距太阴日表示时则须另外标名为“共宫日”或共太阴日。

360 **སྤྱི་ཞག་མཚན་ཅན།** སྤྱི་ཞག་གི་ཆ་ཤོའི་ལྷག་མར··· བཅོ་ལྔ་ལས་ཉུང་ཚེ (×) མཚན་མས་སྤྱི་བ་དེ་ལ་མཚན་ཅན་ཟེར། 标符的共日。共日的尾数以64为分母，其分子如果小于15，应标上符号(×)，以资区别。

361 **སོས་ཞག** གཟའ་ལྔ་སོ་སོའི་ཐུན་མོང་མིན་པའི་ཉིན་ཞག་དག་པ་ལ་རང་རང་གི་སོས་ཞག་ཟེར། གཟའ་ལྔ་ལུག་ཁྱིམ་སོགས་ལས་འདས་པའི་ཉིན་ཞག་ངོ་གྲངས། 殊日。对共日（五曜共同的积日）而言。五曜从白羊宫首算起，已过的日数。五曜各不相同故名“殊日”。

362 **གསལ་ཞག** སྤྱི་ཞག་དེའི་རེས་གཟའ་དང་གཟའ་དག··· གི་རེས་གཟའ་མཐུན་ནམ་མི་མཐུན་བརྟགས་ནས་མཐུན་པར་བྱས་པའི་སྤྱི་ཞག་ལ་གསལ་ཞག་ཅེས་བརྗོད། 已核日。共日的曜次须与“定曜”的曜次验算核对，如果不符，则共日的日期应加调整，这样改正后的日数叫做“已核日”。

363 **ངོ་ཐོག་ཞག** གང་བརྩིའི་སྐབས་དེའི་ངོ་ཐོག་ཞག འདས་པའི་ཁྱིམ་ཞག་སྟེང་གཅིག་བསྣན་པས་ཐུབ། 当日。所求当天的日期，由已过日加一而得。

364 **དལ་རྐང་།** གཟའ་རྣམས་རང་རང་སྐྱེས་སྐར་ལས······

བརྩམས་ཏེ་རིམ་དང་རིམ་མིན་ཀང་སྔ་ཕྱིས་ནོར་དང་བྱ་སོན་དུ་སྤྱོད་···

པའི་ཀང་སོངས། དལ་བ་དག་བྱེད་ཀྱི་གཞི་ཡིན་པས་ན་དེ་ལྟར་གྲགས།

迟步 。诸曜从各自的诞生宿(远地点)起， 经过顺序的前、后步与逆序的前、后步的区别而产生的盈亏数值， 因其为计算“迟行定数”的数据，故名。

365　རྒྱུར་ཀང་།　གཟའ་རྣམས་ཉི་བར་ལས་བརྩམས་ཏེ་རིམ་དང་རིམ་མིན་ཀང་སྔ་ཕྱིས་ནོར་དང་བྱ་སོན་སྤྱོད་པའི་ཀང་སོངས། རྒྱུར་བདག་བྱེད་ཀྱི་གཞི་ཡིན་པས་ན་དེ་ལྟར་གྲགས། 疾步。诸曜从其位置与中日相同之处（合日）算起，经过顺序的前、后步与逆序的前、后步的区别而产生的盈亏数。因其为计算“疾行定数”的数据，故名。

366　དལ་བར།　གཟའ་རྣམས་རང་རང་སྐྱེས་སྐར་ནས་བཟུང་སྟེ་རང་འགྲོས་ཀྱིས་སྐར་ཁྱིམ་ལ་སོངས་སྤྱོད་པའི་སྟེང་ལ་དལ་ཀང་གིས་སྣོན་ཕྲི་མ་བྱས་པའི་བར་བ་སྟེ་ཕུང་གསུམ་པའོ། ངག་གསུམ་དལ་བར་དང་ཞི་གཉིས་དལ་བར་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ལ་སྦྱོར། 中迟。迟行中数。诸曜从其各自诞生宿(远地点)起， 以其本身行 在宫宿中运动的数值上面尚未经过加减“迟步” 成分的中间步骤。见372，369条。

367　ཀང་འཛིན།　ངག་གསུམ་ཀང་འཛིན་དང་ཞི་གཉིས་··· ཀང་འཛིན་སོ་སོའི་ཐད་ལ་སྦྱོར། 检步序数。见289，368，371条。

368　ངག་ཀང་ཞི་དལ།　ངག་གཟའ་གསུམ་གྱི་ཀང་འཛིན་

དང་ཞི་གཟའ་གཉིས་ཀྱི་དལ་བར་ཏེ། གང་བརྩིའི་ཉིན་གྱི་ཉི་བར་དེ་ཉིད་ཡིན། སོ་སོའི་ཐད་ལ་སྦྱོས། 武步文迟。“三武曜的检步”与“两文曜的迟行中数”的简称，实即所求日的“中日”。见369，370条。

369 **དྲག་གསུམ་རྐང་འཛིན།** གོ་དོན་ཉི་བར་དང་……འདྲའང་། སྒྱུར་རྐང་སྒྲུབ་བྱེད་དམ་འཛིན་བྱེད་ཡིན་པས་དེ་ལྟར་གྲགས། 三武检步：概念与“中日”相似。因其为检求“疾行步度”盈缩表所用的引数故名。

370 **ཞི་གཉིས་དལ་བར།** ཞི་གཟའ་གཉིས་ཀྱི་དལ་བར་དང་ཉི་བར་དོན་འདྲ་བས་དེར་སྦྱོས། 两文迟中。两文曜迟行中数，概念与“中日”相同，见268条。

371 **ཞི་རྐང་དྲག་དལ།** ཞི་གཉིས་རྐང་འཛིན་དང་། དྲག་གསུམ་དལ་བར་གཉིས་ཀྱི་བསྡུས་ཚིག དེ་དག་གི་ཐད་ལ་སྦྱོས། 文步武迟。两文曜的检步和三武曜的迟行中数的简称，见372，373条。

372 **ཞི་གཉིས་རྐང་འཛིན།** དེ་ལ་དལ་དག་གིས་ཕྱུངས་ནས་མྱུར་རྐང་རེའུ་མིག་འཛིན་བྱེད་ཡིན་པས་ན་དེ་ལྟར་གྲགས། 两文检步。(所求日该曜距春分点的弧长)。此数值减去“迟中”后为查疾行步度盈缩表用的引检数，故名。

373 ངག་གསུམ་དལ་བར། བརྒྱ་ཕྲའི་ཉིན་དེར་ངག····
གཟའ་རྣམས་རང་འགྲོས་ཀྱིས་ལུག་ཁྱིམ་ནས་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་ཅི་ཙམ····
སྒྲུད་ཟིན་པ། དལ་དག་ཅུང་ཟད་མ་གྲུབ་པའི་བར་ན་གནས་པས་ན་
དེ་ལྟར་གྲགས། 三武迟中。三武曜的迟行中间数，即所求该曜以其本身行运动所达之点距白羊宫首的弧长。

374 དལ་དག གཟའ་རྣམས་རང་རང་སྐྱེས་སྐར་ནས་བཟུང་
རང་འགྲོས་ཀྱིས་སྐར་ཁྱིམ་ལ་ལོངས་སྤྱོད་པའི་སྟེང་ལ་དལ་བའི་ཀང····
ལོངས་ཀྱིས་སྣོན་ཕྱི་བྱས་ཟིན་པ། 迟行定数。五曜以其“本身行”。从其诞生宿开始，在宫宿中做不等速运动(相当于托勒致系统所说的行星本轮中心绕均轮旋转的运动）所达到的方位。（亦即内行星的视差移动和外行星的本身行的视差位置)。

375 མྱུར་དག གཟའ་རང་རང་གི་དལ་དག་ལ་རང་རང་གི···
མྱུར་ཀང་གིས་སྣོན་ཕྲི་བྱས་པ་སྟེ། དལ་བའི་སྟེང་ནས་མགོ་བརྩམས་
ཏེ་རང་འགྲོས་ཀྱིས་ཀང་བའི་ལོངས་སྤྱོད་འཕེལ་འགྲིབ་རྣམས་ཀྱི་ནོར···
དང་སྤུ་ལོན་སྦྱད་ཟིན་པ་དང་མཉམ་དུ། རང་རང་སྐྱེས་སྐར་དང་ཉི་
མའི་སྟེང་དུ་འཛོམས་ཏེ་ལོངས་སྤྱོད་དག་པར་འགྱུར་བའོ། 疾行定数。五曜的迟行定数与疾行盈缩积之和（或差)。表示该曜的“迟行”所达到的方位之上再加入了本身行的变速运动之后所达到的方位(相当于托勒致系统所说的行星本轮中心绕均轮旋转运动，与行星本身沿本轮旋 转的运动，二者的合运动所达到的方位，亦即该行星的视方位的真黄经)。

376 **དུ་བ་མཇུག་རིང་།** ཀེ་ཏུ་ཞེས་པ་གཟའ་བཅུའི་ནང་ཚན་ཤར་གྱི་དུ་བ་མཇུག་རིང་དུ་གྲགས། སྐྱེས་ཁྱིམ་ཆུ་སྟོད། རྟག་པའི་ཡོངས་སྤྱོད་ཉི་མ་དང་མཚུངས་ཀྱང་། འགྲོས་བཞི་རྩོམ་པའི་ཀང་བའི་ཁྱད་ཀྱིས་འཆར་བ་སྔ། རིམ་པ་མདུན་དང་རིམ་མིན་ལ་ཉི་མའི་རྒྱབ་ཏུ་མཐོང་བར་འགྱུར་ཞིང་། ཟླ་བ་བརྒྱ་དང་ལྔ་བཅུས་འགྲོས་བཞི་རྫོགས་པ་ཡིན། དེ་ཡང་འགྲོས་བཞི་གང་ལའང་། ལོ་གསུམ་ཡོངས་སྤྱོད་ཉིན་རེ་བཞིན་ཆུ་སྲང་གཉིས་དང་དབུགས་གསུམ་······རེས་ཉི་མ་ལས་མདུན་རྒྱབ་ཏུ་ནོར་དང་བུ་ལོན་ཚུལ་དུ་སྤྱོད། ཕྱོགས་གསུམ་པར་དུ་ཉིན་རེ་བཞིན་ཆུ་ཚོད་གཅིག་དང་ཆུ་སྲང་ང་གཉིས······དབུགས་གསུམ་ཉི་མ་ལས་ཆེས་ལྷག་ནོར་དང་བུ་ལོན་སྤྱོད། ཅེས་པ་ལྟར་རོ། 长尾星(彗星)：计都。时轮历中说为十曜之一，号称东方烟氲长尾星。远地点在斗宿。其平行度与太阳相同，但由于“四种行”的起点不同，顺序时在太阳之前，逆序时在太阳之后。完成一次四种行(即恒星周期)用一百五十个月。每一种行都用三年零一个半月，在三个整年中每天与太阳或正或负相差二分三息。在那一个半月中则以与太阳相差较大的速度——每天正负一刻五十二分三息——运行。

377 **ལྷ་གཅན་གྱི་སྤྲུལ་པའི་གཟའ་བཞི།** ཤར་ན་དུ་བ་མཇུག་རིང་དང་། ལྷོ་རུ་སྟག་མགོ་མེ་འབར་དང་། ནུབ་ན་གཡག་མགོ་རླུང་ཆུབ། བྱང་ན་ཆུ་རིག་སྔོན་པོ། 罗睺化身四曜。东方长尾，南方虎头炽焰，西方牛头狂飙，北方碧兰涌水。

378 **གཡག་མགོ་རླུང་རྒྱལ།** རེས་འགའ་ནུབ་ནས་འཆར་བའི་གཟའ་ཞིག་གི་མིང་། སྒྲ་གཅན་གྱི་སྤྲུལ་པར་གྲགས། 牛首狂飙星。间或出现于西方，据说为罗睺化身。

379 **སྟག་མགོ་མེ་འབར།** རེས་འགའ་ལྷོ་ཕྱོགས་ནས⋯⋯འཆར་བའི་གཟའ་ཞིག སྒྲ་གཅན་གྱི་སྤྲུལ་པར་གྲགས། 虎头炽焰星。间或出现于南方，据说是罗睺的化身。

380 **ཆུ་ཐིག་སྔོན་པོ།** རེས་འགའ་བྱང་ཕྱོགས་ནས་འཆར་བའི་གཟའ་ཞིག སྒྲ་གཅན་གྱི་སྤྲུལ་པར་གྲགས། 碧滴星。间或见于北方，据说为罗睺的化身。

381 **སྐར་མ་ཡ་བརྟན།** སྐར་མ་བརྟན་པ། 北极星。

382 **སྐར་མ་སྨེ་བདུན།** སྐར་མ་ཡ་བརྟན་དང་ཉེ་བའི⋯⋯སྐར་ཚོགས་ཤིག 北斗七星。距北极星很近的一个星座。

དུས་གཟེར། དུས་སྦྱོར། རྩིས་ཐུན།

节气、时刻、历注

383 **ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས།** ལུག་གླང་འཁྲིག་པ་ཀརྐ། སེངྒེ་བུ་མོ་སྲང་སྡིག་གཞུ། ཆུ་སྲིན་བུམ་པ་ཉ་རྣམས་ནི། གཟའ་རྣམས་རྒྱུ་བའི་ལམ་ཡིན་པས། ཁྱིམ་ནི་བཅུ་གཉིས་ཞེས་སུ་གྲགས། ཞེས་པ་ལྟར་རོ། མིང་དེ་ལྟར་བཏགས་པའི་རྒྱུ་མཚན་ནི། རི་ཡི་རྒྱལ་པོ་རི་རབ་ལ་གཞུ་དང་། ཆུ་སྲིན་དང་། བུམ་པ་དང་། ཉ་དང་། ལུག་དང་། གླང་ལ་སོགས་པའི་གདོང་པའི་དབྱིབས་དང་འདྲ་བའི་ཐད་ཀ་ན་ཉི་མ་གནས་ཚེ་དེ་ལྟར་མིང་འདོགས་ལུགས་གཅིག་དང་། ཡང་འཛམ་བུའི་གླིང་ན། གཞུ་སྣ་བའི་དུས་དང་། ཆུ་སྲིན་གྱི་ཁ་ཉི་མ་ལ་བསྟན་ནས་འདུག་པའི་དུས་དང་། བུམ་པའི་ཆང་གི་ཆང་རོ་ནུས་དང་ལྡན་པའི་དུས་དང་། ཉ་རྣམས་ཆུ་ལ་རྒྱུ་བའི་དུས་དང་། ལུ་གུ་སྐྱེ་བའི་དུས་དང་། གླང་རྣམས་ཀྱིས་ཞིང་རྨོ་བའི་དུས་དང་། དུད་འགྲོ་རྣམས་འདོད་ཆགས་ལངས་པའི་དུས་དང་། ཀརྐ་ནི་སྲལ་པ་ཡིན་པས་སྲལ་པས་སྐད་འབྱིན་པའི་དུས་དང་། སེང་གེས་ཆགས་པ་

སྤྲོད་པའི་དུས་དང་། བུ་མོ་རྣམས་མདངས་ལ་བབ་པའི་དུས་དང་། སྲང་ངམ་ཉག་ག་ལ་ཇ་མར་འདེགས་པའི་དུས་དང་། སྡིག་པ་རྣམས་ཁུང་དུ་འགྲོ་བའི་དུས་དང་། ཁ་ཅིག་འདི་དུད་འགྲོ་གསོད་པའི་སྡིག་པའི་དུས་ཡང་ཟེར་རོ། ཁྱིམ་གཅིག་གི་ས་ཕྱིན་ནི་རྒྱུ་སྐར་གྱི་རྐང་པ་དགུ་སྟེ་ཡུལ་གྱི་ཆ་ཚད་བརྒྱ་དང་སོ་ལྔ་ཡོད། 十二宫，诸曜在天空运行的轨道可以均分为十二等分，每分为一宫。周天亦可均分为二十七宿，每宿分四步，每步十五度，共1260度，每宫相当于九步即135度。十二宫的名字按汉文现在常用名，相当于：白羊，金牛，双子，巨蟹，狮子，室女，天秤，天蝎，人马，摩羯，宝瓶，双鱼。命名的意义有不同的说法。一说为须弥山周围有弓，水兽，瓶，鱼、羊，牛头部等形状，太阳处于其某一形状的方位时，即名为某宫。一说其意为：弓偃硬之时（人马）；水兽（梵文 Maka 摩羯）张口向射之时；瓶内酒味醇厚之时；鱼游跃于水之时；羊产羔之时；牛耕地之时；畜生发情之时（宿曜经“婬宫”，今做双子）；蛙鸣之时（梵语 Karkata 藏语为蛙或骨蛙，硬壳蛙即龟，九执历中做龟，今名巨蟹）；狮子交媾之时；女子容颜焕发之时；秤衡茶、油之时，蝎子入洞穴之时；亦有说为杀牲造罪之时者（藏文“蝎”与“罪”二词同形）。

384 **ཁྱིམ་གྲངས།** ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་མཚོན་བྱེད་ཀྱི་ཨང་······གྲངས་ཏེ་དུས་འཁོར་ལུགས་ལ་ཤིག་ཤར་ན་ལུག་ཁྱིམ་དང་། གཅིག་ཤར་ན་གླང་ཁྱིམ། གཞན་རྣམས་རིགས་འགྲེ། རྒྱ་རྩིས་འདི་དང་མི་འདྲའོ། 十二宫序数。时轮历中白羊宫为零，金牛宫为一，余类推。汉历算法与此不同，零为摩羯宫。

385 **ཁྱིམ་ཚང་།** ཉི་མ་སོགས་ནི་སྐར་ཁྱིམ་ལོངས་སུ་སྤྱོད་པ···

པོ་ཡིན་པས་ན་ཁྱིམ་ཅན་ཞེས་བརྗོད། 有宫。宫的享用者：指太阳等。

386 **ལུག་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་གྱི་ཐོག་མ་ལུག་ཁྱིམ་ལ་བྱེད་དེ་གཟའ་རྣམས་སྐྱོང་བར་ཞུགས་ནས་ཐོག་མར་ལུག་ཁྱིམ་ནས་མགོ་བརྩམས་……པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་ཡིན། ཁྱིམ་ཞག་ཉི་བར་ཐ་སྐར་སྟེང་དུ་སླེབས་མ་ཐག་པ་དེ་ལ་ཉི་མ་ལུག་ཁྱིམ་ལ་སླེབས། ལྷོ་གླིང་དབུས་མའི་ཚངས་ཐིག་སྟེང་དཔྱིད་མཉམ། སིང་ཏོན་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 白羊宫。居十二宫之首，所以白羊宫首的度数为零。按宫日计算的太阳平行度从娄宿起入白羊宫，南洲中区中线春分。

387 **གླང་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་གྱི་གཉིས་པ། ཁྱིམ་ཞག་ཉི་བར་སྨིན་དྲུག་སྟེང་དུ་སླེབས་ནས་ཆུ་ཚོད་བཅོ་ལྔ་འདས་ནས་གླང་ཁྱིམ་ལ་སླེབས། སིང་ཏོན་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 金牛宫。十二宫的第二宫，按宫日计算的太阳平行度在昴宿的15度入金牛宫。

388 **འཁྲིག་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་གསུམ་པ། ཁྱིམ་ཞག་ཉི་བར་སྐར་བཞི་དང་ཆུ་ཚོད་སུམ་ཅུ་ཤར་པའི་ཚེ་ཉི་མ་འཁྲིག་ཁྱིམ་ལ་སླེབས་པས་ལྷོ་གླིང་ཤར་མའི་དབུས་དབྱར་ཉི་ལྡོག་འཆར། སིང་ཏོན་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 双子宫。十二宫的第三宫，按宫日计算的，太阳平行度在第四宿的30度入双子宫，南洲东区中线上夏至。

389 **ཀརྐ་ཊའི་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་བཞི་པ། ཁྱིམ་ཞག་ཉི་བར་

སྐར་རྒྱུག་དང་ཆུ་ཚོད་ཞེ་ལྔ་འཆར་བའི་ཚེ་ཉི་མ་ཀརྐ་ཊའི་ཁྱིམ་ན་…… གནས། 巨蟹宫。按宫日计算的太阳平行度从第六宿45度起入巨蟹宫。

390 **སེངྒེའི་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་ལྔ་པ། ཁྱིམ་ཞག་ཉི་བར་སྐར་གནས་དགུ་ལ་སླེབས་སྐབས་ཉི་མ་སེང་ཁྱིམ་ལ་སྤྱོད། མིང་དོན་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 狮子宫。十二宫的第五宫，按宫日计算的太阳平行度从第九宿起入狮子宫。

391 **བུ་མོའི་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་གྱི་དྲུག་པ། ཁྱིམ་ཞག་ཉི་བར་སྐར་བཅུ་གཅིག་དང་ཆུ་ཚོད་བཅོ་ལྔ་ཤར་ཚེ་ཉི་མ་བུ་མོའི་ཁྱིམ་དུ་སྤྱོད། མིང་དོན་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 室女宫。十二宫的第六宫，按宫日计算的太阳平行度从第十一宿的15度起入室女宫。

392 **སྲང་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་བདུན་པ། ཁྱིམ་ཞག་ཉི་བར་སྐར་བཅུ་གསུམ་དང་ཆུ་ཚོད་སུམ་ཅུ་ཡིན་ཚེ་ཉི་མ་སྲང་ཁྱིམ་ལ་སླེབས། ལྷོ་གླིང་དབུས་མའི་ཚངས་ཐིག་སྟེང་སྟོན་མཉམ། མིང་དོན་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 天秤宫。十二宫的第七宫，按宫日计算的太阳平行度从第十三宿30度起入天秤宫，南洲中区中线上为秋分。

393 **སྡིག་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་བརྒྱད་པ། ཁྱིམ་ཞག་ཉི་བར་སྐར་བཅོ་ལྔ་དང་། ཆུ་ཚོད་ཞེ་ལྔ་ཤར་ཚེ་ཉི་མ་སྡིག་ཁྱིམ་དུ་སྤྱོད།

དེའི་མིང་དོན་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 天蝎宫。十二宫的第八宫，按宫日计算的太阳平行度从第十五宿的45度起入天蝎宫。

394 **གཞུ་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་དགུ་པ། ཁྱིམ་ཞག་གི་བར་སྐར་གནས་བཅོ་བརྒྱད་ཤར་ཚེ་ཉི་མ་གཞུ་ཁྱིམ་ལ་སླེབས། ལྷོ་གླིང་ཤར་མའི་ཚངས་ཐིག་སྟེང་དགུན་ཉི་ལྡོག་འཆར། དེའི་མིང་དོན་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 人马宫。十二宫的第九宫，按宫日计算的太阳平行度从第十八宿起入人马宫，南洲东区中线上冬至。

395 **ཆུ་སྲིན་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་བཅུ་པ། ཁྱིམ་ཞག་གི་བར་སྐར་གནས་ཉི་ཤུ་དང་ཆུ་ཚོད་བཅོ་ལྔ་ཤར་སྐབས་ཉི་མ་ཆུ་སྲིན་ཁྱིམ་ལ······གནས། མིང་དོན་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 水兽宫，摩羯宫。十二宫的第十宫，按宫日计算的太阳平行度从第二十宿的 15 度起入摩羯宫。

396 **བུམ་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་བཅུ་གཅིག་པ། ཁྱིམ་ཞག་གི་བར་སྐར་གནས་ཉེར་གཉིས་དང་ཆུ་ཚོད་སུམ་ཅུ་འཆར་ཚེ་ཉི་མ་བུམ་པའི····ཁྱིམ་དུ་སྤྱོད། དེའི་མིང་དོན་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཐད་ན་གསལ། 宝瓶宫。十二宫的第十一宫，按宫日计算的太阳平行度从第十二宿的 30 度起入宝瓶宫。

397 **ཉ་ཁྱིམ།** ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་པ། ཁྱིམ་ཞག་གི་བར་སྐར་ཉེར་བཞི་དང་ཆུ་ཚོད་ཞེ་ལྔ་ཤར་ཚེ་ཉི་མ་ཉ་ཁྱིམ་ལ་སླེབས། 双鱼宫。

十二宫的第十二宫，按宫日计算的太阳平行度从第二十四宿的 45 度起入双鱼宫。

398 ཁྱིམ་སློབ། ཉི་མ་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་སོ་སོར་ཐོག་མར་…… སློབས་པའི་ཚད་ནི།

ལུག	ཐ་སྐར།	ཆུ་ཚོད ༠	སྲང་།	ནག་པ།	ཆུ་ཚོད ༡༥
གླང་།	སྨིན་དྲུག	ཆུ་ཚོད ༡༥	སྡིག	ས་ག	ཆུ་ཚོད ༡༥
འཁྲིག	མགོ	ཆུ་ཚོད ༣༠	གཞུ།	སྣྲུབས།	ཆུ་ཚོད ༠
ཀརྐ་ཊ།	ནབས་སོ།	ཆུ་ཚོད ༤༥	ཆུ་སྲིན།	ཆུ་སྨད།	ཆུ་ཚོད ༡༥
སེང་གེ།	མཆུ།	ཆུ་ཚོད ༠	བུམ་པ།	མོན་གྲེ	ཆུ་ཚོད ༣༠
བུ་མོ།	དབོ།	ཆུ་ཚོད ༡༥	ཉ།	ཁྲུམས་སྟོད།	ཆུ་ཚོད ༤༥

དེ་དག་ཚང་མ་ལྷོ་གླིང་དབུས་མའི་ཚངས་ཐིག་དབང་དུ་བྱས་པ་ཡིན།

入宫。太阳开始进入某一宫的位置。按南洲中区中线计，分别为：

白羊宫	娄宿〇度	金牛宫	昴宿15度
双子宫	觜宿30度	巨蟹宫	井宿45度
狮子宫	星宿〇度	室女宫	翼宿15度
天秤宫	角宿30度	天蝎宫	氐宿45度
人马宫	尾宿〇度	摩羯宫	斗宿15度
宝瓶宫	虚宿30度	双鱼宫	室宿45度

399 ཡར་ངོ་སྔོན་འགྲོ། ནག་པ་ཟླ་བའི་ཡར་ངོ་ལ་ཁྱིམ་དུ་སློབས་ན་ཡར་ངོ་སྔོན་འགྲོར་བྱེད་དོ། 上弦先行。太阳入宫在角宿月上半月者为上弦先行。

400　**མར་ངོ་སྔོན་འགྲོ།**　ནག་པ་ཟླ་བའི་མར་ངོ་ལ་ཁྱིམ…དུ་སླེབས་ན་མར་ངོ་སྔོན་འགྲོ་བྱེད་དོ།　下弦先行。太阳入宫在角宿月下半月者为下弦先行。

401　**དུས་སྦྱོར།**　དཏྟལ་ཞེས་པ་སྟེ། ཉིན་ཞག་གཅིག་ལ་ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་དབང་གིས་ལུག་གི་དུས་སྦྱོར་ནས་ཉའི་དུས་སྦྱོར་བར……བཅུ་གཉིས་ཉི་མ་གར་གནས་པའི་ས་ནས་རིམ་པར་ཉིན་ཞག་ཕྱུགས……གཅིག་ལ་ལན་རེ་འཁོར་བས་དུས་སྦྱོར་བཅུ་གཉིས་བརྩིས་ཏེ། ས་དུམ་བུ་བཅུ་གཉིས་པོ་རེ་རེ་བཞིན་ལུག་ཁྱིམ་སོགས་གསར་དུ་འཆར་བ……ནས་ཕལ་ཆེར་ཆུ་ཚོད་ལྔའི་རིང་ལ་ཁྱིམ་དེ་དང་དེའི་དུས་སྦྱོར་ཞེས……བཏགས་པ་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་སྔོན་ཆད་ཉིན་མོར་སོར་བདུན་ཅན་གྱི་ཐུར་ཤིང་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་བརྟགས་པ་དང་། མཚན་མོར་སྐར་མ་ལ་བརྟེན་ནས་བརྟགས་ཤིང་། ཁྱིམ་གང་གི་དུས་སྦྱོར་འཆར་སྐབས་ཁྱིམ་དེའི་སྟེང་དུ་གཟའ་དགེ་བའི་གང་རུང་གནས་སམ་གནས་ཞིབ་ཏུ……བརྟགས་ནས་ལེགས་ཉེས་ཀྱི་འབྲས་བུ་འབྱིན་པ་ལ་ཆེས་སྟོབས་དང་ལྡན་པ་ཡིན་པས་དུས་སྦྱོར་ཡོན་ཏན་འབུམ་ལྡན་ཞེས་བསྔགས་པ་ཡིན་ནོ། དེ་ལ་ཡང་དུམ་བུའི་དུས་སྦྱོར། དགུ་ཆའི་དུས་སྦྱོར་སོགས་མང……ཡང་། དེང་སྐབས་དུས་ཚོད་འཁོར་ལོ་སོགས་རྟག་བྱེད་ཀྱི་འཕྲུལ་ཆས་མང་བས་ངེས་པར་ཐུར་ཤིང་ལ་བརྟེན་མི་དགོས་ཤིང་། ཆ་ཤས་

འབྱིད་ཚུལ་ཡང་ཤིན་ཏུ་ཟབ་ཞིབ་ཡོད་དོ། 合时。观测日影长短变化和星宿位置以定季节，返回来又可以在任何季节，根据已测定的数据推算太阳入宫时刻和昼夜长短等等的方法。在历象和占星数中都极关重要，因此有"合时之功，其用无穷"之谚。一天分为多少段时间本是任意的，为了与十二宫配合，划分为十二个"合时"，每宫在周天1620弧刻（度）中占135度，规定大致以其开始的5度中的数值代表该宫。在无钟表的时代，白天用七节圭表的影长，夜间用星宿的位置来测定，一个时辰中又有三分法，九分法等不同的分法。现在有了钟表等仪器就能够测定和计算得更为精确了。占星术中用九曜在宫宿中的位置和时间来占算吉凶祸福。

402 **དབུགས་སྐར་།** ཉི་མའི་མགོ་ཚུགས་པ་དང་དཀྱིལ་···ལ་སླེབས་པའི་དུས་རྟགས། ཕྱག་ལུགས་ལ། འཛམ་གླིང་ཆེན་པོའི་ས་དུས་ཟླ་བཅུ་གཉིས་ལ་ཁྱིམ་སླེབས་འདྲའང་། ས་ཕྱོགས་དབང་གིས་དབྱིད་ཟླ་སོགས་མགོ་ཚུགས་དུས་མི་འདྲ་ཞིང་། དུས་བཞི་མི་འགྱུར་བའི་ཆེད་དུ། ཁྱིམ་ཟླ་བཅུ་གཉིས་རེ་རེར་དབུགས་ཐོབ་དང་སྐར་ཚད་རེ་རེ་སྤྱི་དུས་ཚིགས་ཉེར་བཞི་ཐོབ་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་འབྱུང་། དེ་ཡང་སྔ་གླིང་དབུས་མར་ཉི་མ་ལུག་ཁྱིམ་དུ་སླེབས་དུས་དབྱིད་མཉམ་ཡིན་པར···ངེས་ཀྱང་། རང་ཅག་ས་ཚིགས་འདིར་ཁྱིམ་སླེབས་ནས་ཁྱིམ་ཞག···བརྒྱད་འདས་མཚམས་སུ་རང་སྐད་ཤར། ཁྱིམ་སླེབས་སྔོན་དུ་ཁྱིམ་ཞག་བདུན་གྱི་མཚམས་སུ་དབུགས་ཐོབ་འབྱུང་ལ། ཆོས་ལྡའི་དབང་དུ་བྱས་ན་སྐད་ནི་རང་རང་གི་ཆོས་གཅིག་ནས་གནམ་སྟོང་བར་གང་དུ་

འཁོལ་བ་ངེས་པ་མེད་ཀྱང་། ཚེས་གང་རུང་ཞིག་ལ་ངེས་པར་སྒང་ཤར་དགོས། གལ་ཏེ་སྒང་དང་བྲལ་ན་ཟླ་བ་དེ་ཟློལ་བཏོན། 节气。

交节与中气。每个宫月开始与正中间的时刻。时轮派的浦派认为：大瞻部洲十二区的太阳入宫日期相同，而各区的季节不同，为了明确四季，规定每个宫月有一个"交节"，一个中气，共二十四个节气。南洲中区春分（二月中气）正在太阳入白羊宫时，而我们所在的这个地区则约在其后的八天，交节则约在太阳入宫前七天（现代天文学认为，这是由于岁差的关系，节气已经移动）。以太阴月说，节气在哪一天不是固定的，但每月必须有一个中气，否则做为闰月。

403 དབྱུགས་སྦོབ། དབྱུགས་སྒང་གི་ཐད་ལ་གསལ། 节气、交节。详402条。

404 སྒང་ཚད། དབྱུགས་སྒང་གི་ཐད་ལ་གསལ། 中气。详402条。

405 སྒང་བྲལ་ཟླ་ཟློལ། གནམ་སྟོང་དག་ལ་སྒང་ཤར་ན། ཟླ་བ་དེ་ཉིད་བརྩེགས་པ་དང་། སྒང་བྲལ་ཟླ་བ་ལྷག་པར་འདོད། ཞེས་པ་ལྟར་རོ། ཟླ་ཟློལ་ཐད་ལའང་ལྟོས། 无中气则闰。中气在晦日则two个月有两个，叫做无中气则闰。参看255，402条

406 ཚེས་ཆད་ལྷག གཟའ་དག་གི་གཟའ་གཅིག་ལན་··· གཉིས་བཟླབས་བྱུང་ན། ཆུ་ཚོད་མང་བའི་ཚེས་དེ་ཆད། མཚོངས་ན་ཆུ་ཚོད་ཉུང་བ་ལྷག ཇོན་དུ་ཚེས་ལ་ཆད་ལྷག་མེད། དེ་ལྟར་སྣང་

བའི་རྒྱུ་མཚན་ནི། ཉིན་ཚེས་བསྟུན་ནས་བརྩི་ཕྱིར་ཡིན། ཞེས་པ་ལྟར་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་ཚེས་ཞག་ལ་རིང་ཐུང་ཡོད་པའི་དབང་གིས་ཡིན། ཚེས་ཞག་དང་། ལྷ་ཕྱི་གསུམ་མཐོང་ཞེས་པའི་ཐད་ལའང་ལྟོས། 缺日与重日，前后两天的“定曜”（太阴日结束的时间）的星期序数如果相同，其中刻数较大的一个为缺日。 如果两个星期序数不连续，中间跳过去一个， 其中刻数较小的一个为重日。 实际上星期序数是不可能有重或缺的。 出现这种现象的原因是把太阴日与太阳日配起来，而太阴日有长短变化之故。见221，407条。

407 **ལྷ་ཕྱི་གསུམ་མཐོང་།** ཚེས་ཆད་ལྷག་བརྩི་བའི་སྐབས་སུ་ཉིན་ཞག་གཅིག་གིས་ཚེས་ཞག་རིལ་པོ་གཅིག་དང་དེའི་ལྷ་ཕྱི་ཉིན་····གཉིས་ཀྱི་ཆ་ཙམ་ཡང་ལྡན་ཅིག་ཏུ་མཐོང་བ་སྲེ་འགྲོར་ན་··ཚེས་ཞག····གཅིག་པོ་དེ་ཆད་ཅེས་ཟེར་ཞིང་། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་ཚེས་ཞག་གཅིག་གིས་ཉིན་ཞག་གསུམ་མཐོང་ན་དེ་ལས་རིལ་པོ་དང་འགྲོགས་པའི་ཚེས་དེ····ལྷག་པར་བཏགས། 三日同现。推算重日，缺日时专用术语。如果一个太阳日较长， 它与某一较短的太阴日的一个整日及其前后两天的各一部分，共三个日期相互对应时，这个整日的日期做为缺日。 相反地，如果太阴日较长， 与它相应的太阳日有一个整日还有前后两天的各一部分时，与这个整日相应的日期做为重日，见406条。

408 **གནམ་སྟོང་།** ཟླ་རེའི་ཚེས་སུམ་ཅུ་པ། དུས་འཁོར་ལུགས་སུ་ཟླ་བ་ཀུན་ལ་གནམ་སྟོང་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་རྩིས་ལ་ཡོད་མེད་

མི་ངེས་ཏེ། ཡོད་ན་ཟླ་བ་ཆེ། མེད་ན་ཟླ་བ་ཆུང་ཟེར། 天尽日。指每个月的三十日。时轮历每个月都有天尽日；汉历则不定，有者为大尽，无者为小尽。

409 **ཉ།** ཉི་ཟླ་ཕྱོགས་ཁ་གདོང་དུ་འཆར་བས་ཟླ་བ་འཕེལ་ཁ་གང་བའི་དུས་དེ་ཚེས་བཅོ་ལྔར་བརྩི། 望。太阳与月亮处于相反的方位，月相最大的时间，时轮历固定以这一天为十五（时宪历不固定）。

410 **བགྲོད་གཉིས།** ལྷོ་བགྲོད་དང་བྱང་བགྲོད། སོ་སོའི་ཐད་ལ་ལྟོས། 两行。南行和北行，见411，412条。

411 **ལྷོ་བགྲོད།** ཉི་མ་ལ་མཚོན་ན་དབྱར་ཉི་ལྡོག་ནས་འཁྲིག་པ་སོགས་ཁྱིམ་ཟླ་དྲུག་ལ་ཉི་མ་ལྷོ་བགྲོད་དེ། ཉིན་ཇེ་ཐུང་དང་མཚན་ཇེ་རིང་འགྲོ་བའི་སྐབས་སོ། 南行。以太阳为例：夏至以后，太阳在双子，巨蟹、狮子、室女、天秤、天蝎六个宫月中由最高处（北）向最低处（南）运行，白天渐短，黑夜渐长，叫做“南行”。

412 **བྱང་བགྲོད།** ཉི་མ་ལ་མཚོན་ན་དགུན་ཉི་ལྡོག་ནས་གཞུ་སོགས་ཁྱིམ་ཟླ་དྲུག་ལ་ཉི་མ་བྱང་བགྲོད་ཟེར་ཏེ། ཉིན་ཇེ་རིང་དང་མཚན་ཇེ་ཐུང་དུ་འགྲོ་བའི་སྐབས་སོ། 北行。以太阳为例：冬至以后太阳在人马、摩羯、宝瓶、双鱼、白羊、金牛六个宫月中由低处（南）向高处（北）运行，白天渐长，黑夜渐短，叫做“北行”。

413 **ཟླ་མའི་ཉིན་ཚད།** ཁྱིམ་དེར་སླེབས་མཚམས་ཀྱི་ཉིན་

མོའི་ཡུན་ཚད། 宫首昼长。入宫日的昼长。

414 **བགོ་གཞི་རགས་པ།** ཐུར་གྲིབ་སྐབས་སུ་ཁྱིམ་སོ་སོའི་བགོ་གཞི་རགས་པ་དེ་ཐུར་མའི་རང་གྲིབ་བདུན་པོ་དང་བསྡུགས་པའི་གྲིབ་ལ་བསྡོམས་པས་བགོ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ངོ་ཐོག་གི་དུས་ཚོད་བརྟག་པ། 约略被除数。圭表测影术语，每宫各有一被除数，以圭表影长加表长之和数为除数除之，可推算出当时的时刻。

415 **ཉིན་མོ།** ནམ་ལངས་སྐྱེས་བུའི་ལག་རིས་མཐོང་བ་ནས་རི་རྩེ་ཉི་ནུབ་བར་ལ་ཉིན་མོ། 昼。从天明能见掌纹至太阳落山。

416 **མཚན་མོ།** ཉི་ནུབ་ནས་སྐྱ་རེངས་བར་ལ་མཚན་མོ། 夜。自日落至黎明。

417 **མཚན་ཚད།** མཚན་མོའི་ཡུན་ཚད། 夜长。

418 **ཉིན་ཚད།** ཉིན་མོའི་ཡུན་ཚད། 昼长。

419 **གྲིབ་གཟུགས།** ཐུར་གྲིབ་ཀྱི་ཉི་མའི་གྲིབ་མ། དཔེར་ན། ཉི་ལྡོག་གི་གྲིབ་གཟུགས་འགྱུར་བ། 圭表，影长。例：太阳回归时影长变化。

420 **ཐུར་གྲིབ།** ཐུར་མ་པདྨ་ཚིགས་ཅན་བཙུགས་ཏེ་ཉི་མའི་གྲིབ་ཚད་བརྟགས། ཉི་ལྡོག་དང་ཉིན་ཚད་བརྟག་ཐབས། 圭表测影。用七

节圭表实测日影长度以确定夏至冬至等节气的日期和测定时刻。

421 **གྲིབ་ཚད།** གྲིབ་གཟུགས་ཀྱི་རིང་ཐུང་གི་ཚད། 影量。
圭表的影长。

422 **ལོ་འཁོར།** ལོ་སྔ་མ་རྫོགས་པ་དང་ཕྱི་མ་གསར་དུ་ཤར་བའི་དུས་མཚམས། སྐྱོན་བཏོན་ལོ་འཁོའི་ཐད་ལའང་ལྟོས། 转年。
前一年已经终了，转入下一年的时刻。（周岁）

423 **སྐྱོན་བཏོན་ལོ་འཁོར།** བྱེད་པའི་སྐྱོན་བཏོན་ཟིན་པའི་ཞལ་ལུང་ལོ་འཁོར། འཁྲུལ་བྲལ་ལོ་འཁོརའང་ཟེར། བྱེད་པའི་ལོ་འཁོར་ནི། ཉིན་ཞག་སུམ་བརྒྱ་རེ་ལྔ་དང་ཆུ་ཚོད་བཅོ་ལྔ་ཆུ་སྲང་སོ་གཅིག་དབུགས་གཅིག་རི་མཁའ་རིའི་ཆ་བརྒྱ་དང་ཉེར་གཅིག སྐྱོན་བཏོན་ལོ་འཁོར་ནི། ཉིན་ཞག་སུམ་བརྒྱ་རེ་ལྔ་དང་ཆུ་ཚོད་བཅུ་དྲུག་ཆུ་སྲང་བཅུ་བཞི་དབུགས་གཅིག་འདོད་ཆ་པ་བཅུ་གཉིས། 祛误转年数值。白莲亲教论所讲的，排除作用派的误差的转年数值：作用派的恒星年长度为365日15刻，31分，1息 121／707＝365.258675 日。体系派的恒星年长度为365日，16刻，14分，1息 12／13＝365.270645 日。

424 **བྱེད་པའི་ལོ་འཁོར།** སྐྱོན་བཏོན་ལོ་འཁོའི་ཐད་ལ་ལྟོས།
作用派的恒量年长度，见上条。

425 **འཁྲུལ་བྲལ་ལོ་འཁོར།** སྐྱོན་བཏོན་ལོ་འཁོར་དང་དོན་

གཅིག 排误转年，理论派的恒星年长度。

426 **ལོ་འཕྲོའི་གཟའ་སྐར།** དགུན་ཉི་ཟློག་ཕྱི་ཉིན་གྱི་གཟའ་དང་སྐར་མ་ལ་ལོ་ཕྱི་མ་གསར་དུ་ཤར་བའི་སྐབས་ཡིན་པས་ན… དེ་ལྟར་བརྗོད། 转年曜宿。即冬至次日的曜次和宿序，因为是旧年终结，转入新年之时，所以叫转年曜宿（天正冬至值宿）。

427 **ལོ་འཕྲོའི་ཞག** རྩིས་འགོ་སྤྱོས་མཚམས་ནས་བརྩི་བྱའི་གནམ་ལོའི་དགུན་ཉི་ཟློག་ཡན་ཆད་ལ་ཉིན་ཞག་ཅི་ཙམ་སོང་བའི……གྲངས་ཡིན་ནོ། 转年日数。从新历首起至所求年冬至以前已过太阳日的总数。（天正冬至四分）

428 **དུས་གཟེར།** དབྱུགས་སྣང་གིས་ལོ་གཅིག་གི་རིང་ལ་ཉི་མ་གར་གནས་སྟོན་པར་བྱེད་ལ། དེའི་རྐྱེན་གྱིས་ས་ལ་དུས་བཞིའི་འགྱུར་བ་ཡང་འཆོལ་མེད་དུ་སྟོན་པས་ན། དུས་བཞི་མི་འགྱུར་གཏད་ཀྱི་གཟེར་ཞེས་བྱའོ། 季节的标志。节气标志着一年中太阳的不同位置，因此能准确地表示四季的变化。

429 **དུས་ཚིགས།** (1) ལོ་གཅིག་ལ་དུས་ཚིགས་ཉེར་བཞི་བྱས་ནས་རྒོད་ཁྱང་ཆེ་ཆུང་དང་། སོ་ནམ་འདེབས་འཆད་སྣ་འདྲི། གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་སོགས་ཤེས་པའི་ཐབས་ཤིག་གོ།
(2) ལོ་གཅིག་ལ་དུས་ཚིགས་གསུམ་དུ་དབྱེ་བ་དང་། བཞིར། ལྔར།

དྲུག་དུ་དབྱེ་ཚུལ་དུ་མ་ཡོད། སོ་སོའི་ཐད་ལ་ལྟོས།

①节气。一年分为二十四个节气，是判别气候冷热变化和安排农事活动的一种方法。参看439条

②季节。一年有分为三季，四季，五季，六季等几种分法，详430，431，432条。

430 **དུས་ཚིགས་གསུམ།** མགོ་རྒྱལ་མཆུ་དབོ་བཞི་དགུན་དང་། ནག་པ་ས་ག་སྣྲོན་ཆུ་སྟོད་བཞི་དཔྱིད་དུས། གྲོ་བཞིན་ཁྲུམས་སྨད་ཐ་སྐར་སྨིན་དྲུག་སྨེ་བཞི་དབྱར་དུས་སོ། འདི་ནི་གོས་ཕྱག་དར་ཁྲོད་པ་ཇོས་ཤིན་པའི་ཆེད་ཡིན། 三季。太阳在觜、鬼、星、翼四宿为冬季。在角、氐、心、箕四宿为春季。在牛、壁、娄、昴四宿为夏季。这是戒律中为粪扫法衣而规定的。

431 **དུས་ཚིགས་བཞི།** ༡ དགུན་ཟླ་ར་བ་འབྲིང་ཐ་ཆུང་། ༢ དཔྱིད་ར་འབྲིང་ཐ་ཆུང་། ༣ དབྱར་ར་འབྲིང་པོ་ཐ་ཆུང་། ༤ སྟོན་ར་འབྲིང་པོ་ཐ་ཆུང་སྟེ་བཞིའོ། 四季。即春、夏、秋、冬。各分孟，仲、季。

432 **དུས་ཚིགས་ལྔ།** དགུན་གྱི་དུས། དཔྱིད་ཀྱི་དུས། དབྱར་གྱི་དུས། དབྱར་ཐུང་ངུའི་དུས། དབྱར་རིང་པོའི་དུས་དང་ལྔའོ། 五季。即冬、春、夏、短夏、长夏。

433 **དུས་ཚིགས་དྲུག** དགུན། དགུན་སྨད། དཔྱིད། སོས་ཀ

དབྱར། སྟོན་ཏེ་དྲུག 六季。即冬、后冬、春、后春、夏、秋。

434 **དཔྱིད་ཟླ་གསུམ།** དཔྱིད་ཟླ་ར་བ། འབྲིང་། ཐ་ཆུང་སྟེ་གསུམ། ཧོར་ཟླ་དང་པོ། གཉིས་པ། གསུམ་པ་དང་། ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པ། བཅུ་གཉིས་པ། དང་པོ་ལ་རེས་འཛིན་ཚུལ་གཉིས་ཡོད། 春三月。孟春，仲春、季春、与夏历对应有相当于一、二，三月和十一，十二，正月两种说法。

435 **དབྱར་ཟླ་གསུམ།** དབྱར་ཟླ་ར་བ། འབྲིང་། ཐ་ཆུང་སྟེ་གསུམ། ཧོར་ཟླ་བཞི་པ། ལྔ་པ། དྲུག་པ་དང་། ཧོར་ཟླ་གཉིས་པ། གསུམ་པ། བཞི་པ་ལ་རེས་འཛིན་ཚུལ་གཉིས་ཡོད། 夏三月。孟夏、仲夏、季夏、与夏历对应有相当于四、五，六月和二、三、四月两种说法。

436 **སྟོན་ཟླ་གསུམ།** སྟོན་ཟླ་ར་བ། འབྲིང་། ཐ་ཆུང་སྟེ་གསུམ། ཧོར་ཟླ་བདུན་པ། བརྒྱད་པ། དགུ་པ་གསུམ་དང་། ཧོར་ཟླ་ལྔ་པ། དྲུག་པ། བདུན་པ་ལ་རེས་འཛིན་ཚུལ་གཉིས་ཡོད། 秋三月。孟秋、仲秋、季秋、与夏历对应有相当于七、八、九月或五、六、七月两种说法。

437 **དགུན་ཟླ་གསུམ།** དགུན་ཟླ་ར་བ། འབྲིང་། ཐ་ཆུང་སྟེ་གསུམ། ཧོར་ཟླ་བཅུ་པ། བཅུ་གཅིག་པ། བཅུ་གཉིས་

པ་དང་། ཧོར་ཟླ་བརྒྱད་པ། དགུ་པ། བཅུ་པ་ལ་ངེས་འཛིན་ཚུལ་གཉིས་ཡོད། 冬三月。孟冬，仲冬，季冬与夏历对应有相当于十，十一，十二月和八、九，十月两种说法。

438 **སོས་ཀ།** དུས་ཚིགས་དྲུག་ནང་ཚན་གྱི་སོས་ཀ་ནི་ཧོར་ཟླ་བཞི་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་དྲུག་པའི་བཅོ་ལྔའི་བར་སྤྱི་ཟླ་བ་གཉིས། 后春。六季中的后春相当于夏历的四月十六至六月十五之间两个月。

439 **དུས་ཚིགས་ཉེར་བཞི།** དབྱིད་ཚུགས། ཁ་བ་ཆར་ལོག སྨིན་བུ་འགུལ། དབྱིད་མཉམ། ནམ་མཁའི་མདངས་གསལ། འབྲུ་ཆར། དབྱར་ཚུགས། ཁྲི་བ་གང་། སྟོན་འདེབས། དབྱར་ཉི་ལྡོག ཚ་ཆུང་།། ཚ་ཆེན། སྟོན་ཚུགས། བསིལ་འགུགས། ཟིལ་དཀར། སྟོན་མཉམ། བད་ནག སད་ལྷུང་། དགུན་ཚུགས། ཁ་བ་ཆུང་། ཁ་བ་ཆེ། དགུན་ཉི་ལྡོག གྲང་ངར་ཆུང་། གྲང་ངར་ཆེ་རྣམས་སོ། 二十四节气。即立春，雨水、惊蛰、春分、清明、谷雨、立夏、小满、芒种、夏至、小暑、大暑、立秋、处暑、白露、秋分、寒露、霜降、立冬、小雪、大雪、冬至、小寒、大寒。看429条。

440 **ལྡོག་གཉིས།** དུས་ཚིགས་ཉེར་བཞིའི་ནང་ཚན། ཉི་མ་ལྷོ་བགྲོད་མཐར་ཐུག་ལ་དགུན་ཉི་ལྡོག་དང་། བྱང་བགྲོད་མཐར་ཐུག་ལ་དབྱར་ཉི་ལྡོག་གོ། 二至。即冬至，夏至。见441、442条。

441 **དགུན་ཉི་ལྡོག** ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པའི་སྐྱང་ལ་ལྷོ་བགྲོད་མཐར་ཐུག་ཉི་མ་ལྷོ་ནས་བྱང་དུ་ལྡོག དགུ་འདེན། 冬至。夏历十一月中气，太阳南行至极，回归北行的节气。开始数九。

442 **དབྱར་ཉི་ལྡོག** ཧོར་ཟླ་ལྔ་པའི་སྐྱང་ལ་ཉི་མ་བྱང་བགྲོད་མཐར་ཐུག་ཡིན་པས་ཉི་མ་བྱང་ནས་ལྷོར་ལྡོག་པའི་དུས་ཚིགས། 夏至。夏历五月中气，太阳北行至极，回归南行的节气。

443 **མཉམ་གཉིས།** དུས་ཚིགས་ཉེར་བཞིའི་ནང་ཚན་ཏེ། ཧོར་ཟླ་གཉིས་པའི་སྐྱང་ཚད་ལ། དཔྱིད་ཉིན་མཚན་མཉམ་པ་དང་། ཧོར་ཟླ་བརྒྱད་པའི་སྐྱང་ཚད་ལ་སྟོན་ཉིན་མཚན་མཉམ་པའོ། 二分。夏历二月中气为春分，八月中气为秋分，昼夜同长。

444 **དཔྱིད་མཉམ།** ཧོར་ཟླ་གཉིས་པའི་སྐྱང་ལ་དཔྱིད་ཉིན་མཚན་མཉམ། 春分。夏历二月中气，昼夜等长。

445 **སྟོན་མཉམ།** ཧོར་ཟླ་བརྒྱད་པའི་སྐྱང་ཚད་ལ་སྟོན་ཉིན་མཚན་མཉམ་པའི་དུས་ཚིགས། 秋分。夏历八月中气，昼夜等长。

446 **ཚུགས་བཞི།** དུས་ཚིགས་ཉེར་བཞི་འི་ནང་ཚན་ཏེ། ཧོར་ཟླ་དང་པོའི་དབུགས་ཐོབ་ཉིན་དཔྱིད་ཀྱི་མགོ་ཚུགས། ཧོར་ཟླ་བཞི་པའི་དབུགས་ཐོབ་ཉིན་དབྱར་ཚུགས། ཧོར་ཟླ་བདུན་པའི་དབུགས་

ཐོབ་ཉིན་སྟོན་ཚུགས།　ཧོར་ཟླ་བཅུ་པའི་དབུགས་ཐོབ་ཉིན་དགུན་ཚུགས་པའོ། 四立。二十四节气中，夏历正月交节之日，春季开始，立春；四月交节，立夏；七月交节，立秋；十月交节立冬。

447 **དཔྱིད་ཐུག**　ཧོར་ཟླ་དང་པོའི་དབུགས་ཐོབ་དུས་དཔྱིད་ཀྱི་མགོ་ཚུགས། ས་ལ་དྲོད་འོང་། 立春。夏历正月交节，春季开始。地气上腾。

448 **དབྱར་ཐུག**　ཧོར་ཟླ་བཞི་པའི་དབུགས་ལ་དུས་བཞིའི་ནང་ནས་དབྱར་གྱི་མགོ་ཚུགས། ཁུ་བྱུག་གྲགས་སྐབས་ཡིན། 立夏。夏历四月交节，夏季开始。杜鹃鸣。

449 **སྟོན་ཐུག**　ཧོར་ཟླ་བདུན་པའི་དབུགས་ལ་དུས་བཞིའི་ནང་ཚན་སྟོན་གྱི་མགོ་ཚུགས་པས་ཚད་པ་ཅུང་ཟད་ཁ་འབྲི། 立秋。夏历七月交节，秋季开始，暑热稍退。

450 **དགུན་ཐུག**　ཧོར་ཟླ་བཅུ་པའི་དབུགས་ལ་དགུན་ཟླ་གསུམ་གྱི་མགོ་ཚུགས་པས་གྲང་ངར་རྒྱས། 立冬。夏历十月交节，冬三月开始，寒渐盛。

451 **ཚ་ཆུང་།**　ཧོར་ཟླ་དྲུག་པའི་དབུགས་ལ་ཚ་བ་ཆུང་རིམ་ནས་འཕེལ་བའི་དུས་སྐབས། 小暑。夏历六月交节，温热渐盛。

452 **ཚ་ཆེན།**　ཟླ་བ་དྲུག་པའི་སྐང་ལ་ཚ་བ་ཆེ་བའི་དུས་ཚིགས་

ཡིན་པས་ཤིང་ཏོག་གི་འབྲས་བུ་སྨིན། 大暑。夏历六月中气。温热极盛。巢熟。

453 ཁ་བ་ཆར་ལྡོག ཧོར་ཟླ་དང་པོའི་སྨད་ཚད་ལ་ཁ་བ་ཆར་དུ་འགྲོ་བའི་དུས་ཚིགས། 雨水。夏历正月中气，雪变雨。

454 སྲིན་བུ་འགྱུལ། ཧོར་ཟླ་གཉིས་པའི་དབུགས་ཐོབ་ནས་འབུ་སྲིན་དབུགས་རྒྱུ། དཔྱིད་ཀྱི་རླུང་ཆེན་ལྡང་། ཤིང་རྩི་ཁ་འབུས་པའི་དུས་ཚིགས་ཡིན། 惊蛰。夏历二月交节，蛰虫中始振，春风劲，树萌芽。

455 གནམ་མཁའི་མདངས་གསལ། ཧོར་ཟླ་གསུམ་པའི་དབུགས་ཐོབ། 清明。夏历三月交节。

456 འབྲུ་ཆར། ཧོར་ཟླ་གསུམ་པའི་སྨད་ནས་འབྲུ་རིགས་ལོ་ཏོག་ལ་ཕན་པའི་ཆར་འབེབས་པའི་དུས་ཚིགས། 谷雨。夏历三月中气，雨润百谷。

457 ཆུ་བ་གང་། ཧོར་ཟླ་བཞི་པའི་སྨད་ལ་ཆུ་ཕྲན་རྒྱས་པའི་དུས་མཚམས་ཡིན། 小满。夏历四月中气，小河涨满。

458 སྟོན་འདེབས། ཧོར་ཟླ་ལྔ་པའི་དབུགས་ཐོབ་ལ་སྟོན་འདེབས་རམ་བྲེལ་འདེབས་ཀྱི་དུས་ཚིགས་ཀུང་ཞེར། 芒种。夏历五月交节，忙于夏收复种的季节。

459 **བསིལ་འགྱུག** ཧོར་ཟླ་བདུན་པའི་སྐང་ལ་བསིལ་འགྱུག་པའི་དུས་ཚིགས་ཡིན། 处暑。夏历七月中气，凉风至。

460 **ཟིལ་དཀར།** ཧོར་ཟླ་བརྒྱད་པའི་དབུགས་ཐོབ་ལ་ཟིལ་དཀར་ཞེས་པའི་དུས་ཚིགས་ལ་སླེབས། 白露。夏历八月交节。

461 **བད་ནག** ཧོར་ཟླ་དགུ་པའི་དབུགས་ཐོབ་ནས་སད་པ་སྨོ་འབབ་པས་བད་ནག་ཅེས་པའི་དུས་ཚིགས་སུ་སླེབས་པ་ཡིན། 寒露。夏历九月交，露结为霜。

462 **སད་ལྷུང་།** ཧོར་ཟླ་དགུ་པའི་སྐང་ནས་འབྲུག་སྒྲ་ཆག་པ་དང་ལོ་ཏོག་བཞག་ཀུང་སད་ཀྱིས་འཇིག་པས་སད་ལྷུང་གི་དུས······ཚིགས་ཟེར། 霜降。夏历九月中气，雷始收声，禾畏霜冻。

463 **ཁ་བ་ཆུང་།** ཧོར་ཟླ་བཅུ་པའི་སྐང་ལ་ཁ་བ་འབབ་པའི་མགོ་ཚུགས་པའི་དུས་ཚིགས་ཡིན། 小雪。夏历十月中气，雪始降。

464 **ཁ་བ་ཆེ།** ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པའི་དབུགས་ཐོབ་ནས་ཁ་བ་ཆེ་བ་འབབ་པའི་དུས་ཚིགས་སུ་སླེབས། 大雪。夏历十一月交节，雪盛降。

465 **གྲང་ངར་ཆུང་།** ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཉིས་པའི་དབུགས་ལ་

གྲང་ངར་ཆུང་ཞེས་པའི་དུས་ཚིགས། 小寒。夏历十二月交节。

466 **གྲང་ངར་ཆེ།** ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཉིས་པའི་སྨད་ལ་ཤིན་ཏུ་གྲང་བའི་སྨད་ཡིན་པས་ན་གྲང་ངར་ཆེ་བའི་དུས་ཚིགས་ཟེར། 大寒。夏历十二月中气，寒气栗烈。

467 **ཚ་བ་ཚུགས།** ལོ་རེ་བཞིན་དབྱར་ཉི་ལྡོག་ནས་བགྲངས་པའི་ལྕགས་པོ་གསུམ་པ་ནས་ཚ་བ་ཚུགས། དེ་ཉིད་ནས་བགྲངས་པའི་བདུན་པའི་དབུགས་ཐོབ་པར་ཚ་བ་ཆེ་ཆུང་འཇོག་པ་ཡིན་ཞིང་། མཁའ་མེ་ཞག་ལ་གསུམ་བཞི་མ་ལོང་ཆེ་སོ་དེ་ལ་ཚ་ཆེན་ཡིན་པས་བཟང་ཟེར། བདུན་བརྒྱད་ཆད་ཆེ་ཚ་འབྲིང་། དགུ་བཅུ་ཆད་ཆེ་སོ་དེ་ལ་ཚ་ཆུང་ཟེར། 入伏。每年夏至后第三个庚日入伏，由此日至七月节立秋之间的日数定暑热大小。若不足30天，则最好是少三四天，大热。若少七、八日则中热；少九、十日则小热。

468 **དགུ་འཛིན།** དགུན་ཉི་ལྡོག་ནས་དགུ་དགུ་འཛིན་པ། 数九。从冬至起数九个九日。

469 **ཚེས་གཟའ།** གྲུབ་རྩིས་ཀྱི་གཟའ་དག་པའི་རེས་གཟའ། 太阴曜。体系派的“定曜”中的星期序数。

470 **ཁྱིམ་གཟའ།** ཉི་མ་ཁྱིམ་སོ་སོར་སླེབས་ཉིན་གྱི་རེས་གཟའ། དེ་ལ་ཁྱིམ་འཕོའི་གཟའའང་ཟེར། 宫曜。入宫日的星期序数，

亦名过宫曜。

471 **ཟླ་བའི་བདག་གཟའ།** ཉི་མ་ལུག་ཁྱིམ་སོགས་ལ་སླེབས་པའི་ཉིན་གྱི་རེས་གཟའ་གང་ཡིན་དེ་ནི་ཟླ་བ་དེའི་བདག་པོའི་གཟའ་ཡིན། ཁྱིམ་གཟའ་དང་དོན་གཅིག 月主曜。太阳入某宫那一天的值日曜次即为该月之主曜。即宫曜。

472 **ལོ་བདག** ཉི་མ་ལུག་ཁྱིམ་ལ་སླེབས་པའི་ཉིན་གྱི་རེས་གཟའ་ནི་ལོ་རིལ་པོ་དེའི་བདག་པོའོ། 年主。太阳入白羊宫之日的曜次，即是全年的主曜（作用派用）。

473 **དབང་ཕྱུག་བཞེངས་བཞུགས།** སྦྱར་བའི་ཁྱིམ་སླེབས་ཉིན་གྱི་རེས་གཟའ་དང་བྱེད་པའི་ལོ་བདག་ལ་བརྟེན་པའི་ཁྱིམ་གཟའ་གཉིས་མང་ཉུང་ལ་དཔགས་ནས་གནམ་གཤིས་དང་། སོ་གཡོ། བདེ་སྡུག་སོགས་བརྟག་ཐབས། 大自在天起居。用体系派的"过宫曜"和作用派的"年主曜"两数值大小的差别来予告气候，年成，地震，战乱与太平的方法。

474 **བསོད་ནམས།** ཞི་གཟའ་གཉིས་ཀྱི་མིང་གི་རྣམ་གྲངས། དཔེར་ན། ཁྱིམ་བཅུ་གཉིས་ཀུན་ལ་བསོད་ནམས་ཤིན་ཏུ་དགེ། 福星。指两文曜。例如：十二宫均出现福星之年大吉。

475 **ཀར་སྐྱང་གི་རྩིས།** ཀ་རའི་རོ་སྐྱང་ལྟ་བུའི་རྩིས་ཏེ་

བལ་པོའི་ཡུལ་དུ་དར་བའི་ཆར་འབྲས་སོགས་བརྟག་ཐབས། 甜头算。
“如嚼糖味的算法”。盛传于尼泊尼的予告雨情和收成的算法。

476 **ཤཀའི་འདས་ལོ།** ཀ་རའི་རོ་མྱང་ལྟ་བུའི་རྩིས་ཀྱི་རྩིས་མགོ་ནི་སྤྱི་ལོ་དོན་དགུ་བ་ཡིན། 夏迦纪元。甜头算法的历元，公元79年。

477 **དག་སྦྱོར་ཀུན་འཇུག** ཀར་སྦྱང་རྩིས་ལས་ཤཱཀའི་འདས་ལོ་དེ་དག་པོ་སྟེ་བཅུ་གཅིག་གིས་སྦྱངས་པའི་ལྷག་མ་མཚོ་ཡིས''' དོར་ལྷག་ལ་མེ་ཤར་ན་ཀུན་འཇུག་ཅེས་ཟེར་ཏེ་ཡུལ་ཀུན་ཁྱབ་པར་སྦྲང་ཆར་འབབ། 遍入。甜头算术语，夏迦纪元之积年减11，除以4后之商余如果得3，表示各地普遍降大雨，名叫“遍入”。

478 **རྫིང་བུར་འཇུག** ཀར་སྦྱང་རྩིས་ལས“རྫིང་བུར་འཇུག”གི་རི་མོ་སྟེ་གཅིག་ཤར་ན་ཐན་པ་འབྱུང་། 入池。甜头算术语，出现“入池”之数值1时，大旱。

479 **ཡན་ལག་འཇུག** ཀར་སྦྱང་རྩིས་སུ་ཡན་ལག་འཇུག་གི་རི་མོ་སྟེ་གཉིས་ཤར་ན་ཡུལ་གྲུ་ལ་ལར་ཆར་འབེབས་ཤིང་། ལ་ལར་མི་འབབ་འབྲུ་ཚོགས་ཉམས། 入支。甜头算术语，出现“入支”之数值2时，局部地区有雨，局部无雨，歉收。

480 **ལྷག་ཞག** ཉི་མ་འཁྲིག་ཁྱིམ་དུ་སླེབས་ནས་ཞག་བཅུ་

བདུན་འདས་ནས་ཞག་བདུན་གྱི་བར་ལྷོ་ཕྱོགས་ཛམྦུ་བྲི་ཀྵའི་ཤིང་ལ་''''
དུར་ཕག་འཛེག་པས་ཆར་བབས་དུག་ཏུ་འགྱུར་བས། སྨན་དཔྱད་ཆུ་
ཡི་ལས་ལ་འཛེམ་དགོས་ཟེར། ཉི་བར་ཚད་༥.༤༦.༣༠.༠.ཤར།
毓日，毒水日。传说，太阳入双子宫后第十七日起，七天中有墓猪攀登瞻部波梨叱树，此时雨水变毒，忌饮用汤药。太阳平行度为5宿46刻30分。

481 **བཀྲུད་པའི་ཆུ་སྐར།** བཀྲུད་པའི་དབུགས་ཐོབ་ཉིན་
དེ་ནས་ཞག་བདུན་བར་སྐར་མ་རི་ཁྱི་འཆར་ཞིང་ཆུ་ཀུན་བདུད་རྩིར''''
འགྱུར་བས། ཆར་ཞུགས་ན་ནད་དང་སྡིག་སྒྲིབ་འདག་ཐུབ་ཟེར་།
ཁྲིམ་ཞག་ཉི་བར་གྱི་ཚད་༡༠.༤༣.༣༠.༠། 药水节。传说：太阳在第十宿43度半时即八月交节（白露）后七日内澄水星出现，一切水皆成甘露，此时入水沐浴能祛疾病及罪障。

482 **སྐར་མ་རི་ཁྱི།** སྐར་མ་ཞིག་སྟེ་ཟླ་དྲུག་ཉིན་འཆར། ཟླ་
དྲུག་མཚན་འཆར་བའི་ཆུ་སྐར་ཟེར། 奔山星，澄水星。半年昼出，半年夜出。

483 **བློན་པོའི་གཟའ།** ལོ་བདག་གི་གཟའ་བསྡུ་ཚུལ་ལོ།
ལོ་རེ་བཞིན་གཟའ་བདུན་པོའི་གང་རུང་ཞིག་འཆར། 臣曜。年主曜，七曜中每年轮值一个。

484 **རྒྱལ་པོའི་གཟའ།** ལོ་གཟའ་བསྡུ་ཚུལ་ཞིག ལོ་རེ་

བཞིན་རེས་གཟའ་བདུན་པོའི་གང་རུང་ཞིག་འཆར། 王曜。君曜，七曜中每年有一值年之曜。

485 **སྐྱ་རྒྱལ།** བློན་པོས་རྒྱལ་པོ་ལ་ལོག་པ་ལ་སྐྱ་རྒྱལ་ཞེས་མདོ་སྡེ་སྟག་རྣའི་བརྡ་ཆིག་ཡིན་པར་བཤད། 犯上。占星术语，臣下欺凌君上。语出摩登伽径。

486 **སྐྱ་ཕམ།** རྒྱལ་པོས་བློན་པོར་ལོག་པ་ལ་སྐྱ་ཕམ་ཞེས་མདོ་སྡེ་སྟག་རྣའི་བརྡ་ཆིག་ཡིན་པར་བཤད། 凌下。占星术语，君上欺凌臣下，语出摩伽径。

487 **ལོ་སྐར།** ཉི་མ་ལུག་ཁྱིམ་དུ་སླེབས་ཉིན། ཁྱིམ་ཞག་སྤྱི་མཁན་གྱི་ཕུར་དག་སྐར་མ་གང་ཤར་བ་དེ་ལོ་སྐར་ཡིན། 年宿。太阳入白羊宫之日，按宫日计算的木曜疾行定数（真黄径）所在的宿位即该年的年宿。

488 **ལོ་གཟའ།** ཕུག་རྩིས་ལ་ཉི་མ་ལུག་ཁྱིམ་དུ་སླེབས་པའི་ཉིན་གྱི་རེས་གཟའ་ནི་ལོ་དེའི་གཟའ་ཡིན་ནོ། 年曜，太阳入白羊宫之日的值日曜为该年之年曜（体系派用）。

489 **དུས་ཆེན་བཞི།** ནང་པའི་དུས་ཆེན་བཞི་ནི། གཉིས་པའི་ཡར་ངོ་ཆོ་འཕྲུལ་བསྟན་པ། བཞི་པའི་བཅོ་ལྔར་མངོན་པར་སངས་རྒྱས་པ། དྲུག་པའི་ཚེས་དྲུག་ལ་ཆོས་འཁོར་བསྐོར་བ། དགུ་པའི་

ཉིར་གཉིས་ལ་ལྷ་ལས་བབས་པའོ། 佛教四大节日。二月白分，神变节，四月十五，成佛节，六月六日说法节，九月二十一回降节。

490 **བསྐལ་ཐོ།** ལོ་མང་པོར་གོ་ཆོད་པའི་ལོ་ཐོ། 万年历。永远通用多年的历书。模式。

491 **ས་གླང་།** རྟར་ཟླ་དང་པོའི་དཔྱིད་ཐོབ་ཉིན་ས་གླང་གི་ཁ་མདོག་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་ལོ་རྟོག་ལེགས་ཉེས་སོའ་བརྟག་ཐབས་…… ཞིག་མ་ནུ་ཙི་ནའི་ཡུལ་ནས་བྱུང་བའི་རྩིས། 春牛。汉历以立春之日土牛的颜色等等预占全年农事丰欠之术。

492 **གཡང་སྐར་གཉིས།** དཔྱིད་ཚུགས་དང་སྟོན་ཚུགས་རྗེས་ཀྱི་ས་ཕོ་ལྔ་པའི་ཉིན་ཏེ། ཞིང་ཕར་འདེབས་དང་སྟོན་ཐོག་མཛོད་སྡུད་ཀྱི་རྟེན་འབྲེལ་སྒྲིག་པའི་ཉིན། 社日。汉历立春，立秋后第五个戊日，祭祀土神祈祷春播，秋收顺遂之日。

493 **ལོ་བཤད།** ལོ་རིལ་པོའི་གནམ་གཤིས་མདོར་བསྟན། 总说全年气候。

494 **མགོ་སྨང་།** རྟར་ཟླ་གཉིས་པ་དང་། བརྒྱད་པའི་དཔྱིད་ཐོབ་སྟོན་འཁྱལ་དང་བད་དཀར་ནས་ས་ཕོ་གཉིས་པ་ནམ་བྱུང་…… ཚེ་དཔྱིད་དང་སྟོན་གྱི་མགོ་སྨང་ཞེས་པ་སྟེ་ལོ་འདིའམ་ཕྱི་ལོར་སྨིན…… རྒྱུའི་ཕྱོ་སོགས་འདེབས་རན་ཡིན། 始播日。每年二月和八月节气（惊

蛰和白露）后的第二戊日，开始播春麦或冬麦。

495 འབྲུ་འདེབས་སྐར་མ། ཟླ་བ་གཉིས་པ་དང་བརྒྱད་པའི་དབུགས་ཐོབ་རྗེས་ཀྱི་ས་ཕོ་གཉིས་པའི་ཉིན་མ་སོ་སྣང་ཞེས་པ་འབྲུ་''འདེབས་སྐར་མ་ཡིན། 播种日。二月节（惊蛰）和八月节（白露）后第个二戊日为播种日°

496 སེང་གདན་ཆ། དབྱངས་འཆར་ལས་གསུངས་པའི་ལེགས་ཉེས་བརྟག་ཐབས་ཤིག 狮座。韵律占星术中的一种推算顺违之术。

497 ཝ་ཞག ཉི་སྐར་བདུན་དང་ཆུ་ཚོད་ཞེ་གསུམ་སྤྱི་ཟླ་བརྒྱད་པའི་ཚེས་བཅུའི་སྐོར་ནས་ཝ་ཞག་བཅོ་ལྔ་འཛིན། སྟོན་སད་ཡོད་མེད་བརྟག་པའོ། 狐日。太阳在第七宿43度（公历8月10日左右）之時起十五天为狐日，观察秋季有无霜冻。

498 གཞུང་ཞག ཉི་སྐར་བརྒྱད་དང་ཆུ་ཚོད་ང་བརྒྱད། སྤྱི་ཟླ་བརྒྱད་པའི་ཚེས་ཉེར་བདུན་སྐོར་ནས་གཞུང་ཞག་ཉེར་གཅིག''''འཛིན། སད་ངེས་པར་ཡོད་པའི་སྐབས་སོ། 正日。太阳在第八宿58度(公历8月27日左右)起二十一天内必有霜。

499 ཁོང་ཞག ཉི་སྐར་བཅུ་དང་ཆུ་ཚོད་དྲུག སྤྱི་ཟླ་དགུ་པའི་ཚེས་བཅུ་གསུམ་སྐོར་ནས་ཕྱིང་གྱུར་ལོག་པའི་ཁོང་ཞག་བཅོ་ལྔ''''

འདྲེན། 鹞去日。太阳在第十宿6度（公历9月13日左右）起十五天内鹞南归。

500 **སྨལ་པོ་ཟླ་ཕྱེད།** ཉི་སྐར་ལྔ་དང་ཆུ་ཚོད་ལྔ་བཅུ། ཕྱི་ཟླ་བདུན་པའི་ཚེས་བཅུ་གཉིས་སྐོར་ལ་སྨལ་པོ་ཟླ་ཕྱེད་ཞག་བཅོ་ལྔ……པརྩི་བའོ། 鸄半月。太阳在第五宿50度（公历7月10日左右）起的十五天内为鸄半月。

501 **སྨལ་པོའི་གདོང་ཆར།** དབྱར་ཉི་ལྡོག་ནས་སོག་ཞག་ཉི་ཤུའི་མཚམས་སུ་སྨལ་པོའི་གདོང་ཆར་ཞེས་པ་ཆར་ངེས་པར་དུ……འབབ་ཟེར། 鸄面雨。夏至后二十天内必有雨，名为鸄面雨。

502 **ལོག་ཞག** དགུན་ཉི་ལྡོག་ནས་ཞག་ཉེར་བཞིའི་རིང་ལ་ལོག་ཞག་ཟེར། དེའི་རིང་ལ་ཁ་རླུང་དང་གྲང་ངར་ཆེ་ན་དབྱར་ཁོད་ཟེར། དབྱར་ཉི་ལྡོག་ནས་ཞག་ཉེར་གཅིག་རིང་ལ་སོག་ཞག་བརྩི། དེའང་ཉི་ལྡོག་ཉིན་དང་བདུན་དང་པོ། གཉིས་པ། གསུམ་པ་བཅས་དུས་ཆར་བཞི་པོ་དེ་ལ་ཆར་བབས་ན་གནམ་དམའ་བ་ཞེས་ཟེར་བས། དབྱར་དུས་ཐན་པ་མེད་ཟེར། དུས་ཆར་བཞི་པོ་དེ་ལ་ཆར་མ་བབས་ན་གནམ་མཐོ་བ་ཞེས་གྲགས་པས་ཉིན་ཉེར་གཅིག་ཙམ་ལ་ཐན། 两至日，回归日。冬至后二十四天内，如风雪寒气大，次年夏季雨水多。夏至后二十一天内"数七"即：夏至当天，和三个第七天，如有雨，名为"天低"，夏季不旱，如无雨，名为"天高"，有二十一天的旱。

503 བྱ་ཞག དགུན་ཉི་ལྡོག་ནས་ལོག་ཞག་ཉེར་བཞི་རྫོགས་རྗེས་སུ་ཞག་བཞི་བཅུའི་རིང་ལ་བྱ་ཞག་ཟེར། དེ་ཡང་བྱ་མའི་ཞག་དྲུག གཤོག་ཟུར་ཞག་དྲུག དཔུང་ཞག་གསུམ། མཇིང་ཁུང་ཞག་བདུན། ཁ་གདོང་ཞག་གསུམ། གཤོག་རྩེ་ཞག་ལྔ། བྱ་བྱ་ཞག་བཅུ་སྟེ་ཞག་བཞི་བཅུའི་རིང་ཁ་ཆར་དང་གྲང་དར་སོགས་ལ······ བརྟེན་ནས་སད་སེར་ཐོད་ཐན་སོགས་ཡོད་མེད་བརྟག་སྲོལ་ཞིག་སྟེ་བྱ··· གོ་འོས་སྒོ་ང་གསོས་ནས་རིམ་པས་བྱ་ཕྲུག་ཆགས་པའི་བར་དུ་དཔེ······ སྦྱར་ནས་བཤད་སྲོལ་ཡོད་པའོ། 鸟日。冬至后的二十四个回归日过后，四十天内为鸟日，包括母鸟日六天，翅边日六天，肩头日三天，颈窝日七天，口面日三天，翅尖日五天，鸫鸟日十天。有在此四十天内观察雨雪风寒，予测霜、雹、旱、涝之法。这些名词是按食骨雕孵卵成鸫过程命名的。

504 ཁྲུམས་ཞག ལོག་ཞག་ཉེར་བཞི་དང་བྱ་ཞག་བཞི་བཅུ་རྫོགས་རྗེས་སུ་ཁྲུམས་ཞག་བཅུ་གཉིས་བརྩི་སྟེ། བྱ་ཞག་རྫོགས་རྗེས་གཙང་གི་ཁྲུམས་ཞག་རྩིས་ཞེས་པ་ལྟར་རོ། 室壁日。回归日二十四天和鸟日四十天过去后，为后藏的室壁日十一天。

505 བསྐོལ་བོ་སྣ་ཕྱེད། ཉི་སྐར་ཉེར་གསུམ་དང་ཚེས་ཚོད་སོ་གཉིས་སམ་སྨྲི་ཞ་གསུམ་པའི་ཚེས་དགུ་སྐར་ནས་ཞག་བཅོ་ལྔ་རིང་ལ··· བསྐོལ་བོ་སྣ་ཕྱེད་ཅེས་ལྷ་ས་དང་ཡར་ཀླུང་ཁུལ་དུ་བརྩིས་སྲོལ་ཡོད།

བརྡོལ་བོ་ནི་སྤྱུར་དཀར་ཡིན་པ་དང་དེ་དུས་དེ་ལ་སྤྱུར་ཚིའམ་སྨྱུ་གུ''''ཐོན་པའི་སྐང་ཡིན། 白胶日。太阳在第23宿32度（公历3月9日左右）起十五天，在拉萨和亚隆一带叫白胶日，因为是这种树出胶或出芽之时。

506 **སྐྱུང་ཞག** ཉི་སྐར་ཉེར་བཞི་དང་ཆུ་ཚོད་ཞེ་བཞི་སྤྱི་ཟླ་གསུམ་པའི་ཚེས་ཉེར་ལྔ་སྔོར་ནས་སྐྱུང་ཞག་དགུ་པ་བརྩིས་ནས་སོས''''ཐན་ཡོད་མེད་བརྟག་པ་སྟེ་དེའི་རིང་ལ་ཁ་ཆར་བབས་ནས་གནམ''''''གཤིས་གྲང་ན་སྐྱུང་མོའི་ཁོང་ཁྲག་བཏོན་པ་ཞེས་སོས་ཐན་ཡོང་བར''''བཤད། 鹮日。太阳在第24宿44度（公历3月25日左右）起九天为鹮(红咀鸦)八日，观察春旱有无，据说此期间如有雨，天凉，红咀鸦呕血，春旱。

507 **ཤེ་མོ་ཞག་བདུན།** ཉི་སྐར་ཉེར་ལྔ་དང་ཆུ་ཚོད་ཉེར་གཉིས་སྤྱི་ཟླ་བཞི་པའི་ཚེས་གཉིས་སྔོར་ནས་ཤེ་མོ་ཞག་བདུན་བརྩི། དེའི་རིང་ལ་ཁ་ཆར་བབས་ན་དཔྱིད་ཐན་ཡོང་བར་བཤད། ཤེ་ཕོ་ཤེ་མོ་ཞེས་པ་རྩངས་པས་སྦྲིག་པ་ཟ་བའི་དུས་དང་ཡང་པིང་ཀྲུར་ཕོ་མོ''''སླེབས་པའི་དུས་སྐབས་རེད་ཅེས་བཤད་སྲོལ་ཡོད། 鹞来日。太阳在第25宿 22度（公历4月2日左右）后七天为蜥蜴食蝎之期。亦为鹞鹰飞来之期，此期间如有雨为旱年。

མིང་གི་རྣམ་གྲངས།　异名

508 **རྒྱུ་སྐར།** (༡) སྐར་མ་སྤྱི། དཔེར་ན། ཉིན་ཡང་མཚན་བཞིན་རྒྱུ་སྐར་ཤར། (༢) གཟའ་རྣམས་ཀྱི་རྒྱུ་ལམ་དུ་གནས་པའི་སྐར་མ། དཔེར་ན། རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བདུན། རྒྱུ་སྐར་ཆུ་ཚོད། རྒྱུ་སྐར་གྱི་ཀང་པ། ①星的总称。例：昼见星宿，犹如黑夜。②宿。外于诸曜运行轨道上的星宿（恒星）。例：二十七宿。宿度，宿步，

509 **རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བདུན།** ཐ་སྐར་དང་། བྲ་ཉེ། སྨིན་དྲུག སྣར་མ། མགོ ལག ནབས་སོ། རྒྱལ། སྐག མཆུ། གྲེ དབོ། མེ་བཞི། ནག་པ། ས་རི། ས་ག ལྷ་མཚམས། སྣྲོན། སྣུབས། ཆུ་སྟོད། ཆུ་སྨད། གྲོ་བཞིན། མོན་གྲེ། མོན་གྲུ། ཁྲུམས་སྟོད། ཁྲུམས་སྨད། ནམ་གྲུ་བཅས་རི་མོར་ཐིག་ཤར་ན་ཐ་སྐར། གཅིག་ཤར་ན་བྲ་ཉེ། ཉེར་དྲུག་ཤར་ན་ནམ་གྲུའོ། 二十七宿。娄、胃、昴、毕、觜、参，井、鬼、柳、星、张、翼、轸、角、亢、氐、房、心、尾、箕、斗、牛、虚、危、室、壁，奎。在运算的数字中，零为娄，一为胃……二十六为奎。

510 རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བརྒྱད། རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བདུན་ནང་གི་གྲོ་བཞིན་མཐར་བྱི་བཞིན་ཞེས་པ་སྣར་ན་ཉི་ཤུ་རྩ་བརྒྱད་འབྱུང་། འོན་ཀྱང་རྒྱུ་སྐར་དེ་གཉིས་ལ་སྐར་ཁྱོན་ཡུལ་གྱི་ཆུ་ཚོད་དྲུག་ཅུ་ལས་མེད། 二十八宿。二十七宿之牛宿后加女宿为二十八宿，但这两宿共只占一宿的弧长六十刻。

511 ཐ་སྐར། རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བརྒྱད་ཀྱི་ནང་ཚན། གསལ་བའི་བུ་མོ། རྟ་ཐོན་མ། དབྱུ་གུ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར། 娄宿。二十八宿之一，其异名有：光明女，乘马女，犍槌等。

512 བྲ་ཉེ། རྒྱུ་སྐར་གྱི་ནང་ཚན། གཤིན་རྗེ་མ། སྒེག་མོའང་ཟེར། 胃宿。二十八宿之一。甚异名有：阎罗母，媚妇等。

513 སྨིན་དྲུག རྒྱུ་སྐར་ཞིག དེ་ལ་མང་པོ་སྐྱེས། ཀྲྀཏྟིཀ མ་དྲུག་བུའང་ཟེར། 昴宿。二十八宿之一，其异名有：多生，迦底迦，六母子（七姊妹星团）等。

514 སྣར་མ། རྒྱུ་སྐར་ཞིག་སྐྱེ་པ་རྗེ་དང་། དཔལ་བའི་ལྷ་ཕྲེན་མ། སྐྱེ་དགུའི་བདག་པོའང་ཟེར། 毕宿。二十八宿之一，其异名有：犊牧，缓行天女，众生主等，

515 མགོ རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་། སྨལ་པོ། མགོ་སྐྱེས། རི་དྭགས་མགོ། ཟླ་སྐྱེས་ཀྱང་ཟེར། 觜宿。二十八宿之一，其异名有

觜觿，头生，鹿首，月生等，

516 ལག་པ། རྒྱ་སྐར་ཞིག་སྟེ། ནག་མོ། དྲག་མོ། དྲག་ཤུལ་མ། དམག་དཔོན་དགྲའང་ཟེར། 参宿，二十八宿之一，其异名有：妇，威猛女，狰狞女，将军敌等，

517 ནབས་སོ། རྒྱ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་། སྦྱིན་མའི་ལྷ་མོ། ཤུ་ཀྲ་མ། རྒྱལ་སྔོད་ཀྱང་ཟེར། 井宿。廿八宿之一，其异名有，施财天女，鬼宿前等。

518 རྒྱལ། རྒྱ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། བླ་མའི་ལྷ་ལྡན། སྒྲོར་ལྡན་མ། གྲུབ་པ། ཆོས་བྱེད་ཀྱང་གྲགས། 鬼宿。二十八宿之一，其异名有：上师天，富女，成就，能满愿等，

519 སྐག རྒྱ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ་གདེངས་ཅན་ལྷ་མོ། ཝའང་ཟེར། 柳宿。二十八宿之一，其异名有：龙女，狐等。

520 མཆུ། རྒྱ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། ཕ་མེས་ལྷ་སྐྱེས། སྙན་ངག་མཁན། རྟ་ཆེན་ཞེས་ཀྱང་གྲགས། 星宿。二十八宿之一，其异名有。祖神生，诗人，大马等。

521 གྲེ། རྒྱ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། རྟ་ཆུང་། འཚོ་བ། སྐྱེས་པ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར། 张宿，二十八宿之一，其异名有：小马、活、生、等。

522 **དབོ།** རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། ཕྱི་མོ། ཉི་མའི་ལྷ་ལྡན། ཁྲའང་ཟེར། 翼宿。二十八宿之一，其异名有：祖，日神，鹞等。

523 **མེ་བཞི།** རྒྱུ་སྐར་ཞིག་མིང་སྟེ། རིག་བྱེད་ཞེས་ཀྱང་ཟེར། 轸宿。二十八宿之一，其异名有：吠陀等。

524 **ནག་པ།** རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། བྱིཙ། བྱ་རོག ཟླ་བའི་ཐོག་མ་རྣམས་ཀྱང་ནག་པའི་མིང་དུ་གྲགས། 角宿。二十八宿之一，其异名有：雏、鸦、首月等。

525 **ས་རི།** རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། སྒོ་ང་། རླུང་གི་ལྷ་མོ། རླུང་གི་དབང་ཕྱུག སྭ་སྟི། ཞེས་ཀྱང་གྲགས། 亢宿。二十八宿之一，其异名有：卵，风天女，风自在，吉祥等。

526 **ས་ག** རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། སྒོང་སྐོགས། བི་ཤཱ་ཁ། དབང་པོའི་ལྷ་ལྡན་ཡང་ཟེར། 氐宿。二十八宿之一，其异名有：卵壳，毘沙迦，具梵天等。

527 **ལྷ་མཚམས།** རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། ལག་སོར། ཨ་ནུ་རཱ་དྷཱ། མཛའ་བོའི་ལྷའང་ཟེར། 房宿。二十八宿之一，其异名有：手指，阿拇罗达，亲和天等。

528 **སྣྲོན།** རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། ཛེཙ། གཙུབ་ཤིང་། ཕྱུ་

ལྡན་མའང་ཟེར། 心宿。二十八宿之一，其异名有：棋子，镯，具天女等。

529 སྣྲུབས། རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། ཀླུ་མོ། རྩ་བ་ཡང་ཟེར། 尾宿。二十八宿之一。又名曲肘，楔等。

530 ཆུ་སྟོད། རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། ཟླ། སོག་པ། ཆུ་ལྷ་ལྡན་ཡང་ཟེར། 箕宿。二十八宿之一，其异名有：斗，胛骨，天汉等。

531 ཆུ་སྨད། རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། བྱ་ཟེ། ཕུལ། ལྷ་ཚོགས་ལྷ་ལྡན་ཡང་ཟེར། 斗宿。二十八宿之一，其异名有鸡冠，供献，具众天等。

532 གྲོ་བཞིན། རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། བྱ་སྒོ། འཕྲོག་བྱེད། ཐོན་པོའང་ཟེར། 牛宿。二十八宿之一，异其名有鸡胸，能夺，笨波等。

533 བྱི་བཞིན། རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བརྒྱད་ཀྱི་ནང་ཚན་ཞིག 女宿。二十八宿之一。

534 མོན་གྲེ། རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། བྱ་མཇུག ནམ་མཐོང་། ཐོབ་ལྡན་མ། སྒྲོག་སྟོད་ཟེར། 虚宿。二十八宿之一，其异名有：鸡尾，善见，得成女，绊上等。

535 **མོན་གྲུ།** རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། ཆུའི་ལྷ་མོ། སྒྲོག་སྨད། ཐོས་མཆོག ནམ་མཐོང་འོག་ཀྱང་ཟེར། 危宿。二十八宿之一，其异名有：水天女，绛下，胜闻，虚宿后等。

536 **ཁྲུམས་སྟོད།** རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། བྱ་སྟོད། བྱ་མཆུ། ར་ཡི་ལྷ་མོ། གནས་མེའང་ཟེར། 室宿。廿八宿之一，其异名有：鹏上，乌喙，山羊天女，处火等。

537 **ཁྲུམས་སྨད།** རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། བྱ་སྨད། ཟེའུ། འཛིངས་ཀྱང་ཟེར། 壁宿。廿八宿之一，其异名有：鹏下，小桶，罐，等。

538 **ནམ་གྲུ།** རྒྱུ་སྐར་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། གསོ་བའི་ལྷ་མོ། ཤེས་པ་རྒྱས་བྱེད་ཀྱང་གྲགས། 奎宿。廿八宿之一，其异名有：疗养天母，宏识等。

539 **ཤར་སྐར་བདུན།** སྨིན་དྲུག་དང་། སྣར་མ། མགོ་ལག ནབས་སོ། རྒྱལ། སྐག་དང་བདུན་ནོ། 东方七宿。昴、毕、觜、参、井、鬼、柳。

540 **ལྷོ་སྐར་བདུན།** མཆུ་དང་། གྲེ། དབོ། མེ་བཞི། ནག་པ། ས་རི། ས་ག་རྣམས་སོ། 南方七宿。星、张、翼、轸、角、亢、氐。

541 **ནུབ་སྐར་བདུན།** ལྷ་མཚམས་དང་། སྣྲོན། སྣྲུབས། ཆུ་སྟོད། ཆུ་སྨད། གྲོ་བཞིན། བྱི་བཞིན་རྣམས་སོ། 西方七宿。房、心、尾、箕、斗、牛、女。

542 **བྱང་སྐར་བདུན།** མོན་གྲེ་དང་། མོན་གྲུ། ཁྲུམས་སྟོད། ཁྲུམས་སྨད། ནམ་གྲུ། ཐ་སྐར། བྲ་ཉེ་རྣམས་སོ། 北方七宿。虚、危、室、壁、奎、娄、胃。

543 **ས་སྐར་བདུན།** སྨར་མ་དང་། སྣྲོན། ལྷ་མཚམས། ཆུ་སྨད། གྲོ་བཞིན། བྱི་བཞིན། མོན་གྲུ་རྣམས་སོ། 地七宿。毕、心、房、斗，牛、女，危。

544 **ཆུ་སྐར་བདུན།** མོན་གྲེ་དང་། ཁྲུམས་སྨད། ནམ་གྲུ། སྣྲུབས། ཆུ་སྟོད། ལག སྐག་རྣམས་སོ། 水七宿。虚、室、奎、尾、箕、参，柳。

545 **མེ་སྐར་བདུན།** བྲ་ཉེ་དང་། རྒྱལ། སྨིན་དྲུག མཆུ། གྲེ ཁྲུམས་སྟོད། ས་ག་རྣམས་སོ། 火七星。胃、鬼、昴、星、张、壁、氐。

546 **རླུང་སྐར་བདུན།** མགོ་དང་། མེ་བཞི། ནག་པ། ནབས་སོ། དབོ། ས་རི། ཐ་སྐར་རྣམས་སོ། 风七宿。觜，轸、角、井、翼、亢、娄。

547 **མིག་དམར་གྱི་མིང་།** བཀྲ་ཤིས། མཁའ་སྐྱོང་འགྲོ། ཆུ་སྟོད་སྐྱེས། གཞོན་ནུ། ཡན་ལག་དམར། ལུས་དམར་ཅན། ས་སྐྱེས། ས་ལས་བྱུང་། སའི་བུ། རྩིབ་ལྡན། འོད་ཟེར་དགུ་པ། རོལ་འགྲོ། 火星的异名：吉祥，天上行箕宿生，孺童，赤肢，赤体，地生，从地出，地之子，有辐条，第九光，游行。

548 **ལྷག་པའི་མིང་།** མཁས་པ། རྒྱལ་པོའི་བུ། ཟླ་བའི་བུ། སྨར་མ་སྐྱེས། ཆོམ་བྱེད་སྐྱེས། མཛའ་ལྷའི་གྲོགས་པོ། རབ་དགའ། ལུས་གཅིག་པ། གསལ་ལྡན། གསེར་ལྡན། 水星异名：智者，王子，月之子，毕宿生，鬼宿生，房宿友，大喜，一身，具明、有金。

549 **ཕུར་བུའི་མིང་།** སྒྲ་མཁན། གྲེ་སྐྱེས། བཅུ་གཉིས་འོད་འགྱེ། ཉི་མའི་རིགས་སྐྱེས། མཐོ་རིས་ཐོབ། སྣ་ཚོགས་གཙུག་རྒྱན། ཕ་བདུན་པ། དཔྱོད་ལྡན། འབར་བ་ལྡན། བློ་ལྡན། དབྱངས་བདག མིག་ལྡན། མེ་བཞི་སྐྱེས། སྒྲ་མཁས། རྩུབ་ལྡན། ཚིག་བདག འཚོ་བྱེད། རིག་བྱེད་བདག ཤིན་ཏུ་གསལ་བའི་གཙུང་། ལྷའི་བླ་མ། 木星的异名：声明师，张宿生，放十二光，日种生，得上生，髻华饰，七父，广慧，炽焰，智者，音主，具眼，轸宿生，擅言辞，具钻，语主，能养，吠陀主，季明，天尚师。

550 **པ་སངས་ཀྱི་མིང་།** དཀར་པོ། ངན་ལས་རྒྱལ།

ངན་སྤོང་བུ། བཅུ་དྲུག་འོད་ལྡན། སྙན་དངགས་མཁན། དབྱངས་བཅུ་པ། ཚིག་བརྒྱའི་དབང་། མཆུ་ལས་སྐྱེས། ལྷ་མིན་བླ་མ། ལྷ་མིན་བདག་པོ། 金星的异名：太白、胜恶，离恶子，具十六光，诗人，弟十韵，百语子，星宿生，阿修罗师，非天之主。

551 **སྤེན་པའི་མིང་།** དལ་བར་འགྲོ། འཁྱོག་འགྲོ། གོས་སྔོན་ཅན། རྒྱལ་མའི་བུ། རྗེས་སྐྱེས། ཉི་མའི་བུ། མི་བཟང་མིག ཚངས་སྐྱེས། འོད་ཟེར་བདུན་པ། གཤིན་རྗེ་བདག 土星的异名：徐行，曲行，青衣士，胜母之子，后生，太阳之子，丑目，梵生，七光，阎罗主。

552 **སྒྲ་གཅན་གྱི་མིང་།** སྲིད་གསུམ་རྣམ་རྒྱལ། ཁམས་གསུམ་རྣམ་རྒྱལ། སྤྲིན་ལས་རྒྱལ། མཐོ་རིས་སྣང་བྱེད། མུན་པ་ཅན། བྲ་ཉི་ལས་སྐྱེས། ཟླ་བ་ཟ། ཟླ་བ་འཇོམས། ཟླ་བའི་དགྲ། རཱ་ཧུ་ལ། ལམ་ནག སེང་གེ་མོའི་བུ། ཉེ་བར་ཕར་འགྲོ། གཟའ་ཡི་རྣ་བ་འཛིན། 罗睺的异名：胜三有，镇三界，云中尊胜，照亮上界，暗者，胃宿生，食月，摧月，月敌，非天，黑道，母狮之子，力引，执曜耳。

553 **དུས་མེའི་མིང་།** སྣ་ཚོགས་མདོག་ཅན། མིག་སྨན་མདོག་ཅན། སྒྲ་གཅན་མཇུག 劫火的异名：具多色，具眼药色，罗睺尾。

554 **དུ་བ་མཇུག་རིང་གི་མིང་།** ཀེ་ཏུ། སྐག་ལས་སྐྱེས། གཙུག་ཕུད་ཅན། མཇུག་ཕོད་ཅན། ཕོད་ཅན། 慧尾异名：计都、柳宿生、双辫，顶缨、尾缨，有穗。

555 **ལོ་སྐོར་བཅུ་གཉིས།** བྱི་བ། གླང་། སྟག ཡོས། འབྲུག སྦྲུལ། རྟ། ལུག སྤྲེའུ། བྱ། ཁྱི། ཕག་རྣམས་སོ། 十二生肖，十二地支，子鼠、丑牛，寅虎、卯兔、辰龙、巳蛇、午马、未羊、申猴、酉鸡、戌犬、亥猪。

556 **ལོ་ཁན་དྲུག་ཅུ།** རྒྱ་ནག་ལུགས་ལ་ལོ་བཅུ་གཉིས། ཤིང་མེ་ས་ལྕགས་ཆུ་ལྔ་ཡི། དབང་ཐང་ཁམས་རེ་རེ་ཕོ་དང་མོར། སྦྱར་བས་ལོ་ཁན་དྲུག་ཅུ་འབྱུང་། ཞེས་པའོ། 二支周。汉历以十二地支与十天干组合为六十年的干支周。

557 **ཕོ་ལོ་དྲུག** བྱི་བ་དང་། སྟག འབྲུག རྟ། སྤྲེའུ། ཁྱི་རྣམས་སོ། 六阳年。子鼠、寅虎、辰龙、午马、申猴、戌犬。

558 **མོ་ལོ་དྲུག** གླང་དང་། ཡོས། སྦྲུལ། ལུག བྱ། ཕག་རྣམས་སོ། 六阴年。丑牛、卯兔，巳蛇，未羊、酉鸡、亥猪。

559 **ཤིང་བྱི།** འདིར་འབྱུང་བ་ལ་ལྔ་ཕྱེ་བ་དང་། དེ་ལ་ཕོ་མོ་གཉིས་སུ་ཕྱེ་བས་བཅུ་ཡོད་ཀྱང་འབྱུང་བའི་ཐོག་མ་ཤིང་ཕོ་ནས་

འཛིན་པ་ཡིན་ནོ། གཞེར་རྩིས་ལས། འབྱུང་བའི་ཐོག་མ་ཤིང་ཕོ་དང་། ལོ་བརྙན་ཐོག་མ་བྱི་བ་ཡིན། དེ་ཕྱིར་ལོ་རྐན་དྲུག་ཅུའི་མགོ ཤིང་ཕོ་བྱི་ནས་འཛིན་པར་བཤད། ཞེས་སོ། 甲子。黄历中五行各分阴阳，共十天干。从阳木即甲开始，十二属肖从子鼠开始，因此六十年的干支周从甲子开始。

560 རབ་བྱུང་། མེ་ཡོས་ལོ་ལའང་། 胜生丁，丁卯年。

561 རྣམ་བྱུང་། ས་འབྲུག་ལོ་ལ། 妙生，戊辰年。

562 དཀར་པོ། ས་སྦྲུལ་ལོ་ལའང་། 太白，己巳年。

563 རབ་མྱོས། ལྕགས་རྟའི་ལོ་ལ། 沉醉，庚午年。

564 སྐྱེས་བདག ལྕགས་ལུག་གི་ལོ་ལ། 生主，辛未年。

565 ཡང་གི་ར། ཆུ་སྤྲེལ་ལོ་ལ། 教苑，壬申年。

566 དཔལ་གདོང་། ཆུ་བྱའི་ལོ་ལ། 瑞颜、癸酉年。

567 དངོས་པོ། ཤིང་ཁྱིའི་ལོ་ལའང་། 实有，甲戌年。

568 ན་ཚོད་ལྡན། ཤིང་ཕག་ལོ་ལའང་། 年华，乙亥年。

569 འཛིན་བྱེད། མེ་བྱིའི་ལོ་ལ། 能持，丙子年。

570 དབང་ཕྱུག། མེ་གླང་གི་ལོ་ལའང་། 大自在，丁丑年。

571 འབྲུ་མང་། ས་སྟག་གི་ལོ་ལའང་། 多粒，戊寅年。

572 སྨྱོས་ལྡན། ས་ཡོས་ལོ་ལ། 沉迷，已卯年。

573 རྣམ་གནོན། ལྕགས་འབྲུག་ལོ་ལའང་། 镇伏，庚辰年。

574 ཁྱུ་མཆོག། ལྕགས་སྦྲུལ་ལོ་ལའང་། 超群，辛巳年。

575 སྣ་ཚོགས། ཆུ་རྟའི་ལོ་ལའང་། 众杂，壬午年。

576 ཉི་མ། ཆུ་ལུག་ལོ་ལའང་། 太阳，癸未年。

577 ཉི་སྒྲོལ་བྱེད། ཤིང་སྤྲེལ་ལོ་ལ། 救日，甲申年。

578 ས་སྐྱོང་། ཤིང་བྱའི་ལོ་ལའང་། 护国，乙酉年。

579 མི་ཟད། མེ་ཁྱིའི་ལོ་ལ། 不尽，丙戌年。

580 ཐམས་ཅད་འདུལ། མེ་ཕག་གི་ལོ་ལ། 普化，丁亥年。

581 ཀུན་འཛིན། ས་བྱིའི་ལོ་ལ། 遍持，戊子年。

582 འགལ་བ། ས་གླང་གི་ལོ་ལའང་། 违越，己丑年。

583 རྣམ་འགྱུར། ལྕགས་སྟག་ལོ་ལ། 仪态，庚寅年。

584 བོང་བུ། ལྕགས་ཡོས་ལོ་ལ། 行健，辛卯年。

585 དགའ་བ། ཆུ་འབྲུག་ལོ་ལའང་། 欣悦，壬辰年。

586 རྣལ་རྒྱལ། ཆུ་སྦྲུལ་ལོ་ལའང་། 尊胜，癸巳年。

587 རྒྱལ་བ། ཤིང་རྟའི་ལོ་ལའང་། 胜利，甲午年。

588 མྱོས་བྱེད། ཤིང་ལུག་ལོ་ལའང་། 致醉，乙未年。

589 གདོང་ངན། མེ་སྤྲེལ་ལོ་ལའང་། 丑颜，丙申年。

590 གསེར་འཕྱང་། མེ་བྱ་ལོ་ལ། 金种，丁酉年。

591 རྣམ་འཕྱང་། ས་ཁྱིའི་ལོ་ལ། 悬垂，戊戌年。

592 སྒྱུར་བྱེད། ས་ཕག་ལོ་ལའང་། 致变，己亥年。

593 ཀུན་ལྡན། ལྕགས་བྱིའི་ལོ་ལ། 具备，庚子年。

594 འཕར་བ། ལྕགས་གླང་ལོ་ལ། 超升，辛丑年。

595 དགེ་བྱེད། ཆུ་སྟག་ལོ་ལ། 致善，壬寅年。

596 མཛེས་བྱེད། ཆུ་ཡོས་ལོ་ལའང་། 致美，癸卯年。

597 ཁྲོ་མོ། ཤིང་འབྲུག་ལོ་ལའང་། 忿怒母，甲辰年。

598 སྣ་ཚོགས་དབྱིག ཤིང་སྦྲུལ་ལོ་ལ། 杂宝，乙巳年。

599 ཟིལ་གནོན། མེ་རྟའི་ལོ་ལ། 威摄，丙午年。

600 སྤྲེའུ། མེ་ལུག་ལོ་ལ། 猕猴，丁未年。

601 ཕུར་བུ། ས་སྤྲེལ་ལོ་ལའང་། 木曜，戊申年。

602 ཞི་བ། ས་བྱའི་ལོ་ལའང་། 温文，己酉年。

603 ཐུན་མོང་། ལྕགས་ཁྱིའི་ལོ་ལའང་། 共通，庚戌年。

604 འགལ་བྱེད། ལྕགས་ཕག་ལོ་ལ། 致违，辛亥年。

605 ཡོངས་འཛིན། ཆུ་བྱིའི་ལོ་ལ། 纳维，壬子年。

606 བག་མེད། ཆུ་གླང་ལོ་ལ་འབབ་། 无忌，癸丑年。

607 ཀུན་དགའ། ཤིང་སྟག་ལོ་ལ། 庆喜，甲寅年。

608 སྲིན་པོ། ཤིང་ཡོས་ལོ་ལ་འབབ་ 罗刹，乙卯年。

609 མེ། མེ་འབྲུག་ལོ་ལ་འབབ་། 炎火，丙辰年。

610 དམར་སེར་ཅན། མེ་སྦྲུལ་ལོ་ལ་འབབ་། 金黄，丁巳年。

611 དུས་ཀྱི་ཕོ་ཉ། ས་རྟའི་ལོ་ལ་འབབ་། 信使，戊午年。

612 དོན་གྲུབ། ས་ལུག་ལོ་ལ་འབབ་། 义成，己未年。

613 དྲག་པོ། ལྕགས་སྤྲེལ་ལོ་ལ་འབབ་། 猛厉，庚申年。

614 བློ་ངན། ལྕགས་བྱའི་ལོ་ལ་འབབ་། 恶心，辛酉年。

615 རྔ་ཆེན། ཆུ་ཁྱིའི་ལོ་ལ་འབབ་། 巨鼓，壬戌年。

616 ཁྲག་སྐྱུག ཆུ་ཕག་ལོ་ལ་འབབ་། 呕血，癸亥年。

617 མིག་དམར། ཤིང་བྱིའི་ལོ་ལ་འབབ་། 炎感，甲子年。

618 ཁྲོ་བོ། ཤིང་གླང་གི་ལོ་ལའང་། 忿怒明王，乙丑年。

619 ཟད་པ། མེ་སྟག་གི་ལོ་ལའང་། 终尽，丙寅年。

620 ཉ་སྐར་གྱི་ཟླ་བ་བཅུ་གཉིས། ཟླ་བ་ཉ་རྒྱས་དུས་སུ་སྐར་མ་གང་དང་ཟླ་བ་གཉིས་ཕལ་ཆེར་འགྲོགས་པས་ན་དེ་ལྟར་…… བརྗོད། སྐར་མ་མགོ་དང་། རྒྱལ། མཆུ། དབོ། ནག་པ། ས་ག སྣྲོན། ཆུ་སྟོད། གྲོ་བཞིན། ཁྲུམས་སྟོད། ཐ་སྐར། སྨིན་དྲུག་རྣམས་སོ། ཡང་བོད་ལུགས་ཀྱི་མིང་ལྟར་ན། ཉ་པ་ཟླ་བ་དང་། ཁ་ཟླ་བ། ཁྲིའུ། ནལ་མགོ གདུབ་བུ། ཐྲེ་ཐུལ། བྲ་སྟོ། ཁྲུམས་སྟོད། དབྱུག་པ། ཉ་དྲུག སྨལ་པོ། རྒྱལ་ཟླ་བ་ཞེས་བྱུང་ངོ་། 十二望宿月。以望日月亮大致与何宿并行而命名。1.觜，2.鬼3.星，4.翼，5.角，6.氐，7.心，8.箕，9.牛，10.室，11.娄，12.昴。这是印度传来的算法，藏族古代所用的名称与起止与之有所不同。

621 མཆུ་ཟླ། ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཉིས་པའི་ཚེས་བཅུ་དྲུག་ནས་ཟླ་བ་དང་པོའི་བཅོ་ལྔའི་བར་ལ་མཆུ་ཟླ་ཟེར། 星宿月。夏历十二月十六至正月十五，望在星宿。

622 དབོ་ཟླ། ཧོར་ཟླ་དང་པོའི་ཚེས་བཅུ་དྲུག་ནས་གཉིས་པའི་བཅོ་ལྔའི་བར་དབོ་ཟླ་ཟེར་རོ། ཟླ་བ་ཉ་རྒྱས་དུས་སུ་དབོ་དང་ཟླ་

བ་གཉིས་པལ་ཆེར་འགྲོགས་པས་ན་དེ་ལྟར་བརྗོད། 翼宿月。夏历正月十六至二月十五，望在翼宿。

623 ནག་པ་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་གཉིས་པའི་ཚེས་བཅུ་དྲུག་ནས་གསུམ་པའི་ཚེས་བཅོ་ལྔའི་བར་དུ་ནག་ཟླ་ཟེར། ཟླ་བ་ཉ་རྒྱས་དུས་སུ་ནག་པ་དང་ཟླ་བ་གཉིས་པལ་ཆེར་འགྲོགས་པས་ན་དེ་ལྟར་བརྗོད། 角宿月。夏历二月十六至三月十五，望在角宿。

624 ས་ག་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་གསུམ་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་བཞི་པའི་བཅོ་ལྔའི་བར་ས་ག་ཟླ་བ་ཡིན། 氐宿月。夏历三月十六至四月十五，望在氐宿。

625 སྣྲོན་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་བཞི་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་ལྔ་པའི་ཚེས་བཅོ་ལྔའི་བར་སྣྲོན་ཟླ་བ་རེད། 心宿月。夏历四月十六日至五月十五，望在心宿。

626 ཆུ་སྟོད་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་ལྔ་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་དྲུག་པའི་བཅོ་ལྔའི་བར་ཆུ་སྟོད་ཅན་གྱི་ཟླ་བ་ཟེར། 箕宿月。夏历五月十六至六月十五，望在箕宿。

627 གྲོ་བཞིན་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་དྲུག་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་བདུན་པའི་བཅོ་ལྔའི་བར་དུ་གྲོ་བཞིན་ཟླ་བ་ཟེར། 牛宿月。夏历六月十六至七月十五，望在牛宿。

628 **ཁྲུམས་ཟླ།** ཧོར་ཟླ་བདུན་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་བརྒྱད་པའི་བཅོ་ལྔའི་བར་དུ་ཁྲུམས་སྟོད་ཟླ་བ་ཟེར། 室宿月。夏历七月十六至八月十五，望在室宿。

629 **ཐ་སྐར་ཟླ་བ།** ཟླ་བ་བརྒྱད་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་དགུ་པའི་བཅོ་ལྔའི་བར་ལ། ཐ་སྐར་ཟླ་བ་ཟེར། 娄宿月。夏历八月十六至九月十五，望在娄宿。

630 **སྨིན་དྲུག་ཟླ་བ།** ཧོར་ཟླ་དགུ་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་བཅུ་པའི་བཅོ་ལྔའི་བར་ལ་སྨིན་དྲུག་ཟླ་བ་ཟེར། 昴宿月。夏历九月十六至十月十五，望在昴宿。

631 **མགོ་ཟླ་བ།** ཧོར་ཟླ་བཅུ་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་བཅུ་གཅིག་པའི་བཅོ་ལྔའི་བར་མགོ་ཟླ་བ་ཟེར། 觜宿月。夏历十月十六至十一月十五，望在觜宿。

632 **རྒྱལ་ཟླ།** ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པའི་བཅུ་དྲུག་ནས་བཅུ་གཉིས་པའི་བཅོ་ལྔའི་བར་དུ་རྒྱལ་ཟླ་བ་ཡིན། 鬼宿月。夏历十一月十六至十二月十五，望在鬼宿。

633 **མ་རིག་པའི་ཟླ་བ།** ཉི་མས་ཆུ་སྲིན་གྱི་ཁྱིམ་སྤྱོད་པའི་ཟླ་བ་འམ་ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཉིས་པའི་མིང་ལ། 无明月。太阳在摩羯宫之月或夏历十二月。

634 འདུ་བྱེད་ཟླ་བ། ཉི་མས་བུམ་པའི་ཁྱིམ་སྤྱོད་པའི་ཟླ་བའམ་ཧོར་ཟླ་དང་པོའི་མིང་། 行月。太阳在宝瓶宫之月或夏历正月。

635 རྣམ་ཤེས་ཟླ་བ། ཉི་མས་ཉ་ཁྱིམ་སྤྱོད་པའི་ཟླ་བའམ་ཧོར་ཟླ་གཉིས་པའི་མིང་། 识月。太阳在双鱼宫之月或夏历二月。

636 མིང་གཟུགས་ཟླ་བ། ཉི་མས་ལུག་ཁྱིམ་སྤྱོད་པའི་ཟླ་བའམ་ཧོར་ཟླ་གསུམ་པའི་མིང་། 名色月，太阳在白羊宫之月或夏历三月，

637 སྐྱེ་མཆེད་ཟླ་བ། ཉི་མས་གླང་ཁྱིམ་སྤྱོད་པའི་ཟླ་བའམ་ཧོར་ཟླ་བཞི་པའི་མིང་། 六处月。太阳在金牛宫之月或夏历四月。

638 རེག་པ་ཟླ་བ། ཉི་མས་འཁྲིག་ཁྱིམ་སྤྱོད་པའི་ཟླ་བའམ་ཧོར་ཟླ་ལྔ་པའི་མིང་། 触月。太阳在双子宫之月或夏历五月。

639 ཚོར་བའི་ཟླ་བ། ཉི་མས་ཀརྐཊའི་ཁྱིམ་སྤྱོད་པའི་ཟླ་བའམ་ཧོར་ཟླ་དྲུག་པའི་མིང་། 受月。太阳在巨蟹宫之月或夏历六月。

640 སྲེད་པའི་ཟླ་བ། ཉི་མས་སེང་ཁྱིམ་སྤྱོད་པའི་ཟླ་བའམ་ཧོར་ཟླ་བདུན་པའི་མིང་། 爱月。太阳在狮子宫之月或夏历七月。

641 ལེན་པའི་ཟླ་བ། ཉི་མས་བུ་མོའི་ཁྱིམ་སྤྱོད་པའི་ཟླ་བའམ་ཧོར་ཟླ་བརྒྱད་པ་ལ། 取月。太阳在室女宫之月或夏历八月。

642 སྲིད་པའི་ཟླ་བ། ཉི་མས་སྲང་ཁྱིམ་སྤྱོད་པའི་ཟླ་བའམ་ཧོར་ཟླ་དགུ་པ་ལ། 有月。太阳在秤宫之月或夏历九月。

643 སྐྱེ་བའི་ཟླ་བ། ཉི་མས་སྡིག་ཁྱིམ་སྤྱོད་པའི་ཟླ་བའམ་ཧོར་ཟླ་བཅུ་པ་ལ། 生月。太阳在天蝎宫之月或夏历十月。

644 རྒ་ཤི་ཟླ་བ། ཉི་མས་གཞུ་ཁྱིམ་སྤྱོད་པའི་ཟླ་བའམ་ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པ་ལ། 老死月。太阳在人马宫之月或夏历十一月。

645 གཏི་མུག་ཟླ་བ། མཆུ་ཟླ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོའི་རྒྱུད་སོགས་གཏི་མུག་ཟླ་བ་ཟེར། 痴月。即星宿月，密典用语。

646 བཟང་པོའི་ཟླ་བ། དབོ་ཟླ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོའི་རྒྱུད་སོགས་ནས་བཟང་པོའི་ཟླ་བ་ཟེར། 善月。即翼宿月，密典用语。

647 ཚུ་མཆོག་གི་ཟླ་བ། ནག་ཟླ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོའི་རྒྱུད་སོགས་ནས་ཚུ་མཆོག་ཟླ་བ་ཞེས་བརྗོད། 超群月。即角宿月，密典用语。

648 **རུས་སྦལ་གྱི་ཟླ་བ།** ས་ག་ཟླ་བ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོའི་རྒྱུད་སོགས་ནས་རུས་སྦལ་གྱི་ཟླ་བ་ཞེས་བརྗོད། 龟月。即氐宿月，密典用语。

649 **ཆུ་སྲིན་གྱི་ཟླ་བ།** སྣྲོན་ཟླ་བ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོའི་རྒྱུད་སོགས་ནས་ཆུ་སྲིན་གྱི་ཟླ་བ་ཟེར། 摩羯月。即心宿月，密典用语。

650 **ཕྱུག་ས་མའི་ཟླ་བ།** ཆུ་སྟོད་ཟླ་བ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོའི་རྒྱུད་སོགས་ནས་ཕྱུག་ས་མའི་ཟླ་བ་ཞེས་བརྗོད། 簸月。即箕宿月，密典用语，

651 **སྨེ་བའི་ཟླ་བ།** གྲོ་བཞིན་ཟླ་བ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོ་རྒྱུད་སོགས་ནས་སྨེ་བའི་ཟླ་བ་ཟེར། ས་སྨེ་ཞེས་པའང་སྣང་། 痣痕月即牛宿月。密典用语。

652 **འབྲུག་པའི་ཟླ་བ།** ཁྲུམས་སྟོད་ཟླ་བ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོའི་རྒྱུད་སོགས་ནས་འབྲུག་པའི་ཟླ་བ་ཟེར། 雷月，即室宿月，密典用语。

653 **འཚོ་བའི་ཟླ་བ།** ཐ་སྐར་ཟླ་བ་ལ། རྡོ་རྗེ་གདན་བཞིའི་རྒྱུད་སོགས་ནས་འཚོ་བའི་ཟླ་བ་ཞེས་འབྱུང་། 荣月。即娄宿月，密典用语。

654 **རྨི་ལམ་གྱི་ཟླ་བ།** སྨིན་དྲུག་ཟླ་བ་ལ། རྡོ་རྗེ་གདན་བཞིའི་རྒྱུད་སོགས་ནས་རྨི་ལམ་གྱི་ཟླ་བ་ཞེས་གསུངས། 梦月。即昴宿月，密典用语。

655 **སའི་དབང་ཕྱུག་གི་ཟླ་བ།** མགོ་ཟླ་བ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོའི་རྒྱུད་དང་། གདན་བཞི་ལས་སའི་དབང་ཕྱུག་གི་ཟླ་བ་ཟེར། 君月。即觜宿月，密典用语。

656 **འཕེལ་བའི་ཟླ་བ།** རྒྱལ་ཟླ་ལ། རྡོ་རྗེ་མཁའ་འགྲོའི་རྒྱུད་སོགས་ནས་འཕེལ་བའི་ཟླ་བ་ཟེར། 盈月。即鬼宿月，密典用语。

657 **དཀའ་ཐུབ་ཟླ་བ།** ཧོར་ཟླ་དང་པོའི་མིང་། 苦行月。夏历正月。

658 **ཆོ་འཕྲུལ་ཟླ་བ།** ཧོར་ཟླ་དང་པོའི་མིང་། 神变月。夏历正月。

659 **འབྲས་ལྡན་གྱི་ཟླ་བ།** ཧོར་ཟླ་གཉིས་པའི་མིང་། 果月。夏历二月。

660 **ཁྲ་སྲོ་ཟླ་བ།** དབོ་ཟླ་བའི་མིང་། 翼宿月。

661 **སྦྲང་ཟླ།** ཧོར་ཟླ་གསུམ་པའི་མིང་། 蜜月。夏历三月。

662 ཡིད་སྲུབས་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་གསུམ་པའི་མིང་། 扰意月。夏历三月。

663 འདོད་དུས་ཟླ། ཧོར་ཟླ་གསུམ་པའི་མིང་། 情欲月。夏历三月。

664 མྱོས་བྱེད་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་གསུམ་པའི་མིང་། 醉迷月。夏历三月。

665 དྲི་ཞིམ་ལྡན་གྱི་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་གསུམ་པའི་མིང་། 香月。夏历三月。

666 མེ་ཏོག་ལྡན་བའི་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་བཞི་པའི་མིང་། 花月。夏历四月。

667 སྦྲང་རྩི་བསྐྱེད་བའི་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་བའི་མིང་། 酿蜜月。夏历四月。

668 སྒྲུབ་བྱེད་ཀྱི་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་བཞི་པའི་མིང་། 致成月。夏历四月。

669 འདོད་འཕེལ་གྱི་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་ལྔ་པའི་མིང་། 欲旺月。夏历五月。

670 དག་བྱེད་ཀྱི་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་ལྔ་པའི་མིང་། 致净月。夏历五月。

671 ངེས་སྲེག་གི་ཟླ་བ།　ཧོར་ཟླ་ལྔ་པའི་མིང་།　定灼月。夏历五月。

672 གཙང་མའི་ཟླ་བ།　ཧོར་ཟླ་དྲུག་པའི་མིང་།　洁净月。夏历六月。

673 ནམ་མཁའི་ཐོད་ལྡན་ཟླ་བ།　ཧོར་ཟླ་བདུན་པའི་མིང་།　天冠月。夏历七月。

674 སྤྲིན་བཟང་ཅན་གྱི་ཟླ་བ།　ཧོར་ཟླ་བརྒྱད་པའི་མིང་།　锦云月。夏历八月。

675 ནོར་ལྡན་གྱི་ཟླ་བ།　ཧོར་ཟླ་བརྒྱད་པའི་མིང་།　财月。夏历八月。

676 ཁྱུ་མཆོག་ཅན་གྱི་ཟླ་བ།　ཧོར་ཟླ་བརྒྱད་པ།　牯主月。夏历八月。

677 བཟང་ཟླ།　ཧོར་ཟླ་བརྒྱད་པའི་མིང་།　佳月。夏历八月。

678 བ་སྦྲང་ཀྲང་གི་ཟླ་བ།　ཧོར་ཟླ་བརྒྱད་པའི་མིང་།　蛏月。夏历八月。

679 ལྟད་མོའི་ཟླ་བ།　ཧོར་ཟླ་དགུ་པ་ལ།　观赏月。夏历九月。

680 སྨི་ཐོག་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་དགུ་པ་ལ། 果月。夏历九月。

681 ཞད་སྒྲོར་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་དགུ་པའི་མིང་། 戏月。夏历九月。

682 གླུ་དབྱངས་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་དགུ་པའི་མིང་། 歌月。夏历九月。

683 རྒོད་མ་ཅན་གྱི་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་དགུ་པའི་མིང་། 牝马月。夏历九月。

684 མང་པོ་འཛིན་གྱི་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་བཅུ་པའི་མིང་། 多持月。夏历十月。

685 ས་ག་སྐྱེས་ཟླ། ཧོར་ཟླ་བཅུ་པའི་མིང་། 氐宿生月。夏历十月。

686 མགོ་ལས་སྐྱེས་ཟླ། ཧོར་ཟླ་བཅུ་པའི་མིང་། 觜宿生月。夏历十月。

687 ཚིམ་བྱེད་ཀྱི་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པའི་མིང་། 能满月。夏历十— 月。

688 རི་དྭགས་མགོའི་ཟླ་བ། ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པའི་མིང་། 鹿头月。夏历十一月。

689 རྒྱལ་ཟླ། ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཉིས་པ་ལ། 能月。夏历十二月。

690 སྟག་ཟླ། ཧོར་ཟླ་དང་པོ། 虎月，寅月。夏历正月。

691 ཡོས་ཟླ། ཧོར་ཟླ་གཉིས་པ། 兔月，卯月。夏历二月。

692 འབྲུག་ཟླ། ཧོར་ཟླ་གསུམ་པ། 龙月，辰月。夏历三月。

693 སྦྲུལ་ཟླ། ཧོར་ཟླ་བཞི་པ། 蛇月，巳月。夏历四月。

694 རྟ་ཟླ། ལོ་སྐར་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ན་ཧོར་ཟླ་ལྔ་པ། ཉི་སྐར་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ན་མཆུ་ཟླ། 马月，午月。按十二地支计算为夏五月，按望宿计算为星宿月。

695 ལུག་ཟླ། ཧོར་ཟླ་དྲུག་པ། 羊月，未月。夏历六月。

696 སྤྲེལ་ཟླ། ཧོར་ཟླ་བདུན་པ། 猴月，申月。夏历七月。

697 བྱ་ཟླ། ཧོར་ཟླ་བརྒྱད་པ། 鸡月，酉月。夏历八月。

698 ཁྱི་ཟླ། ཧོར་ཟླ་དགུ་པ། 狗月，戌月。夏历九月。

699 ཕག་ཟླ། ཧོར་ཟླ་བཅུ་པ། 猪月，亥月。夏历十月。

700 **བྱི་ཟླ།** ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པ། 鼠月，子月。夏历十一月。

701 **གླང་ཟླ།** ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཉིས་པ། 牛月，丑月。夏历十二月。

702 **གྲངས་གནས།** གྲངས་ཀྱི་གནས་དྲུག་ཅུ་ཡོད་དེ། ༡ གཅིག ༢ བཅུ། ༣ བརྒྱ། ༤ སྟོང་། ༥ ཁྲི། ༦ འབུམ། ༧ ས་ཡ། ༨ བྱེ་བ། ༩ དུང་ཕྱུར་ཏེ་དགུ་པོ་རེ་རེ་ནས་བསྙེས་པས་རྒྱང་བའི་གྲངས་གནས་དགུ་དང་། ༡༠ ཐེར་འབུམ། ༡༢ ཁྲག་ཁྲིག ༡༤ རབ་བཀྲམ། ༡༦ གཏམས། ༡༨ དཀྲིགས། ༢༠ མི་འཁྲུགས། ༢༢ ཁྱད་འཕྱིན། ༢༤ སྲང་ཇེན། ༢༦ དེད་འདྲེན། ༢༨ མཐའ་སྣང་། ༣༠ ཀྱུ་རིག ༣༢ འོད་མཛེས། ༣༤ དཔང་པོ། ༣༦ ལེགས་འཕྱིན། ༣༨ རྟོགས་འགྲོ། ༤༠ འཕྱིང་རྡུལ། ༤༢ རྒྱ་རྟགས། ༤༤ སྟོབས་འཁོར། ༤༦ བདེ་ཤེས། ༤༨ རྣམ་བྲུང་། ༥༠ སྟོབས་ཤིག ༥༢ བྱམས་པ། ༥༤ སྙིང་རྗེ། ༥༦ དགའ་བ། ༥༨ བཏང་སྙོམས་ཏེ་ཉེར་ལྔ་པོ་ཆེན་པོ་དང་བཅས་གཉིས་རེ་བསྙེས་པས་ལྔ་བཅུ་དང་དེའི་སྟེང་དུ། ༦༠ གྲངས་མེད་ཐ་མ་སྟེ་གཅིག་བསྣན་པས་དྲུག་ཅུའོ། 六十数目。1. 一，2. 十，3. 百，4. 千，5. 万，6. 亿（十万）7. 兆（百万），8. 京、俱胝（千万），9. 梯（万万），以上九位为单名数，以下为叠数，即每一个数名上再加一"大"字，为其十倍，10.

阿庾多，11.大阿庾多，12.那由陀，13.大那由陀，14.钵罗庾多，16.矜羯罗，18.频婆罗，20.阿閦婆，22.毗婆诃，24.嗢蹭伽，26.婆喝那。28.地致婆.30.醯都，32.羯腊婆，34.印达罗，36.三摩钵耽，38.揭底，40.拈筏罗阇42.姥达罗，44.跋兰，46.珊若，48.毗步多，50.跋罗搀，52.慈，54.悲，56.喜，58.舍，60.止于无数。参见703,705条。

703 ཟླུག་པའི་གྲངས་ཀ། བཅུ་ཕྲག་ཀྱི་འགྱུར་ཁྱད་ཡོད་པའི་གྲངས་གནས་ཆེ་ཆུང་གཉིས་ཀྱི་ཆེ་བའི་མིང་དེ་ཆུང་བའི་མིང་གི་མཐར་ཆེན་པོ་ཞེས་པ་བཏགས་ནས་བྱུང་བ་རྣམས་དཔེར་ན་ཐེར་འབུམ་དང་ཐེར་འབུམ་ཆེན་པོ། ཞེས་པ་ལྟ་བུའོ། 叠数。自十万万位以上的连续数位名称，常加大字其前，造成大数位名，如十阿庾多名大阿庾多，此等相续两数，即称叠数。参见702条。

704 གྲངས་མེད་ཕ་མ། གྲངས་གནས་དྲུག་ཅུ་པ་བདང་སྟོམས་ཆེན་པོ་བཅུ་ལ་གྲངས་མེད་ཐ་མ་སྨེ་རང་གི་གོང་ན་དྲུག་ཅུའི་གནས་གཞན་མེད་པས་ན་གྲངས་མེད་ཅེས་བརྗོད་པ་མ་གཏོགས་གྲངས་གདན་ནས་མེད་པར་བྱས་པ་མ་ཡིན་ནོ། 无数。数目的第六十位（即最后一位）之名称。并非其上再无更大的数目。

705 རྐྱང་པའི་གྲངས་ཀ། གཅིག་གནས་ནས་དུང་ཕྱུར་གནས་ཀྱི་བར་དུ་ཡོད་པའི་གྲངས་གནས་སོ་སོའི་མིང་ཚང་མ་རྐྱང་པ་ཡིན་པས་ན་དེ་ལྟར་ཟེར། གྲངས་གནས་དང་ཟླུག་པའི་གྲངས་ཀའི་ཐད་ལའང་ལྟོས། 孤数。自个位至“梯”(万万)位止。各个数位名称均独立不同，

故与叠数相对称为孤数。参见702条。

706 **གཅིག་གི་མིང་།** རི་བོང་ཅན། ཟླ་བ། གཟུགས། འོད་དཀར་ཅན། རང་བཞིན། 一的异名。玉兔，月亮，形体，白光者(月亮)，自性。

707 **གཉིས་ཀྱི་མིང་།** ཟུང་། མིག ལག་པ། མཚེ་མ། ཐབས་ཤེས། བགྲོད་པ། འཁྲིག་པ། གཤིན་རྗེ། 二的异名。双、眼、手、双生，方便智慧。(太阳)运行。交媾，阎罗。

708 **གསུམ་གྱི་མིང་།** འཇིག་རྟེན། ཚ་བ། རྩེ་མོ། མེ། ཡོན་ཏན། སྲིད་པ། 三的异名。世间，灼热，戟尖，火，功德。

709 **བཞིའི་མིང་།** རྒྱ་མཚོ། ཆུ་བོ། རིག་བྱེད། བདུད། སྡེ་བ། ཆུ་གཏེར། ཟུང་ལྡན། 四的异名。海，河，明论，魔，部，水藏(海)，双双。

710 **ལྔའི་མིང་།** འདོད་ཡོན། ཉེར་སྤྱོད། དབང་པོ། མདའ། ཕུང་པོ། འབྱུང་བ། 五的异名。欲乐，享用，根，箭，蕴，(五)行。

711 **དྲུག་གི་མིང་།** རོ། འགྲོ་བ། དུས། མཚམས། རྒྱན། བཟང་པོ། སྣོ་བ། 六的异名。味，众生。时间，季节，

庄严，(六味)良药，味。

712 **བདུན་གྱི་མིང་།** རིན་ཆེན། ས་འཛིན། ཐུབ་པ། རི་བོ། གླིང་། དྲང་སྲོང་། གཟའ། རྟ། 七的异名。珍宝，持地(山)，能仁，山，洲、仙人，曜，马。

713 **བརྒྱད་ཀྱི་མིང་།** བཀྲ་ཤིས། ལྷ། ཀླུ། གདེངས་ཅན། ནོར། ནོར་ལྷ། དབྱིག ལྟོ་འགྲོ། སྦྲུལ། 八的异名。吉祥，神，龙，蛇冠(龙之别名)，财，财神，财物，腹行(蛇)，蛇。

714 **དགུའི་མིང་།** རྩ། སྲིན་པོ། བུ་ག གཏེར། 九的异名。脉，罗刹，孔穴，库。

715 **བཅུའི་མིང་།** ཁྲོ་བོ། སྒྲ་སྒྲོག འབྱོར་བ། ཕྱོགས། འཇུག་པ། སྟོབས། སོར་མོ། དགེ་བ། 十的异名。忿怒明王，声响，圆满，方，入(遍入天)，力，手指，善。

716 **བཅུ་གཅིག་གི་མིང་།** བདེ་བྱེད། བདེ་འབྱུང་། དབང་ཕྱུག དྲག་པོ། བྱེད་པ། འཕྲོག་བྱེད། 十一的异名。能安(大自在天的异名)，乐源(大自在天的异名)，自在天，勇武(大自在天的异名)，作用神(历算)，能夺(大自在天的异名)。

717 **བཅུ་གཉིས་ཀྱི་མིང་།** ཉི་མ། ཉིན་འབྱེད། ཁྱིམ།

སྐྱེ་མཆེད།　十二的异名。太阳，缘起，(太阳十二)宫，(内外六)处。

718　བཅུ་གསུམ་གྱི་མིང་།　འདོད་པ།　ལུས་མེད།　སྨྱོས་བྱེད།　སྣ་ཚོགས།　གདུགས་རིམ།　十三的异名。贪欲，无身，能醉，种种，华盖的层次。

719　བཅུ་བཞིའི་མིང་།　སྲིད་པ།　ཡིད།　མ་ནུ།　ཤེད་བུ།　十四的异名。有，心意(有情)，最初人，人类。

720　བཅོ་ལྔའི་མིང་།　ཚེས།　ཉིན་ཞག　十五的异名。太阴，日夜。

721　བཅུ་དྲུག་གི་མིང་།　མི་བདག　རྒྱལ་པོ།　ཆ་ཤས།　十六的异名。人主，国王，部分(月亮)，

722　བཅོ་བརྒྱད་ཀྱི་མིང་།　ཉེས་པ།　སྐྱོན།　ཁམས།　十八的异名，过错，缺陷，界。

723　ཉེར་བཞིའི་མིང་།　རྒྱལ་བ།　ཡུལ།　二十四的异名。佛，境界。

724　ཉེར་ལྔའི་མིང་།　དེ་ཉིད།　二十五的异名。真实性。

725　ཉེར་བདུན་གྱི་མིང་།　འཁོར་ལོ།　སྐར་མ།　སྒྲོར་

པ། 二十七的异名。圆圈，星宿，会合。

726 སོ་གཉིས་ཀྱི་མིང་། སོ། གཉིས་སྐྱེས། 三十二的异名。牙齿，二生。

727 ཐིག་ལེའི་མིང་། སྟོང་པ། ནམ་མཁའ། 零的异名。空(无有)，天空，圆圈。

འབྱུང་རྩིས་སོགས་བརྡ་ཐོར་བུ། 占星术

728 འབྱུང་བའི་ཁམས་ལྔ། (༡) རྒྱ་གར་ལུགས་ལ་ས་ཆུ་མེ་རླུང་ནམ་མཁའི་ཁམས་དང་ལྔའོ། (༢) རྒྱ་ནག་ལུགས་ལ་ཤིང་། མེ། ས། ལྕགས། ཆུ་ཁམས་དེ་ལྔའོ། ཁམས་ལྔའི་ཐད་ལའང་སྦྱོར། (1) 五大，五大种。印度以地，水，火，风，空为五大。(2) 五行。汉历以木，火，土，金，水为五行。

729 ཁམས་ལྔ། (༡) རྒྱ་ནག་ལུགས་ལ་ཤིང་དང་། མེ། ས། ལྕགས། ཆུ་ཁམས་དེ་ལྔའོ། ཁམས་ལྔའི་མ་བུ་དགྲ་གྲོགས་བསྡི་ཚུལ་ནི། །ཤིང་མ་ཆུ་དང་ཆུ་མ་ལྕགས། །ལྕགས་མ་ས་དང་ས་མ་མེ། །མེ་མ་ཤིང་ཡིན་ཤིང་བུ་མེ། །མེ་བུ་ས་དང་ས་བུ་ལྕགས། ། ལྕགས་བུ་ཆུ་དང་ཆུ་བུ་ཤིང་། །ཤིང་དགྲ་ལྕགས་ཡིན་ལྕགས་དགྲ་མེ། ། མེ་དགྲ་ཆུ་དང་ཆུ་དགྲ་ས། །ས་དགྲ་ཤིང་ཡིན་ཤིང་གྲོགས་ས། །ས་གྲོགས་ཆུ་དང་ཆུ་གྲོགས་མེ། །མེ་གྲོགས་ལྕགས་དང་ལྕགས་གྲོགས་ཤིང་། །ཞེས་པའོ། (༢) རྒྱ་གར་ལུགས་ལ་ས་ཆུ་མེ་རླུང་ནམ་མཁའ་ལྔའོ། ཁམས་ལྔའི་ཡོན་ཏན་ནི། སའི་ཁམས་སྲ་རེག་རྩོ་

གཟུགས་དྲིའི་ཡོན་ཏན་ལྔ་ལྡན། ཆུ་ཁམས་སྒྲ། རེག་རོ། གཟུགས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་བཞི་ལྡན། མེ་ཁམས་སྒྲ། རེག་རོའི་ཡོན་ཏན་གསུམ་ལྡན། རླུང་གི་ཁམས་སྒྲ། རེག་ཡོན་ཏན་གཉིས་ལྡན། ནམ་མཁའི་ཁམས་སྒྲའི་ཡོན་ཏན་གཅིག་ལྡན་ཞེས་པ་དང་། ལོ་ཟླ་ཞག་དུས་ཀྱི་ཁམས་དང་། གཟའི་ཁམས་སོགས་ཀྱི་ཐད་ལའང་སྦྱོར།

(1)五行。汉历以木，火，土，金，水为五行。五行互相有生、化、克、养的关系：木生于水而生火，克土而养金；水生于金而生木，克火而养土；金生于土而生水，克木而养火；土生于火而生金，克土而养木；火生于木而生土，克金而养水。(2)五大种。印度以地，水、火、风，空为五大种。五大种之功德为：土具声，触，味，色，香五德；水具声，触，味，色四德，火具声，触，味三德，风具声，触两德，空只具声一德。

730 **མ་བུ་དགྲ་གྲོགས།** ཁམས་ལྔའི་ཐད་ལ་སྦྱོར། 生，化，克，养。见上条。

731 **གཟའི་ཁམས།** ཉི་མ་མིག་དམར་མེ་ཡི་ཁམས། །ཟླ་བ་ལྷག་པ་ཆུ་ཡི་ཁམས། །པ་སངས་སྤེན་པ་ས་ཡི་ཁམས། །ཕུར་བུ་སྒྲ་གཅན་རླུང་གི་ཁམས། ཞེས་པ་ཕུར་སྐར་རྩིས་པ་དང་། ནག་རྩིས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཕུར་བུ་ཤིང་དང་། པ་སངས་ལྕགས་ཡིན་པར་འདོད་པ་མ་གཏོགས་གཞན་འདྲའོ། 诸曜五行配属。印度历算中，太阳，火曜属火，月亮，水曜属水，金曜、土曜属地，木曜、罗睺属风。五行算中，木星属木，金星属金，其他相同。

732 **ལོ་ཟླ་ཞག་དུས་ཀྱི་ཁམས།** གནམ་ལོ་མ་ལ་ཟླ་བ་བུ། །ཟླ་བ་མ་ལ་ཞག་ནི་བུ། །ཞག་ནི་མ་ལ་དུས་ཚོད་བུ། །དཔེར་ན། གནམ་ལོའི་ཁམས་མེ་ཡིན་ན་ཟླ་བ་དང་པོ་ས་སྟག་ཡིན། ཟླ་བ་དང་པོ་ས་སྟག་ཡིན་ན་དེའི་ཚེས་གཅིག་ལྕགས་སྟག་ཡིན་པ་དང་། ཟླ་བ་དེའི་ཚེས་གཅིག་ལྕགས་ཡིན་ན་ནམ་ལངས་ཆུ་ཡོས། ཉི་ཤར་ཤིང་འབྲུག་ཉི་དྲོས་མེ་སྦྲུལ། ཉིན་ཕྱེད་ས་སྟག་སོགས་ལྷག་མ་ཀུན་ལ་རིགས་འགྲེ། 年、月、日，时的天干地支共八个字。知道年的天干后，按五行生化年上起月，月上起日，日上起时，就可以推定月，日、时的干支。例如：年为丁火。丙丁火生戊己土。而正月的地支固定为寅，所以这一年正月的干支为戊寅，正月初一的干支为庚寅，正月初一的天明时的干支为癸卯，日出为甲辰，隅中（日隅）为丁巳，日中为戊午，余类推。

733 **འཕྲོད་སྦྱོར།** གཟའ་དང་རྒྱུ་སྐར་རྣམས་ཀྱི་འབྱུང་བ་བཞིའི་ཁམས་གང་འཕྲོད་སྦྱོར་བ་སྟེ། །ས་གཉིས་འཕྲད་པ་དངོས་གྲུབ་སྦྱོར། །ཆུ་གཉིས་འཕྲད་པ་བདུད་རྩི་སྦྱོར། །མེ་གཉིས་འཕྲད་པ་འཕེལ་འགྱུར་སྦྱོར། །རླུང་གཉིས་འཕྲད་པ་ཕུན་ཚོགས་སྦྱོར། །ས་ཆུ་འཕྲད་པ་ལང་ཚོ་སྦྱོར། །མེ་རླུང་འཕྲད་པ་སྟོབས་ལྡན་སྦྱོར། །ས་རླུང་འཕྲད་པ་མི་འཕྲོད་སྦྱོར། །ཆུ་རླུང་འཕྲད་པ་མི་མཐུན་སྦྱོར། ས་མེ་འཕྲད་པ་བསྲེག་སྦྱོར། །མེ་ཆུ་འཕྲད་པ་འཆི་སྦྱོར་རྣམས་ལ་བཟང་

པོ་གསུམ་དང་། གསོ་ཐུབ་གསུམ། ངན་གསུམ། ཐ་ཆད་གཅིག་དང་བཅུ་ཞེས་གྲགས། 会合顺逆。宿曜属性，地、水、火、风，各有不同，会遇之际，泰否因异，二土相逢，诸愿成就；二水相逢，甘露之会主长寿，二火相逢，增长之会主得衣食；二风相逢，圆满之会主吉祥，地与水遇，韶华之会主快乐；火与风遇，英雄之会主法行增长；地与风遇不顺之会主逢凶险；风与水遇，不合之会主生苦；地与火遇，焚烧之会主夺命；水火相遇，绝命之会。十会中计三吉，三凶，三能解，一极劣。

734 འགྲུབ་སྦྱོར། གཟའ་སྐར་བཟང་པོའི་འགྲོད་སྦྱོར་ཏེ། རེས་གཟའ་བདུན་ལ་འགྲུབ་སྦྱོར་བདུན་ཡོད་དེ། ཉི་མ་མེ་བཞིའི་འགྲུབ་སྦྱོར་དང་། ཟླ་བ་གྲོ་བཞིན་འགྲུབ་སྦྱོར། མིག་དམར་དབྲུ་གུའི་འགྲུབ་སྦྱོར། ལྷག་པ་ལྷ་མཚམས་འགྲུབ་སྦྱོར། རྒྱལ་ཕུར་འགྲུབ་སྦྱོར། པ་སངས་ནམ་གྲུའི་འགྲུབ་སྦྱོར། སྤེན་པ་སྨར་མའི་འགྲུབ་སྦྱོར་ཏེ་བདུན་ཡོད་པས་སོ། 成合。七曜有七个成合。太阳会轸宿，月亮会牛宿，火星会娄宿，水星会房宿，木星会鬼宿，金星会奎宿，土星会毕宿，均大吉。

735 འགྲོད་པ་ཉེར་བརྒྱད། ཀུན་དགའ་དང་། དུས་ཀྱི་དབྱིག དུལ་བ། སྐྱེ་དགུ། གཞོན། ཕྱ་རོག རྒྱལ་མཚན། དཔལ་བེའུ། རྡོ་རྗེ། ཐོ་བ། གདུགས། གྲོགས། ཤིད། *འདོད་ཟ། འགལ་མེ། ཙ་བརྟན། འཆི་བདག མདའ།

སྒྲུབ་པ།　མདུང་།　བདུད་རྩི།　གཏུན་ཤིང་།　གླང་པོ།
ཧྲག་སྨྱོས།　ཟད།　གཡོ།　བརྟན།　འཕེལ་བ་རྣམས་སོ།　དེ་
ཡང་རེས་གཟའ་བདུན།　རྒྱུ་སྐར་ཉེར་བརྒྱད་གང་རུང་དང་འགྲོགས་
པ་ལ་བསྟུན་ནས་བཞག་པ་ཡིན་ཏེ།　དེ་ཡང་ཉི་མ་དང་ཐ་སྐར་འགྲོགས་
པ་ལ་ཀུན་དགའ་ཞེས་བརྗོད་པ་བཞིན་གཞན་ལ་རིགས་འགྲེ་སྦྱར།

二十八顺。庆喜，财喜，温驯，众生、华年，慈乌，胜幢，祥结，金刚，椎槌，伞盖，助友，心愿，可爱，违火，根除，阎罗，箭，成就，矛，甘露，臼杵，牛，醉，尽，动，恒，增。由七曜与二十八宿配合而成，例如：太阳与娄宿并行为庆喜，余顺推。

736 སྤར་ཁ་བརྒྱད། ལི་མེ།　ཁོན་ས།　དྭ་ལྕགས།　ཁེན་གནམ།　ཁམ་ཆུ།　གིན་རི།　ཟིན་ཤིང་།　ཟོན་རླུང་རྣམས་སོ།　八卦。离为火，坤为地，兑为金(泽)，乾为天，坎为水，艮为山，震为木（雷），巽为风。

737 ཁེན་གནམ། སྤར་ཁ་བརྒྱད་ཀྱི་བྱེ་བྲག་ཅིག　乾卦。乾为天。八卦之一。

738 ཁོན་ས། སྤར་ཁ་བརྒྱད་ཀྱི་བྱེ་བྲག་ཅིག　坤卦。坤为地，八卦之一。

739 དྭ་ལྕགས། སྤར་ཁ་བརྒྱད་ཀྱི་བྱེ་བྲག་ཅིག　兑卦。兑为金(泽)。八卦之一。

740 ཁམ་ཧྭ། སྤར་ཁ་བརྒྱད་ཀྱི་གྲས་ཤིག 坎卦。坎为水，八卦之一。

741 ལི་ཅེ། སྤར་ཁ་བརྒྱད་ཀྱི་གྲས་ཤིག 离卦。离为火，八卦之一。

742 གིན་ཧི། སྤར་ཁ་བརྒྱད་ཀྱི་ནང་ཚན་ཞིག 艮卦。艮为山，八卦之一。

743 ཟིན་ཤིང་། སྤར་ཁ་བརྒྱད་ཀྱི་ནང་ཚན་ཞིག 震卦。震为木(雷)，八卦之一。

744 ཟོན་ཧྲང་། སྤར་ཁ་བརྒྱད་ཀྱི་ནང་ཚན་ཞིག 巽卦。巽为风，八卦之一。

745 བབས་སྤར། ལོ་རེ་བཞིན་མི་རེ་སོར་བབས་པའི་སྤར་ཁ་ལ་ཟེར། དེ་ཡང་བསྐྱེ་བུ་སྐྱེས་པ་ཡིན་ན་སྤར་ཁ་ལི་ཐོག་ནས་གཡས་སུ་བསྐོར་བས་ལོ་གྲངས་གར་བབས་ཀྱི་སྤར་ཁ་དང་། བུད་མེད་ཁམ་ཐོག་ནས་གཡོན་དུ་བསྐོར་བས་ལོ་གྲངས་གར་བབས་ཀྱི་སྤར་ཁའོ།
流年卦。术数用语，每人每年有值年之卦，男子从离卦向右数，女子从坎卦向左数，至其本年岁数所值之卦。

746 སྐྱེས་སྤར། མི་རང་རང་སྐྱེས་པའི་ལོ་དེར་མའི་བབས་སྤར་ལ། 本命卦。术数用语，降生之年，其母之流年卦。

747 སྨེ་བ་དགུ། གཅིག་དཀར་སྨན་གྱི་མེ་ལོང་དང་། གཉིས་ནག་བདུད་ཀྱི་མེ་ལོང་། གསུམ་མཐིང་མཚོ་སྨན་གྱི་མེ་ལོང་། བཞི་ལྗང་ཀླུ་ཡི་མེ་ལོང་། ལྔ་སེར་དགྲ་ལྷའི་མེ་ལོང་། དྲུག་དཀར་རྒྱལ་པོའི་མེ་ལོང་། བདུན་དམར་བཙན་གྱི་མེ་ལོང་། བརྒྱད་དཀར་ཡུལ་ལྷའི་མེ་ལོང་། དགུ་དམར་གཡང་གི་མེ་ལོང་། ཁམས་ལ་སྦྱར་ན། དཀར་གསུམ་ལྕགས། ནག་མཐིང་ཆུ། བཞི་ལྗང་ཤིང་། ལྔ་སེར་ས། དམར་གཉིས། མེའོ། 九宫。五行算术语。第一宫白色，第二宫黑色，第三宫碧色，第四宫绿色，第五宫黄色，第六宫白色，第七宫赤色，第八宫白色，第九宫紫色，其五行配属为：三白属金，黑与碧属水，绿色属木，黄色属土，赤与紫属火。

748 བབས་སྨེ། སྐྱེས་པ་བུད་མེད་གང་ཡིན་ཡང་གནམ་ལོ་ཕོ་ཡིན་ན་དབུས་ནས་ཤར་ཐོན་བྱང་ཤར་ནས་གཡོན་སྐོར་དུ་བརྩིས······པས་ལོ་གྲངས་གང་བབས་ཀྱི་སྨེ་བ་དང་། མོ་ལོ་དབུས་ནས་ཤར་ཐོན་གཡས་སྐོར་དུ་བརྩིས་པས་གང་བབས་ཀྱི་སྨེ་བའོ། 流年宫。术数用语，无论男女，凡阳年从中心起向东，东北左旋而数，当年年龄所至之宫；凡阴年从中心起向东右旋而数，当年年龄所至之宫。

749 སྐྱེས་སྨེ། སྐྱེས་པ་དང་བུད་མེད་གང་ཡིན་ཡང་རང་ཉིད་སྐྱེས་པའི་ལོའི་དབུས་སྨེ་དེ་ཉིད་ཡིན། 本命宫。男女生年所值之中宫。

750 མོ་རྩིས། མོ་དང་རྩིས་ཀྱི་བརྟགས་ཤིང་། 卜算。占卜和推算。

751 **བག་རྩིས།** བག་མ་གཏོང་ལེན་བྱེད་པའི་རྩིས། 合婚术。有关嫁娶的数术。

752 **བག་སྐར།** བག་མ་གཏོང་ལེན་གྱི་ཆེད་དུ་བརྩི་བའི་ཚེས་གྲངས་དང་གཟའ་སྐར། 婚期星辰。为结婚选订的吉日良辰。

753 **ཚེ་རབས་ལས་རྩིས།** ཚེ་སྔ་ཕྱི་དང་ད་ལྟའི་སྐྱིད་སྡུག་བལྟ་ཚུལ་གྱི་རྩིས་འབྲས། 算命。推算某人宿命和终生大运的数术。

754 **ལྟ།** ལྟས་དང་། མོ་དང་། གཡང་། དཔེར་ན། ལྟ་འདེབས་པ། ལྟ་མཁན། ནོར་ལྟ། ཇོག་ལྟ། 卦象。运气，预测吉凶的征候。例：卜占，卜者，卦师，日者，进财卦，财兆。

755 **བདུན་ཟུར།** བྱི་བ་སོགས་ཀྱི་ལོ་སྐོར་བཅུ་གཉིས་པོ་རང་གི་བདུན་པ་གང་ཡིན་དེ་ནི་བདུན་ཟུར་ཏེ་དཔེར་ན། བྱི་བའི་བདུན་ཟུར་རྟ་དང་། རྟའི་བདུན་ཟུར་བྱི་བ་ཡིན་པ་བཞིན། 七冲。术数用语。十二地支中从某支起，其第七支与之相冲，如子午相冲。

756 **བཞི་གཤེད།** ལོ་སྐོར་བཅུ་གཉིས་པོའི་རང་རང་གི་ཡར་མར་གྱི་བཞི་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་བཞི་གཤེད་ཅེས་བྱ་སྟེ། དེ་ཡང་དཔེར་ན། བྱི་བའི་མར་གྱི་བཞི་གཤེད་ཡོས་དང་། ཡར་གྱི་བཞི་གཤེད་བྱ་ཡིན་པ་བཞིན་ནོ། 四忌。术数用语，十二地支中，各支前后之

第四支为“四忌”， 如“子”前之第四支酉， 与子后之第四支卯均为子之“四忌”。

757 **ཟླ་ནག**　གནམ་ལོའི་བཞི་གཤེད་དུ་གྱུར་པའི་ཟླ་བ་ལ་ཟླ་ནག་ཅེས་བྱ་ལ་དེ་ཡང་ར་བ་བཞིའི་སྟོད་ནག　འབྲིང་བཞིའི་སྐང་ནག　ཐ་ཆུང་བཞིའི་སྨད་ནག་ཅེས་བརྗོད་དེ།　དཔེར་ན་བྱི་བ་གནམ་ལོ་ཤར་ཚེ།　ཡོས་ཟླ་དང་བྱ་ཟླ་གཉིས་ལ་ཟླ་ནག་ཅེས་བརྗོད་ཅིང་ཁྱད་པར་སྐང་ནག་ཅེས་བརྗོད་པ་བཞིན་ནོ།　黑道月。术数用语。每年“四忌”之月(如子年之卯月， 酉月等)为黑道月； 每月有一凶旬；四孟之上旬，四仲之中旬， 四季(季春，季夏，季秋，季冬)之下旬为黑道旬，见上条。

758 **ལོ་གཤེད།**　ལོ་སྐོར་བཅུ་གཉིས་སོ་སོར་རང་ཉིད་ནས་བརྩིས་པའི་ཡར་གྱི་བཞི་བ་དང་།　མར་གྱི་བཞི་བ་དེ་ལོ་གཤེད་དུ་སྟེ།　བཞི་གཤེད་ཐད་ལའང་སྦྱོར།　四忌之年。数术用语。

759 **ལོ་ནག**　ལོ་སྨེ་གཉིས་ནག་ལ་འཁེལ་བའི་གནམ་ལོ།
黑年，凶年。数术用语，九宫算中， 二系黑色， 故星数中说值年九宫若逢二数即是黑道年，不吉。

760 **སྐར་འཛིན།**　གཟའ་སྐར་བཟང་བ་ཞིག་ལ་ལས་འགོ་འཛུགས་རྒྱུའི་རྟེན་འབྲེལ།　冲吉日。凡须于某日举办大事，而是日恰逢凶日者，则提前择一吉日，予作兴辦状，以被解不祥。

761 **གབ་རྩེ།** གབ་རྩེའམ་གབ་ཙེ། འབྱུང་རྩིས་ཀྱི་ཁྲམ་ཁ། 五行算图表，占卜图。

762 **སྤོར་ཐང་།** འབྱུང་རྩིས་སམ་ནག་རྩིས། ①五行算。②《易经》。

763 **ཉ་སྟོང་བརྒྱད་གསུམ།** ཧོར་ཟླའི་ཚེས་བཅོ་ལྔ……དང་། སུམ་ཅུ། བརྒྱད་དེ་དུས་བཟང་གསུམ། 夏历每月的十五，三十及初八等三日为吉日。

764 **བཀྲ་ཤིས་ཟླ་བ།** ཚེས་གྲངས་ཆད་ལྷག་མེད་པའི་ཟླ་བ། 祥瑞月。日数无短缺重出之月。

765 **ཉ་དྲུག་འཛོམས།** ཟླ་བ་ཉ་གང་བ་དང་སྐར་མ་སྨིན་དྲུག་འཛོམས་པའི་དུས་ཏེ་ཧོར་ཟླ་བཅུ་པའི་ཚེས་བཅོ་ལྔ། 望逢昴宿。夏历十月十五望，月亮在昴宿。

766 **ངན་པ་དགུ་འཛོམས།** ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པའི་ཚེས་དྲུག་བདུན་བར་ཉིན་མཚན་གཅིག་གི་རིང་ལ་ས་བདག་ངན་པ་ཉི་མ……ནག་ཆེན་དང་། དེ་མིན་པའི་ས་བདག་ངན་པ་གཞན་བརྒྱད་པོ་བཅས་མཉམ་དུ་འཁེལ་རྒྱུ་ཡིན་པའི་དུས་ཚོད་ངན་ཡོས་ཤིག 凶神会。九煞毕集，夏历十一月初六、七日间一昼夜，是土地神大黑日曜与另外八个凶神共同值日，降灾于人。俗说此日诸事不宜，只应闭门家居以避凶神云。

767 **བཟང་པོ་བཅུ་འཛོམས།** ཧོར་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པའི་ཚེས་ཤར་ངན་པ་དགུ་འཛོམས་ཀྱི་ཕྱི་ཉིན་འཚར་བའི་དུས་ཆོད་བཟང་པོ་ཞིག 十吉全聚。夏历十一月上旬。九煞毕集日的次日举行的欢聚亲友以庆吉祥的活动。

768 **སྐག་རྩིས།** ལོ་ཟླ་ཞག་དུས་ལ་མི་སོ་སོར་བར་ཆད་ཡོད་མེད་བརྟག་ཐབས། ལོ་སོགས་ལ་བར་ཆད་ཡོད་མེད་གཏན་ལ་འབེབས་བྱེད་ཀྱི་རྩིས། 占灾术。推关煞。根据年、月、日、时推算人的年灾月难的数术。

769 **སྐར་ལྟས།** སྐར་མའི་རྟགས་མཚན། 天象。预示吉凶福祸的星光，星色等。

770 **གཤིན་རྩིས།** གཤིན་པོའི་དོན་དུ་རྒྱག་པའི་རྩིས། 死丧卜算。为死者办理唪经超度，出殡等后事所作星算。

771 **དུས་ཤེས།** རྩིས་པའམ་སྐར་རྩིས་མཁན། 知时者，星相家。

772 **ལྷ་མཁྱེན།** རྩིས་མཁན། 历算家，星算家。

773 **ཁྱུ་མཆོག** 超群。壬午年、水马年的异名。

774 **བདག་སོགས་བཅུ་གཉིས།** 7 དབང་བྱེད།

༢ སེལ་བྱེད (གཙང་བྱེད།) ༣ འགེང་བྱེད། ༤ སྙོམ་བྱེད། ༥ གནས་བྱེད། ༦ སྲུང་བྱེད། ༧ བཤིགས་བྱེད། ༨ ཇིགས་བྱེད། ༩ སྒྲུབ་བྱེད། ༡༠ སྡུད་བྱེད། ༡༡ འབྱེད་བྱེད། ༡༢ དགག་བྱེད་རྣམས་ཏེ་གཅིག་གསུམ་བཞི་བདུན་བཅུ་བཅུ་གཉིས་རྣམས་ལ་ལམ་ནག་ཟེར། ལྷག་མ་དྲུག་ནི་ལམ་སེར་ཞེས་གྲགས། 十二值日神，十二建。①建，②除，③满，④平，⑤定，⑥执，⑦破，⑧危，⑨成，⑩收，⑪开，⑫闭。其中①，③，④，⑦，⑩，⑫为黑道，其余六个为黄道云。

775 **སྲོག་ལུས་དབང་ཐང་།** ལོ་ཆུན་དྲུག་ཅུ་པོ་རེ་རེ་ལ་སྲོག་གི་ཁམས་དང་། ལུས་ཀྱི་ཁམས། དབང་ཐང་གི་ཁམས་རེ་ཡོད་པས། ཕན་ཚུན་མཐུན་མི་མཐུན་ནག་རྩིས་པ་རྣམས་ཀྱིས…… བརྟགས་པའོ། དཔེར་ན། བཀའ་ཡི་ས་གླང་ལས། དེ་ནས་གླང་གི་མདོག་བསྟན་པ། གང་བརྩིའི་གནམ་ལོའི་དབང་ཐང་མགོ སྲོག་གི་ཁམས་ནི་ལུས་པོ་སྟེ། གནམ་ལོའི་ལུས་ཁམས་པོ་བདོ། ཞེས་པ་ལྟ་བུ། 天干，地支，纳音（藏文中的顺序为地支，纳音，天干）。汉族占算中六十甲子之天干，地支，纳音，各有所属之五行，为占算之重要依据。例如：公规春牛经："牛头视年干，牛身视年支，牛腹色视年纳音。"

རྒྱ་རྩིས་ཐ་སྙད་ཀྱི་སྐད་དོད། 时宪历术语

776 དུས་ཀྱི་སྐར་ཡིག 时宪书

777 ཉི་མའི་རྒྱལ་བ། 日躔

778 ཟླ་བའི་བཀྲལ་བ། 月离

779 བསྒྲལ་བར་འཛིན་པ། 交食

780 མཐན་བརྐྱས་ཀྱི་ཐོས་འཛིན། 凌犯表

781 སྐོད་པ་བརྒྱད་ཀྱི་ཐོས་འཛིན། 八线表

782 དཀྱུས་རྒྱུད། 正弦

783 དཀྱུས་ཤད་ཀ། 正矢

784 དཀྱུས་བཅད། 正割

785 དཀྱུས་གཅོད། 正切

786 ལྷག་ཟྱིད། 余弦

787 ལྷག་ཐད་ཀ། 余矢

788 ལྷག་བཅད། 余割

789 ལྷག་གཅོད། 余切

790 ཆ་བའི་རྩི་ལྔ་ལྔ། 五项根数

791 ཚེས་རྩི། 平朔根

792 ཉ་རྩི། 平望根

793 རེས་ཚེས་དག་པ། 实朔，定朔

794 སྤྱི་འགྲོས། 平行度

795 རང་འགྲོས། 自行度

796 རེས་རང་། 实自行

797 ཟློ་གཏོང་བར་ཁྱད། 交周距弧

798 ངེས་ཚེས་ཟླ་གཏོང་དག་པ། 实朔实交周

799 ཉི་མའི་ངེས་ཞག་དག་པ། 太阳实黄经

800 གནམ་ཐིག་སེར་པོའི་དཀྱུས་ཞག 黄道经度

801 གནམ་ཐིག་དམར་པོའི་དཀྱུས་ཞག 赤道经度

802 ཉི་མའི་སྐྱོན་ཁྲི། 太阳均数

803 ཟླ་བའི་ངེས་སྐྱོན། 太阴实均

804 སྐྱོན་ཁྲི་དུས་ཀྱི་དམན་ཆ། 均数时差

805 སྤྱི་དུས་བར་ཁྱད། 平距时

806 ངེས་དུས་བར་ཁྱད། 实距时

807 ཟླ་པའི་ངེས་པགྲོད། 月距日实行

808 ཟླ་དཀྱིལ་པར་ཁྱད། 月距限

809 དཀྱིལ་སའི་བར་ཐག། 限距地

810 མཁོ་དུས། 用时

811 ཉེ་དུས། 近时

812 བདེན་དུས། 真时

813 ཟླ་ཕྱེད། 月视半径

814 གྲིབ་མའི་ཕྱེད་སྒྲིད། 地影半

815 གྲིབ་མའི་དམན་ཆ། 地影半径差

816 རེས་བའི་གྲིབ་མ། 地影实半径

817 བསྒྲིབས་མ་ཐག་པ། 食既

818 མཐའ་ནས་གསོ་བ། 生光

819 འཛིན་ཚོགས་རེས་ཆ། 食甚实分，食分

820 འཛིན་ཚོགས་དུས་ཀྱི་བར་ཐག། 食甚距时

821 འཛིན་ཟློགས་བར་ཁྱད་དག་པ། 食甚距纬

822 འཛིན་ཟློགས་ངེས་བགྲོད། 食甚视行

823 མཉམ་བགྲོད་ཞག་གི་དམན་ཆ། 交周升度差

824 མཉམ་བགྲོད་ཞག་གི་དུས་ཀྱི་དམན་ཆ། 交周升度时差

825 བགྲོད་མཉམ་དབུས་ཀྱི་དུས་ཚོད། 黄平象限距午

826 བགྲོད་མཉམ་དབུས་ཀྱི་ཁྱིམ་ཞག 黄平象限宫度

827 འཛིན་མགོ་དབུས་ཁྱད། 初亏距午

828 འཛིན་གཏོང་གཟའ་འཛིན་ཟླ་བགྲོད། 初亏复圆距弧

829 སྒྲིབ་མནན་གྲོལ་ཡུན་བསྡོམས་པ། 食限总时

830 འཛིན་ཡུན། 食延

ཞར་བྱུང་།

༧༡ ཁྲི་ལྷ་ཀ་མཐུན་མིན་གྱི་རེའུ་མིག

གླུ་རྩིས།	ཉི་མའི་ཉིན་ཞག་དཀྱིལ་འཁོར།	༣༦༥ འབུམ་ཆ ༢༧༠༦༥
བྱེད་རྩིས།	ཉི་མའི་ཉིན་ཞག་དཀྱིལ་འཁོར།	༣༦༥ འབུམ་ཆ ༢༥༨༦༧
རྒྱ་རྩིས་སྙིང་བསྡུས།	ལོ་འཁོར།	༣༦༥ འབུམ་ཆ ༢༨༢༩༡
དེང་རབས་གནམ་རིག	ཉི་མ་ལྡོག་པའི་ལོ།	༣༦༥ འབུམ་ཆ ༢༨༢༢༠
	བརྟན་སྐར་གྱི་ལོ།	༣༦༥ འབུམ་ཆ ༢༥༦༣༦
གླུ་རྩིས།	ཚེས་ཟླ།	༢༩ འབུམ་ཆ ༥༣༠༥༩
བྱེད་རྩིས།	ཚེས་ཟླ།	༢༩ འབུམ་ཆ ༥༣༠༥༦
རྒྱ་རྩིས།	ཚེས་ཟླ།	༢༩ འབུམ་ཆ ༥༣༠༥༩
དེང་རབས་གནམ་རིག	ཚེས་ཟླ།	༢༩ འབུམ་ཆ ༥༣༠༥༩
དུས་འཁོར་ལུགས།	ཟླ་བའི་ཉིན་ཞག་དཀྱིལ་འཁོར།	༢༧ འབུམ་ཆ ༣༢༡༧༨

དེང་རབས་གནམ་རིག	བརྟན་སྐར་གྱི་ཟླ་བ།	༢༥ འབུམ་ཆ ༣༢༡༦༦
དུས་འཁོར་ལུགས།	(མིང་དངོས་སུ་མེད་ཤུགས་བསྟན་ཡོད།)	༢༥ འབུམ་ཆ ༧༧༨༠༥
དེང་རབས་གནམ་རིག	ཉི་མཐའི་ཟླ་བ།	༢༥ འབུམ་ཆ ༧༧༨༧༧
དུས་འཁོར་ལུགས།	སྒྲ་གཅན་ཉིན་ཞག་དཀྱིལ་འཁོར།	༦༥༩༢ བརྒྱ་ཆ ༨
དེང་རབས་གནམ་རིག	དཀར་སེར་འཕྲད་སའི་འཁོར་ལོ	༦༥༩༣ བརྒྱ་ཆ ༨༦

	ལྷག་པ།	པ་སངས།	མིག་······ དམར།	ཕུར་བུ།	སྤེན་པ་།
དུས་འཁོར་ལུགས།	༤༢ བརྒྱ་ཆ ༩༥	༢༢༨ བཅུ་ཆ་ ༥	༦༤༥	༨༣༣༢	༡༠༥༦༦
དེང་རབས་གནམ་རིག	༤༢ བརྒྱ་ཆ་ ༩༢	༢༢༨ བཅུ་ཆ་ ༥	༦༤༦ བརྒྱ་ཆ ༩༤	༨༣༣༢ བརྒྱ་ཆ་ ༧༩	༡༠༥༧༩ བརྒྱ་ཆ་ ༢༡

基本数据比较表

体系派	太阳的太阳日周期(恒星年)	365.27065
作用派	太阳的太阳日周期(恒星年)	365.25867
汉历要旨	周岁(回归年)	365.24291
现代天文	回归年	365.24220
现代天文	恒星年	365.25636
体系派	朔望月	29.53059
作用派	朔望月	29.53056
汉历要旨	朔策	29.53059
现代天文	朔望月	29.53059
时轮历	月亮的太阳日周期(恒星月)	27.32174
现代天文	恒星月	27.32166
时轮历	近点月 (间接推得)	27.55407
现代天文	近点月	27.55455
时轮历	罗睺的太阳日周期	6791.04
现代天文	交点周期	6793.46

	水星	金星	火星	木星	土星
时轮历	87.97	224.7	687	4332	10766
现代天文	87.97	224.7	686.98	4332.59	10759.21

བོད་ཡིག་གི་ཀ་ཁ་ལྟར་བསྒྲིགས་པའི་དཀར་ཆག

藏文字母顺序索引

འདིར་འགོད་ཨང་གྲངས་ནི། མིང་ཚིག་གི་གོ་རིམ་གྱི་ཨང་གྲངས་ཡིན་གྱི། ཤོག་ངོས་ཨང་གྲངས་མིན། 数码是词目顺序码，不是页码。

རྒྱ་ཡིག་གི་ཐིར་རིས་ལྟར་བསྒྲིགས་པའི་དཀར་ཆག

汉文笔画顺序索引

འདིར་འཁོད་ཡང་གྲངས་ནི། མིང་ཚིག་གི་གོ་རིམ་གྱི་ཡང་གྲངས་ཡིན་གྱི། ཤོག་ངོས་ཡང་གྲངས་མིན། 数码是词目顺序码，不是页码。

一 画

二 画

三 画

四　画

六 画

八　画

九　画

十　画

十一　画

十二 画

十三 画

十四　画

十五　画

十六　画

汉文注释中用到的现代天文学名词

ཞར་བྱུང་། 附录

［Ｇｅｎｅｒａｌ Ｉｎｆｏｒｍａｔｉｏｎ］
书名＝藏汉历算学词典
作者＝
页数＝２３６
ＳＳ号＝０
出版日期＝
Ｖｓｓ号＝７５２０３４２８